

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2016

Kristýna Semerádová

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Znalost o šikaně na druhém stupni vybraných základních škol

The knowledge about bullying on the second level of the selected primary schools

Kristýna Semerádová

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslava Hanušová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice (B7507)

Studijní obor: B BI – VZ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Znalost o šikaně na druhém stupni
vybraných základních škol vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za
použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla
využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne.....

.....

podpis

Chtěla bych velice poděkovat PhDr. Jaroslavě Hanušové, Ph.D. za to, že mi ochotně pomohla s bakalářskou prací a s jejím řešením. Dále bych chtěla poděkovat ředitelům na dvou základních školách ve vybrané lokalitě, kteří mi poskytli odevzdat dotazníkové šetření, které bylo součástí bakalářské práce a především, mé velké poděkování patří rodině, která mě ve studiu podporovala.

Anotace:

Tato bakalářská práce se zabývá šikanou na druhém stupni vybraných základních škol v lokalitě Čáslav. Teoretická část se zaměřuje na agresi a agresivitu, která je charakteristickým znakem osobnosti člověka a vzniká v prenatálním vývoji. Dále se tato práce zabývá samotnou šikanou, jejím rozdělením, vztahem agresora k oběti. Řeší také prevenci, aneb jak bychom mohli tomuto rizikovému chování v budoucnosti předcházet. Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit znalosti, které mají žáci 8. a 9. třídy vybrané základní školy, o fyzickém a psychickém týrání dítěte v rodině. Nástrojem k praktické části jsem zvolila metodu dotazníku, která mi pomohla zjistit informovanost o šikaně. Na základě zjištění jsou v práci uvedena doporučení.

Klíčová slova:

Šikana, agresor, oběť, škola, školní psycholog

Annotation:

This bachelor thesis is all about bullying at the primary schools chosen from the location of Čáslav. Theoretical part is firstly aimed on aggression and aggressiveness, which is characteristic sign of human personality and originates in the prenatal evolution. Secondly is dealing with the bullying, its separation and aggressors relationship with a victim. Finally it concerns with how we could possibly prevent this risky behavior in the future. Main goal of this bachelor thesis lies in finding out pupils' knowledge about physical and psychical abuse in the family. Pupils were elected specifically in teen age from two chosen primary schools. As an instrument for the practical part, I chose the questionnaire method that helped me to find out the awareness about bullying. Based on the findings, the work includes recommendations.

Keywords:

Bullying, aggressor, victim, school, school psychologist

Obsah

1. ÚVOD	9
2.1. Agrese	10
2.1.1. Druhy agrese	11
2.2. Agresivita.....	13
2.2.1. Příčina a vznik agresivity u jedince.....	13
2.2.1.1. Limbický systém.....	14
2.2.1.2. Kůra mozková.....	14
2.2.1.3. Rodinné prostředí.....	15
2.3. Šikana.....	18
2.3.1. Rozdíl mezi šikanou a škádlením.....	18
2.3.2. Rysy šikany	19
2.4. Přímá a nepřímá šikana	20
2.4.1. Stádia šikany	21
2.4.2. Důsledky šikany	27
2.4.2.1. Důsledky šikany pro oběti	27
2.4.2.2. Důsledky šikany pro agresory.....	28
2.4.2.3. Důsledky šikany způsobené na učitelích	28
2.4.3. Profil agresora	29
2.4.3.1. Výchova a rodinné zázemí agresora	29
2.4.3.2. Typy agresorů	30
2.4.4. Profil oběti.....	32
2.4.4.1. Odlišnost oběti od ostatních.....	32
2.4.4.2. Typologie oběti	34
2.4.4.3. Výchova, rodinné zázemí a vývoj osobnosti oběti	34
2.4.5. Odpovědnost pedagoga vůči žákům.....	35
2.4.6. Intervence šikany.....	37
2.5. Základní postupy k vyřešení šikany.....	38
2.5.1. Rozhovor se svědky a informátory obětí.....	38
2.5.2. Rozhovor s agresorem	39
2.5.3. Rodina sloužící jako prevence proti šikanování.....	43
2.5.4. Prevence šikany.....	48
2.5.4.1. Úspěšné předpoklady v řešení šikany	49

2.5.4.2. Opatření systémového přístupu škol proti šikaně	50
2.5.4.3. Léčba skupiny	51
2.5.5. Spolupráce školy s institucemi	53
2.5.5.1. Vybrané nevládní organizace.....	54
2.5.5.2. Ze zákona pomáhající organizace	55
3. PRAKTICKÁ ČÁST	57
3.1. Cíle, výzkumné otázky a předpoklady	57
3.2. Metodologie	58
3.3. Výsledky	59
3.4. Diskuze a komparace dat	93
4. ZÁVĚR.....	101
5. SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	103
6. SEZNAM PŘÍLOH	104

1. ÚVOD

Agrese, agresivita a šikana na základních školách je v dnešní době velmi častým „fenomémem“. Patří mezi nejzávažnější patologické onemocnění kolektivu. Šikana není problémem jenom školy, ale můžeme se s ní setkat např. v rodině, kde je podporováno oblíbené dítě a druhé je odvrženo, v dětském domově, v diagnostickém či výchovném ústavu, ve vězení, v armádě a nesmím opomenout šikanu v práci. Každá tato specifická oblast má své charakteristické formy šikanování. Já se zaměřila na šikanu jako na závažný problém vyskytující se ve školských zařízeních.

Šikana je od samého počátku našeho lidstva. Už ve starověkém Řecku se s ní můžeme setkat. Zde se poprvé použil výraz *ostrakismus*, který znamenal hlasování občanů k vyhoštění nepřítele ze státu.

Někteří jedinci pojmají šikanu, jako za obtěžující chování druhého člověka. Mnoho autorů považuje šikanu jako „opakovaný“ rys chování. Hlavní podstatou šikany je, že pomocí agrese dosáhne jedinec svého cíle. Mnoho agresorů se naučilo zacházet se svojí agresí, kterou uplatňují na svých spolužácích. Získávají mnoho zisků, aniž by ve škole projeвили snahu. Šikana je v dnešní době mediálně velmi známá. Školy však mají se zvýšenou agresí a agresivitou u svých žáků problém. Zde už začínají žáci šikanovat své učitele a školy proti tomu neučiní žádné opatření. Velmi důležitým úkolem škol je, aby se postaraly o příjemnou atmosféru denní docházky, do které dochází učitelé a zaměstnanci školy a zároveň žáci školy.

Teoretická část bakalářské práce se skládá z vymezení základních pojmů, tj. problematika agrese, agresivita, vymezení pojmu šikana a její základní charakteristika. V další části práce, se zabývám jednotlivými stádii šikany a jejich charakteristickými projevy. Co pro oběť mohou znamenat a jak ji dokážou ohrozit na životě. Dále se zabývám důsledky šikany a chováním oběti v její/jeho budoucnosti. Důležitým znakem v šikaně je tzv. intervence (řešení). Rozpoznání a vyřešení šikany je velmi důležité. A konečnou fází je prevence šikany. Jaké máme druhy prevence a co bychom měli učinit, aby se šikana nevyskytovala u nás na školách.

V praktické části jsem se zaměřila na svůj hlavní cíl, který má zjistit znalosti žáků o šikaně na druhém stupni základních škol v lokalitě Čáslav. Jako hlavní nástroj jsem použila metodu dotazníku, který jsem rozdala žákům na dvou vybraných základních školách.

Výstupem mé práce, bylo zjištění znalostí o fyzickém a psychickém týrání žáků dětí v rodině. Doporučila bych zlepšení vztahů mezi žáky a učiteli a především, aby se žáci nebáli svěřit dospělé osobě se svými problémy.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Agrese

Agrese (z lat. Aggressio) „znamená výpad, útok, jednání, jímž jedinec projevuje násilí vůči některému objektu a jeho cílem je záměrné ublížení“. (Martínek, 2009, str. 9).

Měli bychom si položit otázku, je-li agrese něco špatného a kde se u lidí bere? Především se jedná o chování jedince, které narušuje a zároveň porušuje asertivní chování, tzn., že jedinec prosazuje své názory a práva ve společnosti. V lidské společnosti člověk může napadnout člověka, tak i zvíře může napadnout a ublížit zvířeti. Máme v sobě vybudované instinktivní reakce, které bychom měli uvést na agresi, která je prováděna například na zvířeti. Děti by se měli naučit, co nejlepšímu chování ke zvířeti, měli by ho mít rádi a považovat ho za kamaráda. Avšak jsou zde situace, které nasvědčují něčemu jinému. Dítě, které je silné a v sobě neustále potlačuje emotivní agresi, si ji nakonec vybije na zvířeti, neboť si netroufá na učitele a na svého spolužáka. Dítě je jedinec učenlivý, a pokud pozná, že se zvíře nedokáže bránit, začne ho považovat za slabého jedince. Toto chování si však může přenést do širšího sociálního prostředí. V podstatě jsme na prahu rodičího se šikanujícího chování. Je nutné, abychom bránili tohoto živého tvora před rozrušeným jedincem. Rodiče by si toto měli uvědomit, neboť vážnou situaci neberou na lehkou váhu (Martínek, 2011).

„Za zvláštní případ agrese považujeme šikanu“. (Říčan, 1995, str. 21).

Agresi můžeme použít také např. na zastrašování lidí v našem okolí, nebo jako léčebný prostředek u emocionálně slabých jedinců. S výše uvedeným směrem se setkáváme již od mateřských škol, ve smyslu úmyslného rozbití nebo poškození nějaké hračky. Často se celá situace vyřeší tím, že tatínek musí doma hračku spravit, popřípadě koupit novou. Dítě má jistotu, že tatínek za něj hračku zpraví a samo se zbavuje jakékoli zodpovědnosti za svůj čin (Martínek, 2011). V lidské populaci došlo k utlumení agresivity a následně se u nás zvýšila schopnost zabíjet. Od narození se člověka se utvářejí sklony k agresi. Mnoho uznávaných psychologů má na agresi různý názor a jejich tvrzení spočívá

v tom, že agrese je stejná jako ostatní lidské chování. Módní psychiatr Stanislav Grof říká, že krutost je reakce, která dítě potká při porodu. Dítě se brání a bojí se o svůj život, aniž by vědělo, že používá agresi. Postupem času se dítě mění na agresivního člověka, který si osvojí agresivní jednání k dosažení svých cílů (Říčan, 1995).

Pro dosažení určitého cíle existují různé druhy agresí, které mají své klady a zápory. Agresi rozdělujeme na přímou a nepřímou; verbální a fyzickou; aktivní a pasivní. Fyzická přímá agrese je jakékoli napadení oběti tzn. kopnutím, pohlavkováním, bitím. Fyzická nepřímá agrese je důsledkem ničení majetku oběti. Přímá verbální agrese se projevuje nadávkami, zesměšňováním, osočováním oběti. Za nepřímou verbální agresi považujeme pomluvy, nevhodné urážky a žerty. Co se týká aktivní a pasivní agrese, rozdíl je velmi patrný. Jedinec se může podílet na agresi aktivně, nebo se naopak stává přihlížejícím a vymýšlí rozkazy svým vykonavatelům, aniž by se na činu sám podílel (Martínek, 2009).

2.1.1. Druhy agrese

Agrese má mnoho podob a poddruhů. Rozdělujeme ji na emocionální; frustrační a instrumentální.

Projevem emocionální agrese je silný emocionální prožitek, který je velmi bolestivý. Tyto prožitky jsou dlouhotrvající, které nejsou dořešené a pro jedince je to velmi stresující událost. Charakteristika emocionální agrese je prchlivost, vznětlivost a rychlé impulzivní jednání. Jedinec není schopen ovládat své chování a dojde k vylití adrenalinu do krevního oběhu. Emocionální agrese propuká ihned a nikdy není promyšlená. Mnohdy si neuvědomuje své chování a následky. Ve školním prostředí je nechat jedince „využít“ a uklidnit ho, aby se dostal do normálního stavu. Emoční agrese může být v domácím a školním prostředí zvládnuta pomocí použití agrese na neživém předmětu jako je matrace nebo polštář (Martínek, 2009).

Původ frustrační agrese je spojován s frustrací. Nedochozí v ní k nenaplnění a nedosažení svého cíle. Frustrační agrese může být doprovázena vyvoláním hněvu a navozením agresivního chování. Frustrace může být způsobena např. rodičem, který dává najevo svému dítěti, jak je nespokojen s jeho prací, nebo s jeho studijními výsledky. Frustrační agresi můžeme najít u dětí, které jsou vychovávány liberálním způsobem výchovy, což znamená rozmazlené dítě, které nezná hranice svého chování. Dítě neví,

co si od něho rodiče přejí a schopnost rozhodovat se je pro něj frustrační situací. Velmi často dochází k intrikám a pomluvám u děvčat a následek může vést k šikaně (Martínek, 2009).

Instrumentální agresi rozdělujeme na žádoucí instrumentální agresi a nutnou instrumentální agresi (Martínek, 2009).

Agrese instrumentální žádoucí, se velmi liší od emocionální agrese. Jedinec má jasně vymyšlený cíl a tím je loupež. Chce získat jakýmkoli způsobem finanční obnos a na poškození druhé osoby mu nezáleží. Ve školním prostředí se jedná o šikanu (Martínek, 2009).

Agrese instrumentální nutná je nebezpečná. Nachází se ve školním prostředí. Tento typ je velmi špatně rozpoznatelný. Pedagog ví o této formě agrese a sám nezakročí (Martínek, 2009).

Do agrese můžeme zařadit **autoagresi**, která má svůj specifický význam. Autoagrese znamená namíření agrese jedince proti sobě samému. Za nejtěžší autoagresi považujeme sebevraždu. Sebeпоškozování má mnoho variant psychického a fyzického týrání, ať už se týká píchání ostrými předměty do kůže, až po vytrhávání si vlasů- trichotillomanie a nehtů- onychofagie. Základem tohoto důsledku je vnitřní napětí, jehož příčinou může být jakýkoliv podnět. Většinou se s autoagresí setkáváme u dětí, které prožívají rodinné rozvraty, nebo dlouhotrvající frustraci a stres (Martínek, 2009).

2.2. Agresivita

Agresivita (z lat. Aggressivus) „znamená útočnost, postoj nebo vnitřní pohotovost k agresi. V širším slova smyslu se takto označuje schopnost organismu mobilizovat síly k zápasu o dosažení nějakého cíle a schopnost vzdorovat těžkostem“. (Martínek, 2009, str. 9).

Agresivita se utváří v těhotenství ženy. Hraje velmi důležitou úlohu ve vývoji dítěte. Matčiny nálady mohou mít v průběhu těhotenství na dítě negativní dopad. Častá úzkost a obavy u rodičky mohou u dítěte vyvolat vzrušivé chování. Při narození novorozence poprvé projeví „křik“ jako obrana a tím dává na vědomí, že se necítí dobře. Proto by měli rodiče učinit ochranu dítěte tím, že ho obejmou a zamezí rozvinutí agresivního chování. Novorozenec od narození velmi dobře chápe, co mu rodiče říkají, zejména matka. Agresivní charakter u dítěte závisí na interpretaci rodičů. Jestliže jsou rodiče vyčerpaní a mají určité problémy, dítě to vycítí. Seběmenší podnět na dítě působí agresivně a z dítěte se stává vztekloun (Antier, 2004).

Agresivita je znakem naší osobnosti. Každý jedinec má v sobě určitou míru agresivity, kterou buď potlačuje, nebo s ní naopak bojuje. Vysoká míra agresivity může způsobit velké komplikace v komunikaci mezi lidmi a ve společnosti. Lidé, kteří reagují impulzivně na daný předmět, mají sklony ke špatné komunikaci a k urážlivosti. Velmi často je s nimi obtížné navázat komunikaci. Opakem velmi impulzivních lidí, jsou jedinci s nízkou mírou agresivity. S těmito lidmi je snadná komunikace a jejich okolí je bere vážně a přátelsky. Agresivitu používáme nejenom v soukromém životě, ale i také v profesním životě. Musí být pro nás přijatelná, tak i pro okolí (Martínek, 2009).

2.2.1. Příčina a vznik agresivity u jedince

Výraznou roli hrají genetické faktory, některé prameny uvádí, že agresivita je až z 60 % dědičná (Martínek, 2009).

Někteří autoři uvádí, že faktory, které ovlivňují agresivitu lze předpokládat za určitých podmínek tj.:

- Jedinec, který pochází z normální rodiny, se považuje za extrémně agresivního, neboť představuje geneticky podloženou biologickou identitu.
- Jedinec, který pochází z agresivní rodiny, by měl být sám agresivní, neboť je zde přítomnost společného genetického faktoru.

Poškození mozku může mít na svědomí příchod jedince na svět. Zejména v těhotenství a při porodu jsou největší rizika poškození jedince. Nejenom, že může mít jakoukoliv akromegálii nebo různý stupeň mentální retardace. V nejhorším případě dojde k poškození mozku. Spjat s agresivitou a agresí je limbický systém a kůra mozková (Martínek, 2009).

2.2.1.1. Limbický systém

*„Hlavní řídicí oblasti subjektivních pocitů jako je radost, zlost, strach či smutek, je jeden z nejsložitějších integračních systémů mozku - **limbický systém** (limbus = límec, okolo mozkového kmene“.* (Rokyta, str. 688, 2000).

Limbický systém leží po stranách thalamu. Obklopuje ho mezimozek, střední mozek a koncový mozek. Je to nejsložitější systém v mozku a dochází v něm k mnoha funkcím. Ovlivňuje čichové ústrojí, emoce, chování a zejména snižuje agresí.

Součástí limbického systému je amygdala, hippokampus a hypotalamus (Rokyta, 2000). Amygdala se nachází u spánkového laloku a dělí se na tři jádra. Především je zdrojem paměťových stop a vysílá impulzy. Dostávají se k ní informace z čichových receptorů a spojuje se s hypotalamem (Rokyta, 2000). Hippokampus zpracovává informace z mozkové kůry, které vedou k jiným částem mozku. V hippokampu je základní integrační systém paměť (Rokyta, 2000). Hypotalamus se nachází ve spodní části mezimozku, který je spojen s hypofýzou pomocí tzv. stopky. Základní funkcí je homeostatické a emoční chování. Nachází se zde pocit libosti a nelibosti (Rokyta, 2000).

2.2.1.2. Kůra mozková

Kortex (cortex cerebri) je vývojově nejmladší a nejdokonalejší část mozku. Skládá se ze šesti vrstev a její povrch je zbrzděn závití, které se skládají ze čtyř laloků: čelní, temenní, spánkový a týlní. Kůra mozková je nejvyšším regulačním centrem a především je zde centrum myšlení a vědění. Vede k postižení a k nadměrné vnímavosti vůči podnětům z okolí. Jedinci reagují pomocí agrese v případě, kdy je narušena anticipace (Rokyta, 2000).

K poškození kůry mozkové může dojít v jakémkoli období našeho lidského vývoje. Velmi nebezpečné mohou být úrazy hlavy, ale důležitá je zdravá psychická osobnost dítěte. Od narození je pro optimální vývoj zdravé psychické osobnosti dítěte nejdůležitější pevná vazba mezi ním a matkou. Je v podstatě sociálním, psychologickým i biologickým základem lidství (Martínek, 2009).

Další příčinou ke vzniku agresivity může být poškození mozku v prenatálním a postnatálním období (Rokyta, 2000).

Projevem následků může být náladovost, vzrušivost, impulzivnost, vztahovačnost a citlivost. Všeobecně lze předpokládat, že děti s organickým poškozením mozku mají velké potíže s její kontrolou, častěji se účastní patologického chování a mohou se zapojovat v dospívajícím věku násilných trestných činů (Martínek, 2009).

2.2.1.3. Rodinné prostředí

Na vzniku agresivity může mít i vliv rodinné prostředí, tedy matka a otec. Ve společnosti kolují mnohé názory, kdo se stal viníkem agresivity a proč se jím stal? Jestli se stala chyba na straně otce, nebo matky? Někteří lidé říkají, že se stala chyba ze strany otce, ale výzkumy ukázaly na problémy agresivity u dětí, které jsou vychovávány tzv. *skrytou agresivní matkou* (Martínek, 2009).

Co si pod tímto pojmem představíme?

Je to matka, která se o své dítě velice bojí a nedovolí nikomu, aby mu/jí někdo ublížil. Působí velmi přesvědčivě ve svých argumentech. Každá matka a žena má v sobě násilný pud, který je v přírodě přirozený a normální. Slouží k ochraně svého mláděte před vznikajícím nebezpečím. Dítě je každodenně vystavováno nebezpečí a pro své okolí je slabé a zranitelné. Není nikdo, kdo by ho ochránil a kam by se mohl popřípadě schovat. Skrytě agresivní matky vychovávají své děti jako jedince, které se neumí o sebe postarat a okolní svět je pro ně velice nebezpečný. Ve školním zařízení působí na své spolužáky velice rozpačitě a jsou vznětliví a popudliví. Jsou tedy náchylní k častému výbuchu a agresivnímu jednání. Ve třídě dochází k častým posměškům na jeho/její osobu a jsou zdrojem celkové zábavy ve třídě. V tomto případě může dojít k začínající šikaně. Postupem času se začíná cítit jako bezmocná oběť, u které sílí míra agresivity. Proto je velice důležitý vztah matky k dítěti. Ochranu a pocit bezpečí by mu/jí měla zajistit matka. Dítě je od narození vývojově přichystané na pohled matky z očí do očí, na hlazení, broukání a mazlení. Vztah matky a dítěte se vyvíjel po celou evoluci lidství. V přírodě mezi zvířaty se jedná o ochranu proti dravé zvěři. Malé dítě má zakódovaný stav ohrožení, a proto neustále křičí, vzteká se, nechce poslouchat a mnoho dalších hyperaktivit, které bychom sem zařadili. Je zde Bowlbyho teorie vazby. Vychází z pozorování, pokud se malé dítě oddělí od matky, projevují se v jeho chování známky stresu a dítě se snaží všemožným způsobem získat matku zpět. Bowlbyho teorie vazby odpovídá na otázku,

proč se takto dítě chová a jaké má k tomuto chování důvody. Vymezil několik citových vazeb tj.:

- Citová vazba má význam pro přežití, tzn. v přírodě, jde především o ochranu svých potomků před predátory.
- Citová vazba se vyvíjí celý život, tzn. v průběhu dospívání a dospělosti získáváme nové vazby k blízkým přátelům a kamarádům.
- Zkoumání svého okolí je charakteristický znak v chování dětí.
- Uspokojování základních potřeb není člověk schopný přežít bez svého potomstva.

(Martínek, 2009).

Dětem, kterým je od malička projevována láska a pocit bezpečí jejich matkou, se dokážou s různými překážkami poprat. Zatímco děti, které mají nejistou vazbu mezi rodiči, reagují agresivně a snaží se na sebe co nejvíce upozornit. Předpokládáme, že porušení základní vazby, která vzniká mezi matkou a dítětem je jedna ze základních příčin poruch chování (Martínek, 2009). Povinností všech rodičů by mělo být především zájem o jejich dítě. Měli by mu zajistit oblečení, jídlo, ubytování, ale i fyzický kontakt jakou jsou dotyky, hlazení, ale i především by ho/jí měli vyslechnout. Existují rodiče, kterým nefunguje jakákoli vazba mezi jimi a dítětem. Dítě je ochuzeno o pocit sounáležitosti a lásky. Je na všechno samo a uzavírá se do sebe. Začíná si v sobě budovat určitou míru agresivity, kterou pak ventiluje na svých spolužácích, učitelích. Agresivita někdy může sloužit jako „obrana“, rodičů proti učitelům, kteří vyučují jejich děti. Jsou to situace a okamžiky, kdy rodiče nechtějí s pedagogem spolupracovat a nevidí v chování dítěte žádný problém. Problémy, které provádí jejich dítě, neustále svádí na školní zařízení. Avšak si neuvědomují, že tímto způsobem mohou dítěti ublížit. Naprostou katastrofou jsou situace, kdy rodič dokonce své dítě k agresivitě nabádá a dítě je vedeno v představě, že současný svět je jenom o konkurenci, a pokud jedinec nemá „ostré lokty“, nemůže v této silné konkurenci obstát. V této chvíli jsou pedagogové a psychologové bezmocní, neboť se sami rodiče stávají iniciátory agresivity. Je zde jediná možnost, a to represe (Martínek, 2009).

U těchto problémových jedinců rozlišujeme několik poruch chování, které aplikují ve své praxi. Do forem poruch chování můžeme zařadit: vzdor, lhaní, inklinace

návykových látek, únik rizikových skupin, hazard, vandalismus, soužití s vrstevníky, neschopnost dodržovat pravidla, problém s komunikací. Agresivita je pro některé jedince pomocí těchto poruch chování snadným způsobem k dosažení svého vytyčeného cíle. Je možné dosáhnout vytyčeného cíle pomocí agresivity? Ano, je! Pokud dítě vyrůstá v rodině, kde mu od malička říkají jak je dokonalý a ve všem nejlepší. Dochází tím k utvrzování toho, že si může cokoli dovolit k ostatním lidem. Každé dítě ve věku zhruba tří let se začíná chovat přirozeně agresivně. Tento jev souvisí s procesem „první já“. Dochází tím k sebeuvědomění jedince a tendenci jednat samostatně. Projevuje se touha prosadit se, dát o sobě vědět (Martínek, 2009).

Dítě by mělo mít nastavené hranice svého chování od raného stádia svého věku. Není možné, aby si dělalo, co chce. Máme mnoho příkladů agresivity, kdy si dítě chce svým vzteklým chováním vymáhat různé výhody. Rodič proto udělá cokoli, aby se s dítětem nemusel přít. A to je velká chyba. Dítě se nesmí takto chovat ke svým rodičům. Od raného věku si nese způsoby chování až do budoucího života. V dospívajícím věku může začít s manipulováním svého okolí a měl/a by očekávat problémy ze strany svých spolužáků a pedagogů. V mnoha případech jsou manipulace mezi učitelem a žákem na denním pořádku. Záleží na pedagogovi, jak se k této situaci postaví. Agresivita a agrese by se měla zpracovat. Velký podíl by na tom měl mít především rodič dítěte. Měl by se ve správnou chvíli navštívit s dítětem na terapeutické oddělení (Kolář, 2011).

2.3. Šikana

„Šikana pochází z francouzského slova „chicane“ a znamená úmyslnou, cílenou a lstivou překážku, která má poškodit druhou osobu“. (Říčan, 1995, str. 25).

„Šikanování je situace, kdy jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně, týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci“. (Kolář, 2011, str. 27).

Šikana má mnoho názvů, kterými bychom ji mohli označit. Tento problém se vyskytuje nejčastěji ve školách mezi žáky navzájem. Může se i vyskytovat ve sportovních oddílech, v kolektivu mezi kamarády, na pracovišti, nebo mezi učitelem a žákem. Máme mnoho podnětů, které přispívají k zotročování druhé osoby, ať už je to pouhá lidská závist, či dodávání si odvahy na jedinci, který není fyzicky a psychicky zdatný. V šikaně rozlišujeme agresora a oběť. Mají mezi sebou určitý nesouměrný vztah moci, neboť oběť ví, kým je šikanována a kdo ji každý den neustále ponižuje či terorizuje. Zkrátka je oběť závislá na agresorových rozmarech. Šikana vzniká ve skupinách, kde je největší a silná diferenciací a agresor přesně ví, kdo má ve třídě největší moc. Doufá v to, že se k němu postupem času většina žáků připojí a on ovládne třídu (Říčan, 2010).

Ve školních skupinách, či kolektivech se může stát, že pedagog mnohdy neúmyslně, aniž by si to uvědomil, dá určitý podnět nejsilnějšímu jedinci v kolektivu, který začne vykonávat a provádět šikanu. Šikana není problémem agresora a oběti, nýbrž je problémem celého kolektivu, který nečině přihlíží a „pomáhá“ agresorovi s vykonáváním šikany. Je nutné, abychom si tuto chybu uvědomili a začali ji neprodleně řešit (Říčan, 2010).

2.3.1. Rozdíl mezi šikanou a škádlením

Když se řekne škádlení, co si pod tím představíme? Škádlení je u žáků velmi běžná věc, která pro ně znamená vzájemné sbližování a poznávání druhých osob. Problém nastává tehdy, když je to pro jednoho žáka velice příjemná záležitost a pro citlivějšího jedince je to ponižující a urážející. V tomto ohledu je to velký vnitřní názor jedince. Jestliže svého kamaráda, či spolužáka škádlím, očekávám, že je to legrace pro mě, tak i pro něj. Když vidím, že se mu to nelíbí, nebo na to špatně reaguje, přestanu. U šikany je to obráceně. V případě, že se to opakuje i přes mé upozornění dotyčného, jde o šikanu. Šikanu pozná zkušený pedagog, který vnímá kolektiv ve třídě (Říčan, 2010).

Každý jedinec, má na škádlení svůj názor, ale většinou je to v pubertálním věku normální seznamovací činnost. Nejprve bychom si měli uvědomit, co je a není šikana. Mezi škádlením a šikanou je veliký rozdíl. Při škádlení jde o vzájemnou důvěru mezi jedinci, kteří znají své hranice, ale v šikaně jde především o opakované a cílené ubližování a trýznění oběti. Vezmeme si příklad tří nebo čtyř žáků, kteří se jednou či dvakrát do měsíce posmívají jedinci, který má obezitu, nebereme to jako šikanování, ale jako hrubé chování žáků. Ba naopak, když tři nebo čtyři žáci začínají každý den, nebo obden ponižovat jedince, který má obezitu, bereme to jako začínající šikanu. Závažnost šikany by se neměla brát na lehkou váhu (Vágnerová, 2009). Charakteristické pro šikanu jsou její rysy, které ji dokonale vystihují.

2.3.2. Rysy šikany

Šikanování je patologické chování. Nejdůležitější je rozpoznat odlišnost agresí. Jako příklad uvedeme dívky, které se snaží zaujmout chlapce. V tomto okamžiku nejde o šikanu, neboť zde chybí dva základní rysy šikany jako je nepoměr sil a samoúčelnost převahy nad obětí. Rysy, které šikanu vystihují lze popsat v mnoha bodech (Kolář, 2011).

Mezi hlavní rysy šikany patří: ublížení a zotročení jedince; záměrné jednání; nepoměr sil mezi agresorem a obětí; opakované jednání a samoúčelnost agrese.

Nepoměr sil mezi obětí a agresorem: Kdybychom si měli představit agresora, tak by si určitě každý člověk představil silného a vyspělého jedince, který se ničeho nebojí. V jistých případech tomu tak nemusí být. Agresor nemusí disponovat svojí fyzickou silou. Společně se svými komplici, se může podílet na šikanování oběti (Bendl, 2003).

Záměrnost jednání: Mezi další rysy patří záměrnost jednání. Dochází k převaze dominantního jedince (agresora) nad obětí. Šikana je jistý druh agrese, neboť by bez ní agresor nedosáhl svého cíle a zisku (Bendl, 2003).

Opakovanost jednání: Hlavním cílem šikany je opakovanost jednání agresora. Ve většině případů se šikany zúčastňují party skupinek, které ničí, devastují majetek a především nahání strach svému okolí. Šikanou se tedy rozumí jednání agresora/ů, kteří každý den svojí agresi vybíjejí na svém obětním beránkovi (Bendl, 2003).

2.4. Přímá a nepřímá šikana

Šikanu lze rozdělit na přímou a nepřímou.

Přímá šikana je mnohotvárná. Jedná se o přímý kontakt mezi agresorem a obětí. K šikaně dochází také i ze strany starších žáků vůči mladším žákům. Tuto šikanu nazýváme jako přímou šikanu, do které patří: bití, kopání, kousání, urážky, ponižování, posměšky. V tomto případě jsou oběti velmi často bezbranné a hledají pomoc u spolužáků a rodičů. Starším agresorům jde o dokazování si sebevědomí před vrstevníky stejného věku. Avšak, už si neuvědomí, že toto chování je nepřijatelné. Nejnebezpečnější šikana hrozí v zařízeních, kde jsou žáci po celý den a noc. Především se jedná o sportovní soustředění nebo o školu v přírodě či lyžařský výcvik. Rozlišujeme několik druhů násilí, které člověku způsobují fyzickou a psychickou bolest. Fyzickým napadením se rozumí bití, kopání, kousání, pálení cigarety o kůži oběti, řezání, štípání a tahání za vlasy. Psychickým napadením se rozumí urážky, ponižování, posměšky, pomluvy, psychické využívání a ignorování (Říčan, 2009).

Nepřímá šikana je jednotvárná. Probíhá naprostou izolací oběti, která se straní kolektivu. Oběť je vyloučena skupinou žáků, kteří ho/ji z nějakého důvodu nepřijmou mezi sebe do kolektivu. Tuto formu spíše využívají dívky. Velmi často dochází ke kombinaci přímé a nepřímé šikany. Z psychického a fyzického napadení může vzniknout postupné ignorování jedince svými spolužáky (Říčan, 2009).

U nepřímé šikany rozlišujeme: Nemohoucnost, nemožnost a neschopnost se bránit, tj. handicapovaný jedinec, jedinec s opožděným rozumovým a tělesným vývojem, mentální retardace, jedinec postižený různými syndromy a emociálně slabý jedinec. Převládá zde individualita mezi agresorem a obětí (Říčan, 2009).

Agresor se předvádí před žáky ve své třídě a chce zaujmout svým chováním dívky. V kolektivu chce získat moc a neporazitelnost. Slabší jedinci s ním nechtějí přijít do konfliktů, neboť se bojí jeho reakce. V některých případech může agresor využívat oběť a nutit ho/ji k různým službám, tj. krádež, okrádání druhých osob, napadení a jiné. Šikana vzniká mezi spolužáky v jedné třídě a dochází k tzv. „*vnitrotřídní šikaně*“. Tato forma je velice nebezpečná, neboť psychicky trýzní jedince v dané třídě a narušuje tím atmosféru kolektivu (Říčan, 2009). Šikana, se odehrává přímo v učebně a pedagog by měl sledovat dění ve třídě, které vzniká při vyučovací hodině. Velmi často se jedná

o posměšky, výmluvy, urážení, strkání. Záleží na všímavosti pedagoga, který by měl tomu všemu zabránit. V některých případech si učitel může myslet, že jde o drobný přestupek nekázně, ale není tomu tak. Měli bychom se vžít do osobnosti oběti, která každý den trpí a nikdo mu/jí s tímto problémem nepomůže. Veliké riziko šikanování nastává o přestávkách ve škole, kdy je oběť sama a z určitého důvodu se nedovede bránit. Agresor začíná před zraky celého kolektivu ponižovat a trýznit oběť, která nemá šanci uniknout. Nejedná se jen o jednoho agresora, který psychicky či fyzicky napadá oběť, ale agresorů může být více. V nejhorším případě se přidá celý kolektiv k hlavním agresorům a jedinec nemá šanci úniku. Ostatní spolužáci se přidají proto, neboť se bojí agresora, který by je mohl začít šikanovat jako oběť (Kolář, 2011).

2.4.1. Stádia šikany

Šikanování není nikdy záležitostí agresora a oběti. Především jde o atmosféru a soulad vztahů, který panuje v kolektivu. Dalo by se říci, že skupina podlehla dlouhotrvající infekci. Počátek šikany má vnitřní dynamiku a vývoj. Začíná to tzv. ostrakismem a končí naprostou totalitou. Šikana se musí vyléčit (Kolář, 2011; Martínek, 2009).

Rozlišujeme různé vývojové stupně choroby. Každý stupeň má svojí určitou charakteristiku pro zásah a snahu šikanu vyléčit. Tato problematika narušuje vnitřní pohyb k přijetí norem, postojů a hodnot k šikaně žáků (Kolář, 2011).

Jednotlivá stádia vytváří různou kombinaci násilí, které se tam vyskytuje:

- Zastřešený a otevřený nesouhlas
- Lhostejnost
- Ambivalence (líbí se mi to, ale mám strach)
- Sympatizace k šikaně (rád/a se na to koukám) souhlasný postoj (Kolář, 2011).

Rozlišujeme pět stádií šikany: zrod ostrakismu; přitvrzování manipulace a výskyt fyzické agrese; vytvoření jádra; vytváření norem a totalitu.

a) První stádium: Zrod ostrakismu

Šikana se může objevit v každé skupině a v kolektivu. Vznik šikany je zprvu velmi nenápadný a nikoho nenapadne, že se jedná o počáteční šikanu jedince/ů. Iničiátoři nejsou sadisté, ale jsou to obyčejné dívky a chlapci. Proto se ptáme, kde se šikanování

v kolektivech bere? Musíme si uvědomit, že v kterékoliv třídě ve škole, se nachází méně oblíbený jedinec, který z davu vyčnívá. Odborná literatura tyto jedince nazývá jako: outsider, černá ovce, obětní beránek a omega (Kolář, 2011).

Ostrakismus, neboli „střepinový soud“. Je první fáze šikany, kde hlavním cílem je vyčlenit jedince z kolektivu. Na tuto fázi šikany jsou velmi dobré dívky, které si nepřejí mít v kolektivu novou dívku, která přišla do školy. Nejprve ji dívky začínají pomlouvat a poté si nepřejí, aby se s dívkou nikdo nebavil. Jako příklad uvedu: „Jestli se budete bavit s Luckou, už se s vámi nikdo nebude bavit.“ Po tomto incidentu, definitivně vyčlení dívku z kolektivu. Každý žák ji ve třídě odmítá, nemá si ke komu sednout, nikdo se s ní nebaví. Zpočátku se dívka snaží bránit. Vrací jim nadávky a brání se, ale vše je marné. Agresoři začínají zvyšovat své úsilí a dívka si začíná uvědomovat, že je sama. Dochází k uzavřenosti osobnosti do sebe.

Způsoby ubližování oběti v prvním stádiu ostrakismu

- Ignorace oběti např. dělají, že ho/jí neslyší, pomlouvají, osočují a obviňují oběť z něčeho, co neudělal/a.
- Agresoři posílají oběti vulgární SMS, emaily a snaží se ho/jí zastrašit přes různé sociální sítě např. Facebook, Skype, Twitter.
- Urážejí rodiče oběti.
- Agresoři se vysmívají určitému handicapu oběti.
- Neúspěch oběti agresorům přináší velké potěšení, např. při zkoušení naschvál špatně napovídají a mají nemístné poznámky.
- Své pomluvy šíří po celé škole a snaží se, aby se k nim přiklonilo, co nejvíce lidí oběti je nadáváno.

V této počáteční fázi šikany by měl učitel zasáhnout a překazít „hru“ spolužáků. Ostrakismus bychom neměli podceňovat, neboť jedinci může způsobit závažná rizika jeho/její vývoje osobnosti (Kolář, 2011; Martínek, 2009).

b) Druhé stádium: Přitvrzování manipulace a výskyt fyzické agrese

Tato fáze nastává, když se třída dostane do nějaké krize, nebo do stresové situace. Žáci však potřebují pomoc od pedagoga a tuto krizi vyřešit. Ve skupině dochází k vypětí a ostrakizovaný jedinec slouží jako hromosvod. Žáci si ventilují svojí zlost a napětí na oběti. Manipulace se přitvrzuje. Začíná zde bití, kopání a urážky oběti. Jedinec je nucen

začít poslouchat agresory a plnit jejich přání jako je nošení tašek, svačin a pití. Agresoři začínají být na oběti závislé a využívají vyhrožování: „Jestli něco řekneš, tak se na mě těš“. Kromě trestů a psychické manipulace se zde uplatňují neverbální výhružky, což jsou různá gesta a destrukční agrese (bouchnutí dveří). Oběť se brání únikem a nechce chodit do školy. Začíná mít hodně neomluvených hodin, chodí za školu, bolí ho/jí břicho, má časté ranní nevolnosti a teploty a v nejhorším případě se může začít sebepoškozovat. Prospěch ve škole je katastrofální a mnohdy je za to od svých rodičů kritizován/a.

Velmi často dochází i k domácím trestům, ale rodiče si neuvědomují, že se jejich dítě brání (Kolář, 2011).

Způsoby ubližování oběti v druhém stadiu přitvrzování manipulace a agrese

- Vyhrožování fyzickými tresty oběti.
- Vykořisťování oběti.
- Oběť dělá poslíčka agresorům (nosí tašky, dělá jim domácí úkoly).
- Agresoři ničí oblečení a časté útoky na oblečení.
- Ničí práci oběti (malují do sešitu, do učebnic).
- Přivlastňují si školní pomůcky oběti.
- Malují oběti na záda a na různé části těla.
- „Drobně“ fyzicky ubližují – (např. píchání kružítkem, bouchnutím pravítka).
- Oběť je neustále někým pronásledována.
- Oběť musí napodobovat různé postavy z filmů a seriálů.
- Oběti docházejí anonymní dopisy a volání z různých čísel (Kolář, 2011; Martínek, 2009).

K této fázi nemusí dojít, když se k oběti připojí silnější jádro a před agresorem se ho/jí zastanou. Zde se používá **metoda usmíření**. Třída si sedne do kruhu a společně se chytanou za ruce a řeší daný problém. Záleží na oběti, zda tuto formu usmíření přijme, a jaký určí trest agresorům. V horším případě, kdy bylo oběti ubližováno a zanechalo to na něm/ní následky, nemusí usmíření přijmout. Hrozí zde, že se agresoři před celou třídou znemožnili a budou si to horším způsobem kompenzovat na oběti. Metoda usmíření slouží k posílení autority třídního učitele v kolektivu. Není vhodné tento program dělat v běžné hodině (Kolář, 2011).

c) Třetí stadium: Vytvoření jádra

Začínají se zde tvořit skupinky agresorů „jádro“. Tento problém nastává nevyřešením předchozího stádia. Agresoři začínají spolupracovat systematicky. Mají převahu nad obětí a šikana je nejvhodnějším řešením. Na začátku se stávají ostrakizovaní a slabí jedinci, kteří svým postavením ve třídě začínají ovlivňovat celý kolektiv. Tímto dochází ke vzniku pyramidového šikanování. Dochází k vydírání kolektivu. Spolužáci nečinně přihlížejí a nemohou mu/jí nijak pomoci. V této chvíli si někteří říkají: „Hlavně, že to nejsem já, komu ubližují“. Agresoři se stávají závislí na šikanování a kolektivu dávají úkoly, které pro ně budou vykonávat. Mohou si vytvořit tzv. hlídače, kteří hlídají před přicházejícím učitelem a dají agresorům varovný signál. Šikana se stává ve třídě a její členové o ní vědí. V třetím stádiu se psychické a fyzické ataky na oběť zvyšují. Vzniká efekt sněhové koule (Kolář, 2011; Martínek, 2009).

Při psychické šikaně je hra na hodného a zlého. Oběť je „sražena“ na kolena. Nejčastějším příkladem se stává, když jeden agresor fyzicky vyhrožuje oběti a chce po ní nemožné splnění úkolů a přijde druhý agresor, který se chce s obětí „kamarádit“. Oběť žije v naději, že se s ním/ní někdo chce bavit, či kamarádit. Doufá, že trápení brzy skončí, ale realita je však jiná. Uvěří „hodnému“ agresorovi a jde s ním ven, ale tam však vidí stát vyhrožující agresora a oba agresoři mu/jí ublíží. Jestliže nastane tato situace, oběť přestává věřit svému okolí i rodičům. Chování se změní a v mnohých případech přestane chodit do školy. V této chvíli vyhledává přítomnost učitele, ale kontakt s ním nenaváže. Ustavičně po učitelovi na chodbě kouká (Kolář, 2011).

Způsoby ubližování oběti ve třetím stádiu

- Oběť musí vykonávat ponižující úkoly
- Oběť je týraná např. píchána do kůže různými předměty, jako je kružítko či špendlík.
- Nucena provádět různé druhy her např.: gladiátorské hry.
- Je válená v blátě, po trávě, po silnici cestou ze školy.
- Vulgárně a zesměšňující poznámky jsou na jeho rodiče.
- Agresoři plivají do jídla oběti.
- Fyzické násilí např. tatranka, kdy agresoři mlátí oběť dlaní do zátylku.
- Oběť musí chodit za ostatními v patřičném rozestupu.

- Musí oslovovat agresory např.: PANE, VŮDČE atd.
- Musí platit výkupné, půjčovat jim peníze.
- Agresoři strkají oběti hlavu do záchodové mísy (Kolář, 2011).

Třetí stádium je zlom v šikanování. Agresoři velmi dobře vědí, co dělají a kdyby náhodou došlo k prozrazení šikany, že z toho budou mít nedozírné následky. S vyšším stádiem šikany je a bude chování skryté.

d) Čtvrté stádium: Vytváření norem

V tomto případě už je šikana považována za rakovinový nádor, kdy se ujímá vedení ve skupině. Normy všech agresorů jsou přijaté a stávají se zákonem. Dochází k velké proměně a změně ve třídě. Třída se rozděluje na „vládnoucí“ a „poddané“. Psychika oběti se v tomto stádium začíná pomalu, ale jistě uplatňovat. Oběť začíná přijímat úlohu ubližování za normální věc a přistupuje na jejich hru. V nejhorším případě začíná pochybovat o své osobnosti a říká si, že asi není normální, když mu/jí každý ubližuje. Bere to jako každodenní činnost (Kolář, 2011).

Velmi důležitým znakem tohoto stádia je, že kdysi bylo přihlížející publikum a v tuto chvíli se stávají trýzniteli šikanující oběti. Vymýšlejí a podílejí se na vytváření úkolů, kterými budou společně trápit oběť. Důležité je zde, že se kolektiv rozdělí na nadřízené a podřízené, tedy „vládnoucí“ a „poddané“. Tudíž oběti je říkáno – OTROK. Ve čtvrtém stádiu jsou agresoři plně závislí na šikaně, ubližují z nudy a pro své pobavení. Oběť se stává na šikaně závislá a vzniká u ní posttraumatická stresová porucha (PTSP). Klinický stav PTSP může zapříčinit poruchy pozornosti, lekové reakce a agrese. Kromě těchto poruch, měli bychom sem zařadit různé projevy a následky, tj. myšlenky o vlastní vině; myšlenky o své vlastní nemožnosti; myšlenky pomsty k agresorovi; sebepodceňování; autoagresivitu a sklon k afektům (Kolář, 2011).

Zvládnutí posttraumatické stresové poruchy je závažným a dlouhodobým procesem, kterým se zabývají zkušení odborníci. K vyřešení čtvrtého stádia šikany je nutné dbát na určitá opatření. Problém nevyřešíme, když přemístíme agresory a oběť do jiné třídy. Hrozí nebezpečí šikany mimo prostředí školy. Celá záležitost by se měla odehrávat v kolektivu ve třídě. Především bychom měli dbát na ochranu oběti, např. ve třídě by se měly zlepšit vztahy mezi žáky. Jestliže se objeví známky šikany ve třídě, ihned by to měli žáci nahlásit dospělé osobě (Kolář, 2011; Martínek, 2009).

Způsoby ubližování oběti ve čtvrtém stádiu šikany

- Oběť je fyzický týraná např. škrcena, věšena a dušena.
- Oběť je popálena, ostříhána.
- Oběť je zastrašována vyhrožováním a mučením.
- Oběť dělá příkazy agresorů, např. olizuje prkénko na WC, líže boty agresorů, svléká se na popud agresorů.

Oběť musí mít co největší pocit ochrany, jak ze strany svých rodičů, ale tak i ze strany odborníků, kteří ji chtějí pomoc. Terapeutický pracovník by měl oběti vysvětlit a naučit mu/ji se strategicky chránit a bránit v případě dalšího ubližování. Ve čtvrtém stádiu je nutná spolupráce s odbory sociální péče. Vyššími stádii šikany, tj. čtvrté stádium a páté stádium, by se měl zabývat soud pro děti a mládež. Agresory je nutné potrestat přímo úměrně danému činu. Soud určí, zda agresor bude dán do výchovného ústavu pro děti a mládež (Kolář, 2011; Martínek, 2009).

e) Páté stádium: Totalita

Toto stádium nazýváme rakovinou celého kolektivu. V podstatě je to zhoubné stádium bez vnějšího zásahu. Normy jsou v něčem přijaty, ale jinak jsou nastaveny od agresorů. Jde především k nastolení totalitní ideologie. Žáci jsou zde rozděleni do dvou skupin, na *otrokáře* a *otroky*. Ve školním prostředí nemá oběť a učitel žádnou šanci. Agresoři se považují za krále, nadlidi, mistry a svojí oběť považují za otroka. Největším potěšením agresorů je, že oběti způsobují bolest a oběti jsou vůči nim imunní. Dochází ke vzniku tzv. Stockholmského syndromu. Oběť si nedokáže svůj život bez agresorů představit, vzhlíží k nim a plní jejich příkazy. Dříve nesouhlasící členové skupiny se v tomto stádiu bez zábran podílejí na brutalitě oběti a považují to za legraci. Jsou schopni dělat cokoli. Můžeme konstatovat, že toto stádium se stává častější ve vězeňském prostředí, vojenském prostředí a ve výchovných ústavech pro děti a mládež. Méně časté se toto stádium vyskytuje ve školních zařízeních. Pokud zde není agresor, který je „hvězda“ třídy a umí dobře manipulovat s lidmi. Vedení školy za ním stojí a úplně mu důvěřuje. Oběť v tomto případě nemá šanci (Kolář, 2011; Martínek, 2009).

První tři uvedená stadia šikany, se nejčastěji vyskytují ve školním prostředí a je možné je řešit.

2.4.2. Důsledky šikany

Šikana se objevuje nejen ve školních zařízeních, v různých zařízeních či v práci, ale byla a je velkým problémem naší minulosti a budoucnosti. Ve 2. světové válce byla šikana hlavním nástrojem k dosažení potřebných informací proti zničení svého nepřítele. V Německu byl tzv. Hitlerjugend, kde se šikana využívala fanatizování německé mládeže. Šikanování se používalo i v nedemokratickém režimu jako prostředek pro utužování svých vlastních státních příslušníků. Také se v dnešní době šikana objevuje ve vojenském prostředí. Všechny tyto uvedené situace v minulosti měli a mají nedozírný psychický a fyzický dopad na člověka (Bendl, 2003).

Vrátím-li se zpět do školy, tak se šikanování týká všech členů skupiny, v nichž k ní dochází. Šikana je poruchou vztahů v kolektivu, který se nechal nakazit infekcí. Šikanování negativně postihuje oběť, agresora, ale i další členy ve třídě. Oběť je vystavována nátlakům svých agresorů a přes své prosby u učitele na něj není brán zřetel. V některých případech se učitelé mohou postavit na stranu agresorů a tím situaci stíží (Bendl, 2003).

2.4.2.1. Důsledky šikany pro oběti

Šikanování představuje nebezpečí, které trvá velmi dlouho a tento rozjetý koloběh je těžké zastavit. Oběti šikany však trpí nejvíce. Objevují se u nich psychické a fyzické potíže, které jsou závažné a v budoucnosti se mohou projevit nepřijatelným chováním a násilím. U šikanovaných obětí velmi často dochází ke snížení pracovního nasazení a školní vyučování je ohroženo. Vzniká „kumulovaný efekt“, kdy oběť přijme normy agresora a dojde ke snížení sebevědomí. Nátlak a ponižování může skončit až sebevraždou oběti. U oběti dochází k somatickému a psychickému ohrožení zdraví, nebo k posttraumatické stresové situaci (Bendl, 2003). Největší nebezpečí představují somatické dopady, které mají vliv na ublížení na duševním zdraví. Při šikaně klesá oběti sebevědomí, trpí pocity méněcennosti a s navázáním nových vztahů má dosti velké problémy. Tyto potíže bychom měli zařadit do posttraumatických stresových poruch (uvedeno ve vývojových stádiích šikany). Do psychických následků patří úzkosti a deprese, které mohou oběť nasměrovat k užívání alkoholických nápojů a drog. Důležitým faktorem je spánek, který je při stresové události poškozen. K fyzickým následkům patří, úrazy způsobené násilím jakou jsou zlomeniny, pohmožděniny, otřes

mozku a modřiny. U oběti v některých situacích dojde k syndromu vyhoření. Organismus je po psychické a fyzické stránce unaven (Bendl, 2003; Kolář, 2011).

2.4.2.2. Důsledky šikany pro agresory

Důsledky šikany nepředstavují nebezpečí jenom pro oběť, ale i pro agresora. Zejména hrozí *zafixování zkušeností*. Což znamená, že ostatní žáci třídy přihlížejí a stávají se na povel agresora spoluviníky. V dospělosti mají větší sklony k trestným prohřeškům a konfliktům se zákonem. Jestliže dojde k zastavení agresivního chování a šikanující si uvědomí svojí chybu, sníží se jeho kriminalita v budoucnosti (Bendl, 2003).

2.4.2.3. Důsledky šikany způsobené na učitelích

V současné době se šikana na učitelích provádí častěji a stupňuje se. Respekt a morálka žáků ve školách, již vymizela a nová generace těchto „problémových dětí“ neprojevuje své vhodné chování k autoritě, tj. učiteli. V minulých letech byly přísnější pedagogické přístupy, se kterými mnoho odborníků v dnešní době nesouhlasí. Měli bychom si uvědomit, že žák měl vyhrazenou mez svého chování a svého pedagoga respektovat. Zkrátka učitel byl „zákon“.

Šikana učitelů má mnoho faktorů:

- Nefunkční systém českého práva. Při fyzickém napadení učitele je tento problém řešen jako přestupek a Policie ČR tuto věc odloží a zároveň přesvědčuje vedení školy, aby to vyřešila svým možným způsobem.
- Špatné ohodnocení učitelů.
- Neprofesionální učitelé.

Široká veřejnost toto téma neřešila až do chvíle, kdy se případ šikanovaného učitele objevil v médiích. Na učitelích je šikana neustále páchána. Eliminace šikany ve škole je prakticky možná, ale naprosté její vymizení není možné. I u učitelů se objevují jisté známky unavenosti a vyčerpanosti, které se pak mohou, ač nechtěně přesunout na jejich žáky (Bendl, 2003).

2.4.3. Profil agresora

Agresor nemusí působit fyzicky a sociálně silným dojmem. Může to být jakýkoliv jedinec (Vágnerová, 2009).

Agresori (iniciátoři), jsou „silní“ v daném kolektivu. Jsou to žáci, kteří umí skrývat svůj strach sami před sebou a ventilovat ho na svých obětech. Umí potlačit svojí nejistotu a při fyzických trestech mají strach, ale nedají ho na sobě znát. Chtějí nastolit krutost, která je a byla na nich praktikována. Touží po moci a mají k tomu různé motivy:

- Upoutání pozornosti – je to herec, který se snaží zaujmout celé publikum, aby zaujal například dívky a své stoupence.
- Žárlivost – závidí úspěchy druhých a přízeň učitelů, a proto se mstí.
- Osamělost – šikana někdy funguje jako nouzový vztah, agresor si k oběti udělá závislost.
- Hrdost – většina jedinců chce něco výjimečného v osobním životě dokázat, ale těmto
- Lidem nejde škola, sport a mnoho dalších věcí, proto si šikanováním dokáží sami sobě, jak jsou dobří.
- Obrana - oběť/agresor – jedná se o jedince, kteří byli v minulé škole šikanováni a bojí se, že se to v nové škole bude opakovat, proto začínají šikanovat své spolužáky (Kolář, 2011).

2.4.3.1. Výchova a rodinné zázemí agresora

Na utváření osobnosti jedince se podílí mnoho faktorů, ale nejdůležitější je výchova a rodinné zázemí.

Velmi často záleží, v jakém sociálním prostředí dítě vyrůstá, nebo zda se mu rodiče věnují, když prochází vývojovým stádiem. Z agrese ve školním věku je možno se značnou pravděpodobností určit, kde se dítě bude pohybovat, s kým bude v neustálém styku, tím myslím kolektivy, které vykonávají trestnou činnost, krádeže a loupeže. V nejhorším případě to může skončit užíváním drog, nebo závislostí na alkoholu a dalšími závislostmi. Nejedná se jen o mužské pohlaví, ale i dívky se mohou zapojit do agrese. Ba naopak, když dívka prožije v dětství agresi, je možné, že v dospělosti se bude stejně chovat ke svému dítěti a předá mu svojí zlost. Hlavními aktéry jsou rodiče, kteří dítě buď velmi vyzdvihují, nebo nemají na něho čas a neprojevují dítěti dostatečnou lásku. Někdy jde i o dítě, které je ze slabé sociální rodiny a dítě velice strádá, neboť mu nedávají

finanční prostředky a neustále ho/jí fyzicky trestají. Rodiče agresora do poslední chvíle nevědí, že jejich dítě šikanuje jiné děti. Dozví se to tehdy, když je ředitel/ka školy informuje, aby se za ní dostavili. Jsou rodiče, kteří jednání svého dítěte schvalují, neboť ho utvrzují v tom, že jsou nejlepší, a že si k nim nikdo nesmí nic dovolit. Někteří agresori mohou být děti rodičů, kteří školu finančně sponzorují. V tomto případě si myslí, že jsou „nedotknutelní“, ale není tomu tak.

Rodiče agresorů své děti brání, chrání je a nevěří, že by to jejich „andílek“ mohl udělat. Škola je pro rodiče agresora velkým nepřítelem, neboť nesnesou kritiku svého dítěte (Říčan, 2010).

Nedostatky ve výchově, které jsou způsobeny rodinou, v níž dítě vyrůstá:

- Brutalita rodičů – napodobují a vrací násilí na svých obětech.
  - Přísnost a důslednost - většina agresorů nezažila lásku a soucit.
  - Ochrana matky - v rodině chybí mužský vzor, nebo naopak je spíš dominantní matka.
  - Neurotická rodina – nejistota, poruchy úzkosti a časté podceňování dítěte.
  - Nepřátelská rodina – tvrdá, kritická, znevažující důstojnost
- (Kolář, 2011).

V těchto rodinách se vyskytuje mnoho násilí a nedostatek zájmu o své dítě. Jedinec se cítí odmítnutý a agrese, která je na něj neustále mířená se projevuje na jeho chování. Je zde několik faktorů, které zapříčiňují takovéto chování:

- Nedostatek vřelého zájmu, citový chlad.
- Fyzické a psychické násilí.
- Nedostatek svobody vůči rodičům.
- Tolerance k násilí – rodiče ho podporují a chválí jej za násilné jednání.
- Neustálé konflikty mezi rodiči, oslabení, rozpad rodiny.
- Dítě má velice výborné sociální zázemí a pro své nudění nemá co dělat, tak začíná s agresí a pak může dojít k šikaně.

2.4.3.2. Typy agresorů

Máme tři základní typy agresorů: primitivní „drsňák“; ušlechtilý narcista; srandista.

a) Typ primitivní „drsňák“

Tento typ agresora vystihují základní znaky, tj. vnější forma šikanování, rodina a spolupráce s pedagogem.

- Vlastnosti: Hrubý, primitivní, často impulzivní, kázeňské problémy, narušený vztah k autoritám, někdy zapojený do trestných činností a může být součástí různých gangů.
- Vnější forma šikanování: Šikanuje tvrdě, nelítostně a masivně, vyžaduje naprostou poslušnost (jako sám u sebe), tímto způsobem se snaží zastrašovat ostatní lidi a velice se mu to daří.
- Rodina: Brutalita rodičů, poslouchá jednoho z rodičů (otec/matka), neustále výskyt agrese, málo lásky pociťuje a tímto způsobem si vybíjí zlost.
- spolupráce s pedagogem: Učitel s tímto typem agresora spolupracuje ze začátku velmi těžko, pak uhodí na problém, který zažívá a nakonec se učiteli podvolí a začne s ním spolupracovat.

b) Typ ušlechtilý narcista

Tento typ agresora vystihují hlavní znaky, tj. vnější forma šikanování, rodina a spolupráce s pedagogem.

- Vlastnosti: Velmi slušný, kultivovaný, osamělý, často inteligentní, sevřený a pociťuje velkou úzkost, někdy má sadistické a sexuální sklony.
- Vnější forma šikanování: Šikanuje tak, aby o tom nikdo nevěděl, děje se ve skrytu, násilí a mučení je cílené a rafinované. Jeho obdivovatelé za něho provedou „špinavou práci“.
- Rodina: Důsledný a náročný přístup, často patří k rodinám, které mají hodně peněz a na své dítě nemají čas.
- Spolupráce s pedagogem: Učitel s tímto typem agresora pracuje nejhůře, neboť je velice přesvědčivý ve svých argumentech.

c) Typ srandista

Tento typ agresora vystihují hlavní znaky tj. vnější forma šikanování, rodina a spolupráce s pedagogem.

- Vlastnosti: Legrační, příjemný, dobrodružný, veliká sebedůvěra, optimistický, kamarádský, všem pomůže v různých problémech, oblíbený a často je považován za vzor třídy.
- Vnější forma šikanování: Šikanuje pro pobavení svého okolí, aniž by si uvědomoval, že se jedná o šikanu.
- Rodina: Nejsou zde zaznamenána žádná specifika, ale někdy v těchto rodinách chybí morální a duchovní hodnoty.
- Spolupráce s pedagogem: Učitel s tímto typem agresora spolupracuje co nejlépe, neboť si agresor uvědomí, že přestřelil a že už se to nikdy nebude opakovat.

2.4.4. Profil oběti

„Zachytit charakteristiku oběti není snadné, protože se jí může stát prakticky kdokoli“.
(Vágnerová, 2009, str. 86).

Oběťmi se nejen mohou stát chlapci a dívky, ale také jedinci, kteří se nedovedou nebo z nějakého důvodu nemohou bránit. Šikana je neomluvitelná a chyba je vždy na straně agresora. Obětí se může stát kterékoliv dítě, které vyčnívá z daného kolektivu, nebo se odlišuje vzhledem či jinou rasovou příslušností. Je celkem samozřejmá tělesná slabost, která představuje velké riziko a zvláště se jedná o chlapce. (Říčan, 2010).

Skoro každá skupina či kolektiv má nějakého slabšího jedince, který vyčnívá z davu. Někdy není důležité, jaká oběť je, ale její výběr je naprosto nahodilý. Každý jedinec se může stát obětí. Na školách jsou jedinci, kteří jsou opakovaně týraní, ale neznamená to, že jsou špatní. Znamená to, že neumějí skrývat strach. Toto je podnětem agresorů k zahájení šikany. (Kolář, 2011).

2.4.4.1. Odlišnost oběti od ostatních

K hlavnímu podnětu začínající šikany u oběti je velká odlišnost od ostatních jedinců.

Nápadné vnější znaky: Brýle, obezita a odlišná pleť, se považují za důvod k šikanování. Vnější znaky pro agresory jsou záminkou pro napadení oběti. Patří, jsem i psychický handicap a pocity méněcennosti. Můžeme zde nalézt i koktavost, která vede k častému posměchu dětí. Dětský kolektiv bývá krutý. Chybí zde nedostatek empatie.

Rasová odlišnost: Barva pleti, je velice důležitým faktorem. Jedná se o černochoy, romy a asiaty, kteří se přistěhovali do daného státu a snaží se zapadnout mezi ostatní příslušníky. Rasová šikana je zřejmá, když vrstevníci napadají oběť posměšky, nebo urážkami (Říčan, 2010).

Kromě nápadných vnějších znaků a rasové odlišnosti, jsou zde i další důležité faktory, které vystihují oběť. Měli bychom zde uvést:

- Neurotické dítě, které je plaché a tiché.
- Dítě s hyperaktivitou a poruchou pozornosti.
- Dítě s opožděním rozumovým vývojem.
- Dítě oslabené nemocí.
- Dítě sobecké, špatně zapadá do kolektivu.
- Dítě s pocitem méněcennosti, s pesimismem a beznadějí.
- Dítě submisivní, dítě není schopno se prosadit ve skupině vrstevníků.
- Dítě ze slabé sociální rodiny, které není schopné soutěžit s ostatními.
- Dítě, které není solidární s ostatními a bojí se.
- Dítě, které si získává přízeň učitelů (šplhoun) a proto ho jeho vrstevníci nemají rádi (Říčan, 2010).

Mezi důležité varovné signály oběti patří:

- Zhoršení prospěchu.
- Nesoustředěnost.
- Návštěvy vyšších a nižších ročníků.
- Neplnění domácích úkolů.
- Nechození do svých dosavadních kroužků.
- Odmítání komunikace s obětí.
- O přestávkách vyhledávání dospělého člověka.
- Vyhýbání se tělesné výchově: 1) skrývá modřiny po těle, 2) chce se vyhnout kontaktu s agresory (Kolář, 2011; Martínek, 2009).

2.4.4.2. Typologie obětí

Máme čtyři základní typy obětí: oběť „slabou“ (např. oběť s tělesným a psychickým handicapem); oběť „silnou“ (např. vzpurnou oběť); oběť „deviantní“ např. nekonformní); šikanování žáci oběti – scénář oběti (např. „typická oběť, třetí stádium šikany).

Rozlišujeme také oběti, které nemají ani jednoho kamaráda a jsou zcela izolované, nebo naopak oběti, které se chovají velmi slušně s velice dobrým školním prospěchem. Vše může začít tím, když se z oběti stanou provokatéři a darebáci. Obhajoba pro svou nevinu je velmi obtížná. Proto by se měl pedagog držet hesla: „Žádný žák nesmí být týrán“! (Kolář, 2011).

Na utváření osobnosti oběti se podílí kromě všech ostatních faktorů výchova a rodinné zázemí.

2.4.4.3. Výchova, rodinné zázemí a vývoj osobnosti oběti

Na výchově svého dítěte, by se měli podílet oba dva rodiče. Negativní vliv na výchovu a utváření osobnosti dítěte, může mít vliv matka, která dítě rozmazluje a nic mu nedovolí. Za velké nebezpečí považujeme rodinu s problematickým vztahem k násilí. Dále může být rodina sociálně izolovaná, což znamená soužití v sektě, a také rodina s mimořádně prudérní sexuální výchovou. V důsledku této výchovy, se dítě děsí toho, co je pro jeho vrstevníky zcela běžné. Rodiče oběti se o šikaně dozví dříve, než rodiče agresorů. Některé děti se doma svěří se svým trápením se svým trápením rodičům a ti začnou tento problém neprodleně řešit. Tato situace zůstane nezměněná. Rodiče na tento problém reagují správně. Emočně dítě podpoří a pomohou mu s tímto problémem.

Na druhé straně však můžeme najít i takové rodiče, kteří zastávají názor: „Seš chlap, tak se neboj a jednu mu vraž!“ . Tento způsob nic nevyřeší a dítě si může ublížit. Je bezradné a je na všechny problémy samo (Říčan, 2010).

Rodiny, v nichž dítě/děti vyrůstají, mají různé styly výchovy, tj. liberální výchova (dítě nemá nastavené hranice slušného chování); jedináčkovská výchova (vystihuje opětovné rozmazlení dítěte) a negativní vztah k násilí (pro agresora znamená, že není důvod, aby se uměl fyzicky bránit (Říčan, 2010).

Rodiče mají důležitou úlohu v rozvoji osobnosti jejich dítěte. V dospělosti si většinou najdou prostředí, které jim vyhovuje, a do kterého jim nikdo nebude zasahovat. Následky šikany je provází celý život, jelikož nemohou zapomenout na fyzické či psychické týrání.

Někteří se s tím snaží vyrovnat a druzí jsou pro život psychicky nezpůsobilí. Závisí na individualitě daného jedince, jakou má fyzickou a psychickou osobnost. V dospělosti si vše uvědomí, než když byli obětmi ve škole nebo v dalších sociálních zařízeních. V některých případech se může jednat i o agresora a oběť v jedné osobě. Kdy se jedná například o iniciátory, kteří se snaží prosadit ve společnosti. V kolektivu bývají velmi neoblíbení (Říčan, 2010).

2.4.5. Odpovědnost pedagoga vůči žákům

Ve školním zařízení hraje důležitou roli pedagog, který buď může dát podnět k šikanování, nebo naopak může zabránit začínající šikaně.

Pedagog, aniž by si sám uvědomoval, působí na jedince jeho vlastní osobností. Měl by sám sobě rozumět, znát své možnosti a především reflektovat svůj vztah k žákům. Předchází tím vytvářením pozitivní atmosféry ve třídě. Učitel může přispět k šikaně nevhodnou kritikou ostrakizovaného jedince.

Podněty pedagoga, které vedou k šikaně ve třídě:

- Chybná motivace k učení dětí.
- Malá autorita učitele.
- Nadřazenost a opovržení.
- Malá sebedůvěra učitele.
- Osobní problémy, které učitel ventiluje na dětech.
- Neschopnost vytvoření pozitivní atmosféry ve třídě.
- Náklonnost k chytrým dětem a nevšímavost ostatních dětí.
- Nespravedlivé hodnocení dětí

(Kolář, 2011).

Učitelé často nevědí, jak postupovat v případě šikany a jak by tento problém měli řešit. Mnohdy k podnětu šikanování mohou přispět sami, aniž by to věděli. Jejich postoje a pocity jsou podpořeny nevhodným chováním při výskytu šikany v jejich třídě. Za nevhodné reakce považují:

- **Únik ze třídy.** Učitel neví, co se děje v jeho třídě a jeho reakcí je únik ze třídy. Oběť zůstane sama napospas agresorům.

- **Regrese.** Učitel si neví rady s touto situací, a proto se radí s jinými pedagogy, kteří řešili šikanu.
- **Popření.** Učitel si nechce uvědomit, že se šikana děje v jeho třídě. Po příchodu do třídy se obrátí a raději odejde ze třídy, aby nemusel nic řešit.
- **Obviňování obětí.** Učitel přenesení vinu na oběť jeho provokativním chováním.
- **Autoritativní postoj.** Tuto formu používají zejména muži. Demonstrují tím svoji sílu a převahu nad obětí. Učitel v tuto chvíli neví, že by měl zasáhnout.
- **Citové vypětí pedagoga.** Učitel v tuto chvíli předstírá, jak je nešťastný a nedokáže si sám poradit. Velmi často se ženy (učitelky) stávají oběťmi šikany.
- **Agresivní chování.** Vyskytuje se více u mužů, jak u žen. U učitele dojde k impulzivnímu chování v afektu a napadne agresora. Tímto se situace komplikuje a je samozřejmé, že si postižený agresor bude stěžovat nejen u svých rodičů, ale i u ředitele/ky školy. Učitel se stáhne a agresor pocítuje stav vítězství (Martínek, 2009).

Důležité je poznat a identifikovat šikanování, které se děje v daném kolektivu. Nemůžeme se domnívat, že oběť přijde za učitelem, rodičem, nebo kamarádem a svěří se mu s daným problémem. Pro odborníka jsou důležité tři základní body, tj. pracovat se svou osobností, znát přesné a odborné teorie týkající se dané problematiky a v neposlední řadě absolvovat cvičení pro základní terapeutickou metodu.

Šikana je skryté a nepřipustné ubližování, které je způsobeno několika faktory:

- Oběť se bojí, že když řekne pravdu, bude šikana horší ze strany agresorů.
- Oběť se bojí vyšetřování a má strach z kladení bolestivých otázek.
- Oběť má strach z vystoupení z kolektivu, protože nechce opustit své dosavadní místo a má obavy, že se to v novém kolektivu bude dít znovu.
- Oběť nechce ztratit svoji důstojnost.
- Oběť žije v domněnku, že jí učitel stejně nepomůže. Proto se nesnaží pedagoga nijak upozorňovat. U oběti vznikají prvky nápadného chování, které můžeme různě identifikovat.

2.4.6. Intervence šikany

Vyšetřování a řešení šikany závisí na mnoho okolnostech. Jestliže jsou agresori přistiženi při šikanování, mělo by být vyšetřování „jednoduché“, ale není tomu tak! Pedagog by měl zjistit co nejvíce informací o daném problému. (Říčan, 2010).

Hlavním požadavkem vyřešení této problematiky je snaha vedení školy, rodičů a dalších institucí, kterých se šikana týká. (Bendl, 2003).

Otázkou je, co by měl pedagog v případě šikany dělat a jak by měl tento problém řešit. V mnoha školách se šikana neřeší. Ředitel a někteří učitelé nechtějí nic mít s daným problémem společného, jelikož si nepřipouští možnost, že by se šikana mohla vyskytovat i u nich na škole. V každé škole a třídě se vytváří skupiny, v nichž každá má své zájmy a cíle. Menší skupinou můžeme nazvat i rodiče, kteří si přejí, aby jejich děti měly nad sebou pevnou autoritu, tj. pedagoga. Avšak někteří žáci nespolupracují s učitelem, tak jak se od nich očekává a velmi často jsou pokládány za „problémové žáky“ třídy. Tito žáci mají za sebou několik výtržností jako je alkoholismus, záškoláctví, narkomanie a znevažování učitelovi autority. Tímto dochází ve třídě k terorizování kolektivu a atmosféra je narušena. Proto je nutné začít se zlepšením poměrů ve třídě, aby nedošlo k závažnému problému šikaně. (Říčan, 1995).

Faktory bránící vyřešení šikany

Jsou zde překážky, které brání řešení šikany a rozdělujeme je na několik faktorů:

- Nerozpoznání situace v určitých případech je velmi těžké odhalit, kdo je obětí nebo agresorem. Proto se stává situace nerozpoznatelná. U malých dětí je šikanování velmi běžnou věcí.
- Nezájem přiznat šikanu v dnešní době je naprosto normální, neboť vedení školy ví o údajném šikanování, ale přesto tuto situaci nechce řešit. Každá škola se dnes uchází o větší počet žáků, jelikož žáků a studentů je malý počet a z tohoto důvodu nepřiznají „boj“ se šikanou. Z České školní inspekce má vedení škol strach. Důsledky mohou být velmi nepříjemné, neboť ředitel školy a jeho zaměstnanci mohou být obviněni z výskytu šikany na jejich škole a především z neinformovanosti rodičů žáků.
- Na některých pracovištích má vedení školy výborně rozpracovaný plán proti šikaně. V jiných školách ředitelé zastávají názor, že tento plán nebude nikdy funkční. Všechny tyto situace mají za následek výskyt negativních vztahů mezi

učitelem, žákem a ředitelem školy. Úzce to souvisí s mobbingem na pracovišti, který má vliv na vyučovací proces a rozladění učitelů.

- Převážná část učitelů o šikaně ve své třídě ví, nebo ji alespoň tuší. Svému blízkému okolí nic nesdělí, neboť si s tímto problémem neumí poradit. Bojí se přiznat s tímto problémem svým kolegům, aby se neztratili svojí reputaci (Bendl, 2003).

Všechny tyto faktory brání v řešení šikany ve školách.

2.5. Základní postupy k vyřešení šikany

Řešení šikany je tzv. „pedagogická chirurgie“. Nesmí být podceněn a zapomenut žádný scénář. Všechny části v řešení šikany musí být promyšlené a mělo by se počítat i s alternativními metodami. Máme základní postupy šikany, které se liší podle způsobu vyšetřování. Postupy mají širokou škálu využití a tvoří jakousi „základnu“ pro pokročilou šikanu. Vyšetřování se ujímají kvalifikovaní odborníci tj. školní psycholog, výchovný poradce, preventivní pracovník a třídní učitel. S těmito metodami, by měli umět pracovat a zajistit škole a třídě optimální prostředí. Zpravidla by měl šikanu rozpoznat třídní učitel. Pokud si učitel neví rady s řešením šikany, měl by si přizvat pomoc učitelů nebo odborných pracovníků. K nejdůležitějším postupům řešení šikany patří:

- Prošetření závažnosti šikany ve skupině.
- Rozhovor se svědky a s informátory.
- Rozhovor s obětí.
- Rozhovor s agresory.
- Chránění a neprozrazení zdrojů informací.
- Pečlivé zaznamenání výpovědí.
- Realizace vhodných metod pro řešení šikany.
- Rozhovor s rodiči obětí.
- Vysvětlení závažnosti problému ve třídě (Kolář, 2011; Říčan, 1995).

2.5.1. Rozhovor se svědky a informátory obětí

Prvním úkolem vyšetřování šikany je spojení se svědky a informátory. Pedagog by měl zjistit, do jaké míry je šikana rozšířená ve skupině a jakou má formu. Jeho otázky by měly

být zaměřené na podrobnosti, tzn. co se dělo, kde se to dělo, kdo a proč to dělal/á, co ho k tomu/jí vede a proč se třída nezastala oběti. Při tomto rozhovoru musí učitel zvážit věrohodnost informátorů a svědků. Jestliže učitele upozornil na šikanu jiný pedagog, či někdo z žáků, rozhovor se provádí ihned s obětí. Často však šikanu zachytí sám třídní učitel a informátory nemusí vyhledávat. S prokázanou šikanou můžou do školy přijít i rodiče oběti, kteří situaci chtějí řešit.

Druhým krokem řešení šikany je vyhledat oběť. Nejdůležitějším pravidlem v tomto bodu je zajistit a zorganizovat rozhovor s obětí tak, aby o tom nikdo nevěděl. Rozhovor by měl být nejlépe po vyučovací hodině. Místo setkání by mělo být pro oběť příjemné a měla by být navozena příjemná atmosféra. Oběť musí z pedagoga vycítit určitou naději a ochranu před agresory. Aby oběť vylíčila pedagogovi svůj problém, je nutné, aby učitel zvolil vhodnou taktiku, která spočívá ve fázích rozhovoru, tj. navození žádoucí atmosféry; monologická fáze; vlastní dialog.

Učitelé musí navodit žádoucí atmosféru. Musí působit věrohodným dojmem, že o tomto problému vše ví, a že už ho někdy řešil. Dále, je důležité informovat se, jaké jsou vztahy ve skupině mezi žáky, jestli má oběť nějakého kamaráda a kdo se ho popřípadě zastal.

Podstatnou a důležitou částí rozhovoru je monologická fáze. Oběť by se měla svěřit učitelovi se vším, co se stalo. Pedagog vypočlechne příběh oběti. Musí zvolit vhodnou taktiku např. nějakou kreativní činnost jako je kreslení. Oběť se musí uvolnit, nebýt v napětí a ve stresu. Šikanovaný musí najít v učitelovi podporu a ochránce.

Ve vlastním dialogu pedagog reaguje na vše, co mu šikanovaný říká. Tento dialog by měl mít úvod, střed a závěr. Učitel si musí všechny tyto informace písemně zaznamenat, aby agresora usvědčil a tím došlo k řešení této situace. Tento rozhovor s informátory a se svědky je pro učitele velmi obtížnou situací. Šikanovaní nejsou často schopni vypovídat, neboť u nich může probíhat úzkost. Oběti často vypovídají nepravdivě. Snaží se agresory bránit. Proto učitel musí najít informátory, kteří mluví pravdu a tyto informace použít jako ochranu proti oběti (Kolář, 2011).

2.5.2. Rozhovor s agresorem

Rozhovor s agresorem/y je jiný, jak u oběti. Učitel by si měl přizvat svého kolegu či speciálního odborníka, aby agresor věděl, že se ho učitel nebojí. Agresor nesmí mít

pocit, že se škola chce mstít. Důležité je získat stejnou spravedlnost a právo pro všechny žáky ve škole. Někdy lze tento rozhovor vynechat a svolat výchovnou komisi, která se skládá z ředitele školy, třídního učitele, školního psychologa, výchovného pracovníka a preventivního pracovníka. Opět se tento rozhovor skládá ze tří částí tj.: navození žádoucí atmosféry, monologické fáze a vlastního dialogu.

Učitelé musí navodit žádoucí atmosféru. Toto „předkolo“ slouží k navození žádoucí atmosféry v místnosti, kde se bude vykonávat rozhovor mezi přítomnými a agresorem. U agresora by měl jeden pedagog vyvolávat, napětí a druhý by měl být „hodný“. Učitelé musí mít na agresora věrohodné informace, aby ho překvapili a on začal pravdivě vypovídat. Velmi důležité jsou informace mezi učiteli a agresory.

Podstatnou a důležitou částí je monologická fáze. Provádí se proto, aby svědek nebo agresor pravdivě vypovídal své svědectví. V častých případech agresor sdělí něco, na co se ho učitelé nezeptali.

Ve vlastním dialogu pedagog navazuje na monolog. Zde se pracuje s emočním napětím a tím je narušen sled skutečných událostí. Využívá se princip „přitlačení ke zdi“, kdy se agresor přizná a při odhalení další lži je potrestán. Někdy tato metoda selhává, nebo někteří agresori mají stálou verzi svých výpovědí. V horších případech vyšetřování se používá tzv. konfrontace. Tato praktika vyžaduje pozorování verbálních a neverbálních projevů. Vyšetřování se setkají a odborníci pozorují jejich výpovědi a reakce. Pro agresory je obtížné lhát co v nejužším kontaktu (Kolář, 2011).

Setkání a rozhovor s agresory slouží pro pedagogy jako zaznamenání prvotního dojmu, kteří ho/jí budou vyslýchat. Jestliže agresori jsou schopni připustit, že udělali chybu a chtějí se zlepšit ve svém chování, je jim nabídnutá domluva a usmíření s obětí (Říčan, 1995; Kolář, 2011; Vágnerová, 2009).

Má-li pedagog zjištěné a prověřené rozhovory se svědky, s obětí a s agresorem/y, měl by informovat ředitele školy, který by měl umožnit celkové vyřešení šikany a potrestání agresora. K realizaci jsou vhodné dvě metody: metoda usmíření a metoda vnějšího nátlaku.

a) Metoda usmíření

Tato metoda by se měla provádět v počátečních stádiích šikany. Úkolem metody usmíření je přesvědčení učitele třídy, že škola je schopna zajistit ochranu oběti. Na první pohled se zdá, že toto oznámení je lehké, ale není tomu tak! Každá skupina na metodu usmíření může reagovat jiným způsobem. Pedagog se musí dohodnout se třídou, jestli s tímto principem usmíření souhlasí a především je zde nejdůležitější souhlas oběti. Když s tím oběť nebude souhlasit, tak by učitel měl respektovat názor šikanovaného. Pro agresora je to velmi nepříjemná záležitost, neboť se musí omluvit poškozenému. Nevýhoda této metody spočívá v tom, že agresor je zahanben a bude se chtít více pomstít oběti. Slíbí učitelovi, že už se tato situace nikdy nebude opakovat a učitel uvěří jeho lži. Přesto by si agresor měl zapamatovat, že udělal chybu. Metoda usmíření se provádí ve třídě. Učitel vyzve všechny žáky, aby udělali kroužek a chytli se za ruce. Společně si vše vyříkají a agresor se musí omluvit oběti. (Říčan, 1995; Kolář, 2011).

b) Metoda vnějšího nátlaku

Metoda vnějšího nátlaku se ve škole nejvíce používá. Jiným jménem se nazývá jako metoda restrikce. Při ní dochází k přiznání viníků a následnému zastavení agrese. Metoda musí zajistit bezpečnost poškozeného a zahrnují ji tři části:

- Svolání komise, nebo individuální pohovor.
- Oznámení třídě o potrestání agresora/ů.
- Zajištění ochrany oběti.

Nejprve by ředitel školy měl svolat komisi, kterou tvoří třídní učitel, výchovný poradce, vychovatel, školní psycholog a ředitel školy. Nutností je pozvat do školy rodiče agresora a jeho samotného. Cílem tohoto pohovoru by mělo být zastavení agrese páchané na poškozeném a dosažení preventivního výchovného účinku. Jednání komise má svou posloupnost, tj. seznámení rodičů s daným problémem, vyjádření třídního učitele nebo dalších pedagogů, kteří vědí více informací, vyslechnutí agresora, vyjádření rodičů agresora, rozhodnutí komise a poslední částí je potrestání žáka. Individuální rozhovor se provádí mezi třídním učitelem, agresorem a jeho rodiči. Tento postup se provádí u počátečních stádií šikany, kdy je možné, aby mu rodiče domluvili a tento případ, se nebude už nikdy opakovat (Kolář, 2011).

Rodiče agresora velmi často hájí své dítě a dochází k neshodám s ředitelem školy. Ředitel školy, by neměl vynechat mravní apel. Je však prokázáno, že v dospělosti je agresor ke svým rodičům hrubý a má za sebou několik konfliktů se zákonem. Velmi důležité je zmírnit jejich reakci na daný problém. Když slyší, že jejich dítě selhalo, dochází k vyřešení situace. Závěrečné hodnocení komise trvá méně jak půl hodiny a zde si řeknou své dojmy a zváží závažnost šikany. Potrestání agresora záleží na závažnosti případu, a zda je žák na základní nebo střední škole. Na základní škole nesmí být žák vyloučen (Kolář, 2011; Říčan 1995).

Kázeňské postihy udělené ředitelem školy

- Napomenutí třídního učitele, či důtka ředitele.
- Snížení známky z chování.
- Převedení do jiné třídy.
- Nařízení ochranné výchovy.
- Umístění do diagnostického ústavu.
- Vyloučení ze třídních a školních zájezdů jako jsou hory, kina, divadla, třídní výlety.

Pokud nebude platit na žáka žádný trest z uvedených postihů, ředitel by se měl zabývat jeho vyloučením ze školy. Dříve za našich babiček a dědečků mohl učitel použít lehký tělesný trest a žáci celou hodinu poslouchali výklad učitele. V dnešní době to není možné a agresor velmi dobře ví, že se mu nic nestane. Někteří učitelé zastávají teorii, že by se vše mělo řešit s laskavostí a s porozuměním. Problém nastává tehdy, kdy je na oběti páchána šikana (Říčan, 1995).

Druhým krokem nátlakové metody je rozhovor se třídou o vyhodnocení komise. Učitel se musí postarat o ochranu poškozených a třída by si měla uvědomit to, že škola má řešení proti nastávající šikaně.

Třetím a tím i posledním krokem je důležitá ochrana oběti. Po celkovém vyšetření a vyřešení šikany není vše u konce. Pedagog by se měl neustále zajímat, co dělá poškozený a především by měl požádat své důvěrné informátory a svědky, aby na něj dávali pozor. Dále by se s obětí měl setkávat a jako „bezpečnostní pojistku“, by měl učinit tyto opatření:

- Setkávání s důvěryhodnými informátory.
- Vytvoření ochránců poškozeného.

- Neustálé sledování docházky poškozeného do školy.
- Kontakt s rodiči poškozeného

(Kolář, 2011).

Zde jsem uváděla intervenci šikany v pedagogické praxi, avšak je důležité uvést, co by měl dělat rodič, když se setká s šikanou prováděnou na jeho dítěti.

2.5.3. Rodina sloužící jako prevence proti šikanování

Rodina je místo, kam se rádi vracíme a získáváme v ní pocit bezpečí a jistoty. *„Mít domov znamená být součástí vztahového systému, ve kterém zažíváme bezpodmínečné přijetí, kde jsme přijímáni a milováni a kde sami můžeme milovat“.* (Vágnerová, 2009, str. 49).

Každý jedinec pro svůj duševní a mravní rozvoj potřebuje domov, péči, ochranu, podporu a usměrňování svých rodičů. Děti potřebují pro své blaho někam patřit, mít svůj prostor, a když tato potřeba není naplněna, mohou se cítit zbytečné a obtěžující. Nenaplnění a neuspokojení potřeby místa soužití se u dětí projevuje:

- Nízkým sebevědomím dítěte.
- Nemluvností dítěte.
- Straněním se společnosti a kontaktu s druhými lidmi.
- Zvýšenou agresivitou a agresí.

K motivaci každý jedinec potřebuje podporu, jenž nás vede k dalšímu cíli. Dítě musí v rodičích cítit oporu, a když tato podpora není naplněna, dítě ztrácí veškeré své naděje. Podpora se vyjadřuje zejména projevením lásky svých rodičů, vlastních názorů a přání. Děti velmi často nemluví se svými rodiči, neboť nemají v rodičích oporu. A toto je případ šikany, kdy se rodiče nedoví, že je jeho dítě šikanováno. Rodiče by měli své děti ve výchově usměrňovat. Velmi důležitá role ve výchově je potřeba limitů a hranic. Co si dítě může k autoritě dovolit a jak se bude chovat ve škole. Proto by rodiče měli jednotně vychovávat dítě a zároveň nastavit odpovědnost (Vágnerová, 2009).

Všechny tyto aspekty vedou ke vzniku šikany. Dítě se stává obětí, nebo naopak agresorem.

a) Základní postupy k řešení šikany u svého dítěte

Při zjištění šikany u svého dítěte, by se měl rodič držet základních postupů a řešení, které by měli dítěti v dané situaci pomoci a ne mu/jí ublížit.

b) Bezpečí a ochrana dítěte

Ochrana dítěte je pro rodiče velmi důležitá. Avšak se najdou i tací rodiče, kteří se nestarají o své děti. Rodič, který zjistí šikanu páchanou na svém dítěti, by měl ihned reagovat. Svému dítěti musí dát najevo, že je na jeho straně. Rodič by neměl spoléhat jenom na školu a měl by především s dítětem mluvit o tom, co se děje ve škole. Jsou rodiče, kteří brání své děti, a tím dochází k agresivnímu šikanování agresorů (Bendl, 2003; Vágnerová, 2009).

c) Jak by měl rodič poznat příznaky u svého dítěte

Vnímavý rodič, který se zajímá o své dítě, vždy pozná, že není s ním něco v pořádku. Řada rodičů si myslí, že dítě přechází do puberty, a proto mu nijak nevěnují pozornost. Měl by se zaměřit na jeho chování a vnímat tyto projevy. tj.:

- Dítě chodí pozdě do školy.
  - Nemá kamarády, se kterými kdysi trávil volný čas.
  - Nemá chuť k jídlu.
  - Je pohublý.
  - Přichází špinavý ze školy.
  - Má na sobě modřiny a škrábance.
  - Má noční děsy.
  - Vymýšlí si před rodiči různé zdravotní problémy
- (Vágnerová, 2009).

d) Jak by měl rodič mluvit se svým dítětem o šikaně

Pokud již rodič poznal, že není něco v pořádku s dítětem a ono se mu nechce svěřit, měl by nastolit určité prostředky, které dítě přinutí komunikovat. Velmi vhodnou metodou je výlet, nebo nějaký rodinný pobyt. Dítě se uvolní a zapomene na stres, který každý den prožívá ve škole. S dítětem by měl být rodič v těsné blízkosti a ve vhodné chvíli by si s ním měl promluvit. Základní zásady rozhovoru mezi rodičem a dítětem je:

- Vhodná chvíle k rozhovoru.
- Situaci řešit v dobrém naladění.

- Při rozhovoru, by neměl být rušen rodič a dítě.
- V klidu dítě vyslechnout až do konce jeho příběhu.
- Rodič nesmí projevit své emoce.
- Velmi důležitá součást rozhovoru je NASLOUCHÁNÍ.

(Říčan, 2010; Vágnerová, 2009).

e) Co by měl rodič zjistit při rozhovoru s dítětem

Při rozhovoru je nutné dítěti pozorně naslouchat. Z rozhovoru se má rodič dozvědět základní informace, tj. kdy šikana vznikla, kde se odehrává, kdo ho/jí šikanuje, popřípadě jestli bylo více agresorů, kteří se dopouštěli šikany. Rodič a dítě, by měli na svojí stranu získat spolužáky, kteří stojí za šikanovanou obětí. A tyto údaje je dobré mít zapsané. Rodič si musí uvědomit, že má jeho dítě strach ze stupňující se šikany. Dítě musí být ze strany rodičů chráněno, ale ne příliš, jelikož by se tím situace zhoršit (Vágnerová, 2009).

f) Jaké kroky by měl rodič učinit po ukončení rozhovoru s dítětem

Po ukončení rozhovoru s dítětem je důležité neprojevit city a nelitovat ho. Rodič by měl svému dítěti vysvětlit, že vždy bude stát při něm a s touto záležitostí mu pomůže, jak nejvíce bude schopen. Základní kroky, které by měl rodič učinit:

- Poskytnout ochranu dítěti.
- Více komunikovat s dítětem.
- Více projevit pozornost k dítěti.
- Plánovat základní kroky či varianty jak tuto situaci vyřešit.
- Neobviňovat školu a dítě z šikany.
- Dítě ponechat na čas doma, než se situace vyřeší.
- Vyhledat specialistu, který dítěti pomůže.

g) Na co by si měl dát rodič pozor

Tato situace je pro každého rodiče velmi těžká. V předškolním věku dítěte, by měli rodiče myslet na to, aby se jejich dítě umělo bránit, a aby bylo schopné vrátit ránu protivníkovi. Rodiče by měli dítě naučit sebeovládání a vysvětlit mu/ji, že se nikomu neubližuje, a to jen v případě sebeobrany. Není to snadná záležitost. Najdeme děti, které se nikdy nenaučí bránit. Těmto dětem pomůže trénink zaměřený na tělesnou sílu.

Dítě se stává houževnatějším a u svých spolužáků získá prestiž. Šikanované dítě prožívá jiné pocity. A to musí vzít rodič v úvahu. Na co by rodič měl dávat pozor:

- Vyhýbat se náhlým rozhodnutím, např. jednání v afektu, nepromyšlené uvažování.
- Vyhýbat se urážek, nadávek a vulgárností.
- Vyhledat nezávislou osobu, např. psycholog, psychiatr.
- Rozhovor s vedením školy vést v klidu.

(Říčan, 2010; Vágnerová, 2009).

h) Rodič oznámí šikanu ve škole

Za šikanu ve škole odpovídá vždy vedení školy. To by si každý rodič měl uvědomit. Do školy by měli jít oba dva rodiče. Jestliže jeden z rodičů nemůže přijít, je dobré vzít si s sebou nějakého blízkého člověka, který rodiče podpoří. Hlavním úkolem setkání s vedením školy je:

- Informovat pedagogický sbor a ředitele školy o šikaně na jejich škole a co dítě přesně vypovídalo.
- Zjistit a informovat se, jaké má škola řešení a jaké kroky škola učiní.

Rozhovor je nutné opět řešit v klidu, bez emocí a následného obviňování školy. Rodiče by se měli přímo zeptat, jestli už s tímto problémem mělo vedení školy zkušenosti, tj. rychlá realizace pomoci dané skupiny. Může se stát, že škola šikanu nikdy neřešila a pedagogové nevědí jaké kroky nápravy, by měli učinit. Škola může reagovat třemi způsoby, na které by měl rodič rychle reagovat. Škola chce pomoci, ale nemá odbornou zkušenost; škola už šikanu řešila a má odborné zkušenosti; škola nemá zájem řešit šikanu a tvrdí rodičům svojí odbornost (Kolář, 2011; Vágnerová, 2009).

- Škola chce pomoci, ale nemá odbornou zkušenost a rodič musí dát najevo svojí účast při vyvážení tohoto řešení a uskutečnit první kroky nápravy s pedagogy. Je nutné vyhledat odbornou pomoc psychologa, který bude s třídním učitelem pracovat.
- Škola už šikanu řešila a má odborné zkušenosti v tomto případě. Je to, nelepší varianta pro rodiče. V dnešní době, se již s touto péčí setkáváme velmi výjimečně. Rodič by se měl informovat, jaké postupy byly zahájeny a nutné je zajistit spolupráci s vedením školy.

- Škola nemá zájem řešit šikanu a rodičům tvrdí svojí odbornost odmítá jakýkoli zásah řešení šikany. Proto musí rodič požádat odbornou pomoc, a když tato metoda nebude fungovat, měl by své dítě přeradit na jinou školu. Řešení šikany ze strany školy není neadekvátní a rodič by měl podat stížnost na vedení školy k České školní inspekci

(Kolář, 2011).

i) Informovanost školy o výsledcích řešení šikany

Pokud již škola vyslechla svědky, oběť, agresora/y a rodiče agresora. Měla by oznámit výsledky o potrestání viníka/ů a dát najevo, že šikana v jejich škole není a nebude trpěna.

S výsledky šikany by měli být seznámeni:

- Agresor.
- Rodiče agresora.
- Rodiče oběti.
- Oběť.
- Rodiče dětí ve třídě např. svolání třídní schůzky.
- Ředitel, nebo učitel, by měli seznámit třídu s vyšetřováním šikany a vyjasnit si základní pravidla, které u nich na škole budou platit.

Třída, ve které se šikana vyskytovala, by měla projít intervenčním programem. Tento program je zaměřen na „léčbu“ vztahů mezi žáky (Kolář, 2011).

2.5.4. Prevence šikany

K řešení a prevenci šikany, patří velmi pestrá různorodost programů, prostředků, zásad či metod. Prevencí šikany je hledání co nejvýhodnějších cest k bezpečnému dosažení výsledku. Jak uvádí Kolář v knize. „*Nestačí chirurgický vřed odstranit, ale je nutné ozdravit krev pacienta*“. (Kolář, 2011, str. 233).

U šikany rozlišujeme prevenci primární; prevenci sekundární; terciární.

a) Primární prevence

Primární prevence se používá v případě, kdy nedošlo k šikanování. Jejím cílem je navodit harmonickou výchovu v informovanosti dětí, rodičů a veřejnosti o šikaně ve školách. Mezi účinné prostředky této prevence patří spoluúčast na celoškolních akcích, třídní parlament a třídní samospráva. Informuje žáky o negativních důsledcích šikany. Primární prevence se snaží ochránit své žáky prostřednictvím budování nových, vzniklých a bezpečných vztahů mezi kamarády. Informuje žáky o negativních důsledcích šikany. (Bendl, 2003). Vedení školy by mělo zajistit žákům větší informovanost v rizikovém chování. Tuto informovanost zajišťují, tzv. Peer programy. Tyto programy mají děti připravit na to, jak se nejlépe vyhnout problematickým situacím, a co mají v případě dané situace říkat a dělat. Prevence je zaměřená na patologické jevy, které nás obklopují, tj. šikana, drogy, problémy v rodině, odmítnutí cigarety a mnoho dalších jevů. Peer programy se nejvíce uskutečňují ve třídách, kde mají žáci pocit bezpečí. Provádí je lektori, kteří jsou na danou problematiku velice dobře proškoleni (Pedagogicko psychologická poradna Plzeň, 2009).

b) Sekundární prevence

Sekundární prevence se používá v případě, kdy došlo k šikanování a její nápravou by měla být taková opatření, aby k ní znovu nedocházelo. Důležitým znakem této prevence je včasná diagnostika, vyšetření šikany a pedagogické vyřešení. Škola musí zajistit oběti ochranu, vyslechnout svědky, informátory, agresora, rodiče agresora, rodiče oběti, promluvit si s ostatními rodiči a se třídou. V nejhorší fázi šikany může škola podat návrh o předběžném opatření ústavní výchovy a agresor může být dán do diagnostického ústavu. Oběti může být doporučeno jakékoli poradenské centrum (Bendl, 2003).

c) Terciární prevence

Terciární prevence se snaží znemožnit další útoky šikanování. Agresor musí být oddělen od oběti, aby došlo k zlepšení klimatu ve třídě, a aby nedocházelo k dalším

útokům na oběť. Prevence spolupracuje s agresorem a se střediskem výchovné péče, která se zabývá těmito patologickými jevy. Cílem této prevence je zamezit náznakům šikanování ve školních zařízeních a zvýšit odolnost žáků vůči tomuto rizikovému chování. V této fázi by se měli nastavit určité podmínky, které by měli vést ke zlepšení chování žáků na školách. Program terciární prevence by měl spočívat v dlouhodobých cílech do budoucnosti, tj. vedení žáků ke zdravému sebehodnocení; nastavení určitých cílů; spolupráce s rodiči; informovanost pedagogů o problémových žácích a zlepšení klimatu ve třídě (Bendl, 2003; Kolář, 2011).

2.5.4.1. Úspěšné předpoklady v řešení šikany

Aby školní vedení mohlo úspěšně čelit šikaně, mělo by vytvářet vhodné pracovní podmínky pro své zaměstnance a používat vhodné metody pro účinné řešení šikany. V prvopočátečních fázích si škola musí připustit působení šikany na své škole. Další fází je přiznání oběti, nebo svědků vyskytující se šikanou. Dále je nezbytný vypsání seznam učitele se všemi podrobnostmi týkající se šikany. V reálné praxi nedochází k odbornému proškolení pedagogů a vychovatelů v oblasti prevence a řešení šikany. Učitelé, by se měli vyvarovat zásadních chyb v řešení šikany, jakou jsou:

- Učitel odmítá spolupracovat s obětí a nebere šikanu na vědomí.
  - Nechce si připustit závažnost problému.
  - Odsoudí oběť za šikanu.
  - Nechává tuto záležitost na poškozeném (oběť).
  - Nepřiměřené chování k agresorovi.
  - Ustoupení, kdy agresor získává moc
- (Říčan, 1995).

Důležitou podmínkou školy, je vyvarovat se těchto chyb. Proto by učitelé měli dodržovat určitý postup a zásady při řešení šikany. Čím větší budou mít autoritu u žáků, tím zvládnou řešení a prevenci šikanování ve škole. Tudiž, by se dalo říci, že při nízké autoritě učitele, nebudou přesně fungovat opatření proti šikaně. Problém autority ve školství je významný. Pavel Říčan v knize **Agresivita a šikana mezi dětmi** uvádí: „*Úpadek autority je jednou z příčin současné krize společnosti*“. (Říčan, 1995, str. 75). Ke zvýšení autority učitele a školy je nutné, aby škola plnila takové opatření, které by zabránilo šikanování. Učitel musí překonat mýtus *dokonalého učitele*. Tento mýtus se zakládá na představě, že by měl učitel své žáky respektovat, důvěřovat jim

a v případě určitého problému ve třídě ho vyřešit. Na druhém stupni základních škol je negativní stránkou u autorit učitelů to, že se ve třídách střídají. Při odhalení šikany je velmi důležitá důvěra k danému učiteli. Jestliže učitel bude mít ke svým žákům velmi blízko, je zde velká pravděpodobnost, že se mu žák svěří se svým problémem. Hlavní zásady pro jednání učitele ke svým žákům:

- Naslouchat a diskutovat o problémech týkající se nejen školy, ale i soukromí.
  - Možnost volby v třídních záležitostech, které se týkají školních výletů a sportovních akcí.
  - Možnost žákovské samosprávy jako je zvolení si třídního pokladníka, vedoucího, nástěnkáře a květináře.
  - Informovat rodiče o problémech třídy, tj. výskyt šikany, krádeže, infekčních onemocnění.
  - Umožnit návštěvy rodičů během vyučovací hodiny.
  - Nebránit se výpomoci rodičů při školních akcích (garden party)
- (Kolář, 2011; Říčan 1995).

2.5.4.2. Opatření systémového přístupu škol proti šikaně

Předpokladem pro boj s šikanou je dosažení systémového přístupu škol. Mnoho učitelů své žáky trestá zhoršením známky z chování. Zaměřují se na tresty a odměny. Ve výchově bychom neměli spoléhat na opatření jako je přísný školní řád. Všechny integrované opatření, by na sebe měly navazovat, aby se vytvořil ucelený celek. Prvním opatřením by mělo být vyloučení agresora ze školy, poté domácí vzdělávání. Vyloučit žáka z povinné devítileté školní docházky, není možné. Jediný způsob je dohodnutí se s vedením školy a s rodiči agresora, aby jejich dítě změnilo působiště školy (Bendl, 2003).

Domácí vzdělávání dítěte spočívá v tom, že se děti vzdělávají samy doma. Jejich rodiče tak chtějí předejít šikaně, která by se mohla vyskytovat v příchodu jejich dětí do škol. Dítě má tzv. kmenovou školu, se kterou se snaží spolupracovat. Tato forma výuky platí pro děti na 1. stupni základních škol. Rodiče si najmou za a) pedagogy, kteří děti vyučují, b) rodiče se sami podílí na výuce svých dětí. Proč toto vzdělávání rodiče vyhledávají má různé důvody, tzn. bojí se, že jejich dítě bude šikováno, nevěří pedagogům a vedení školy, chtějí modernější výuku pro své dítě, mají práci v domě a je lepší řídit výuku svých dětí doma, zajištění zájmů svých dětí (Bendl, 2003).

Rodiče nechtějí, aby bylo jejich dítě vystavováno nebezpečí každodenního života, a proto je dítě izolováno od společnosti. V okamžiku, když toto dítě přijde do školy, nastane problém. Může se stát hlavním terčem pro agresory. Šikanování postihne celý kolektiv a jde zde nejdůležitější reakce a řešení pedagoga. Pro vyléčení celé skupiny se používá tzv. **základní intervenční program (ZIP)**.

2.5.4.3. Léčba skupiny

Nejdůležitější nápravou, je léčba celé skupiny. Ta nastává od prvního po třetí stádium šikany. Hlavním programem je tzv. **základní intervenční program (ZIP)**. Je využíván pro léčení skupin s počátečním stádiem šikany až po velmi obtížné třetí jádro vývoje šikany. Tento program je univerzální. Cílem tohoto programu je uzdravit celou skupinu a rozvíjet u dětí sociální dovednosti. A tímto způsobem dochází k vnitřní proměně vztahů ve třídě proti šikaně. Úspěšným výsledkem je chvíle radosti a prožitku třídy jako celku. V programu pracuje mnoho specialistů, tj. výchovní poradci, vychovatelé, metodici a specialisté z pedagogicko-psychologických poraden. Setkání jsou vícečetná a po vyučovací hodině se tento program může uskutečnit. Základním intervenčním programem se zabývají komunitní práce celé skupiny. Důležitým bodem je setkávání s žáky jednou týdně. Žáci mají za úkol si sednout do kruhu, aby na sebe viděli. Kruh je jedna z technik, ve které se dají hrát různé hry. Základními body programu jsou: zahájení setkání, hraní různých her, uvedení daného tématu a připomínky žáků. Aby mohli specialisté vyléčit celou skupinu, musí nahlédnout do tzv. *skrytého života* skupiny. Dále je nutné znát vztahy mezi obětí a agresorem/y tj. skupinová dynamika šikanování. Hlavním východiskem pro plán programu je **skupinová diagnostika**. Mezi metody skupinové diagnostiky patří **dynamická diagnostika** (Kolář, 2011; Vágnerová, 2009).

Dynamická diagnostika funguje na základě obvyklého povídání a pozorování skupiny žáků při různých herních situacích. Ve skupině pomáhá rozpoznat vztahy, postoje, hodnoty a morálku. Probíhá ve školních zařízeních a tato technika pomáhá odhalit šikanu ve třídě.

2.5.4.3.1. Skupinové techniky

Pro léčbu šikany, nám napomáhají skupinové techniky, mezi které patří sociometrické šetření; práce s osobním teritoriem (zaměřuje se na zmapování hranic mezi žáky – kruh bezpečí); arteterapie (zaměřuje se na interakční kreslení) a sociologické sondy ve třídě (zaměřují se na měření vlastností, hodnot a postojů. Patří, sem např. introvert a extrovert).

Sociometrické šetření se zaměřuje na vztahy ve skupině. Tato metoda má i slabé místa, které zjišťují popisy výsledků, místo vzniku příčin vztahů. Učitel by měl nejdříve vniknout pod „slupku“ třídy a zjistit co nejvíce informací pomocí sociometrických metod.

- a) metoda „hádej kdo“ používají se v ní dopisy, které mají odhalit agresory
- b) metoda „odhad“ času“ jeden ze spolužáků má napsat na papír, s kým by nechtěl trávit svůj volný čas
- c) metoda „preferenčního záznamu“ žáci mají bodově ohodnotit ostatní členy třídy, s kým by chtěli, respektive nechtěli spolupracovat
- d) sociometrický test slouží k diagnostice vzájemných sympatií a antipatií mezi žáky.

Ve škole může učitel použít formu dotazníku, aby zjistil, jak spolu žáci navzájem vycházejí. Údaje, které zjistí, vloží do tabulky a dále si udělá obrázek vzájemných vztahů ve třídě (Bendl, 2003).

K nejznámější sociometrickým dotazníkům patří Hrabalův sociometrický test, tj. SO-RA-D. Využívá ho pedagogicko-psychologická poradna. Už od samého začátku byl vytvořen pro potřeby specialistů a psychologů. Za zakladatele testu je považován doc. dr. V. Hrabal, CSc. Cílem tohoto testu je zjistit vztahy žáků ve třídě z hlediska oblíbenosti. SO-RA-D umožňuje aritmetické průměry hodnocení tj. náklonnost, obliba, sympatie. Jeho základ spočívá v tom, že každý žák ohodnotí své spolužáky od 1 do 5 (Kolář, 2011).

Z těchto údajů, může učitel zpracovat řadu individuálních informací. Výhodou tohoto šetření je, že jde o nepřímou metodu. Proto je tato metoda velmi účinná u dětí a i u mládeže. Nevýhodou tohoto dotazníku je, že nám neřekne nic o šikanování. Neukáže nám šikanované oběti. S tím však nesouhlasil pan Kolář. Vytvořil dotazník specifických sociálních rolí, který je zaměřený na šikanu. Jeho cílem bylo rozdělit sociální role ve skupině, které směřovali k násilí a ubližování slabších jedinců ve škole. S výsledky SO-RA-D vytvořil nový dotazník, kde jsou užity otázky:

- Kdo je oběť.
- Kdo oběť šikanuje.
- Spoluúčastní se ostatní žáci šikany.
- Jsou ve skupině zastánci oběti.

- Jaké normy ve skupině převažují.
(Bendl, 2003; Kolář, 2011).

Kolektiv ve třídě, by se měl postavit proti hlavním agresorů, a ukázat jim, že se ho/jich nebojí. Jako prevenci proti šikanování, by si třída měla vytvořit tzv. třídní odboj proti šikanování. Vedení školy, by mělo k tomuto řešení pozitivně přistoupit.

Třídní odboj (charta) proti šikaně, zde si musíme uvědomit důležitá specifická pravidla, která mají zabránit ať už přímé nebo nepřímé šikaně. Agresoři dostanou určitá pravidla. Šikana již ve třídě nebude trpěna. Na vytvoření toho odboje, se podílejí všichni žáci. Cílem žáků je zabránění šikanování u nich ve třídě. Proto by si měli žáci vytvořit základní postupy k řešení šikany:

- V první řadě si každý žák vypíše požadavky, jak by chtěl, aby se k němu/jí žáci chovali co nejlépe.
- Žáci rozdělí do skupinek a domluví se na pravidlech.
- Skupinky si zvolí svého vedoucího a vytvoří odboj (chartu).
- Žáci diskutují o svém výsledném snažení, v případě nějaké nejasnosti uvažují o jiné formě.
- Při porušení odboje, ponese následky ten, který incident zavinil
(Kolář, 2011).

Aby se šikana nevyskytovala ve škole, mělo by vedení školy zvýšit dozory na chodbách. Tím by mohlo dojít k případnému zmenšení výskytu šikaně ve školách. Na školách by bylo dobré, aby se zlepšil a zvýšil dozor učitelů. Mnoho žáků, má lepší pocit, když na ně dospělá osoba dohlíží. Někdy se stává, že si učitel potřebuje rychle něco zařídit a odejde z doзору. Žáci zbystří a dojde k potyčce. V zahraničí je někdy tato situace řešena tím, že za dozor odpovídají osoby, jako jsou studenti vysokých škol, policisté či personál školy (Učitelské noviny, 2011).

2.5.5. Spolupráce školy s institucemi

S vedením školy spolupracuje mnoho institucí. Jsou to instituce, které jsou ověřené a mají s šikanou velmi bohaté zkušenosti. Každé dítě, kterému je nějakým způsobem ubližováno, má možnost vyhledat pomoc. Dělíme je na nevládní organizace, komunitní programy pro rizikovou mládež a ze zákona pomáhající instituce.

2.5.5.1. Vybrané nevládní organizace

Nevládní organizace se nabízejí školám. Patří, sem především občanská sdružení a nadace.

Linka bezpečí ([www. linkabezpeci.cz](http://www.linkabezpeci.cz)) dětem a adolescentům poskytuje telefonní anonymní pomoc. Mezi nejrozšířenější témata Linky bezpečí je láska, sex, rodina, šikana, násilí, sexuální zneužívání a drogy. Pracovníci linek spolu s dětmi řeší daný problém a snaží se mu pomoc. Někdy se dítě, může osobně setkat s pracovníkem po jejich telefonické dohodě. Sdružení Linky bezpečí je členem celosvětové asociace dětských linek (CHI). V roce 2001 Linka bezpečí rozšířila informace pro rodiče, pedagogy a vychovatele. Byla zřízena služba Rodičovská služba (email: pomoc@rodicovskalinka.cz).

Prev – centrum (www.prevcentrum.cz) nabízí se základním školám, jako je prevence proti drogovým závislostem. Program umožňuje řadu diskuzí o daném problému a předává mnoho zkušeností a daným problémem (Bendl, 2003).

Bílý kruh bezpečí je sdružení, které se zabývá pomocí dětem z trestné činnosti. Zaměřuje se na kriminalitu, ochranou před šikanou a agresí (Bendl, 2003; Herzog, 2009).

Lata (www.lata.cz) je program pro mládež a rodinu. Sdružení pomáhá dětem, rodinám žijícím v Praze a ve Středočeském kraji. Program je založen na dobrovolnictví klientů. Dobrovolník, si může vybrat rodinu, které bude pomáhat a se kterou bude trávit svůj volný čas, aniž by za to pobíral finanční odměnu (Bendl, 2003).

Vybrané komunitní programy pro rizikovou mládež

Jsou určeny pro klienty, kteří mají problémy s chováním. Avšak nejsou stíháni pro trestnou činnost. Tyto centra navštěvují děti mladší 15 let. Komunitní program pro rizikovou mládež mohou využít studenti středních škol (Bendl, 2003).

Nízkoprahová centra jsou to programy v místě bydliště, nebo v lokalitě ve které se vyskytujeme. Prvotním článkem této prevence je škola. Nízkoprahová centra nabízejí mládeži trávení volného času u nich v centru. Tyto centra jsou výborně vybavena. Najdeme zde různé kroužky např. pin pong, kreslení a keramiku. Rizikové děti sem chodí proto, že mají určitý problém. Návštěvníci mají možnost do těchto center chodit kdykoli a příchod a odchod z klubu není ovlivněn časem. Dětem je poskytována péče, které se jim doma nedostává (Bendl, 2003).

Bezpečnostní rady dohlíží na správné využití volného času u mládeže. Nesprávné party s rizikovým chováním se tyto rady snaží přitáhnout ke společné spolupráci (Bendl, 2003).

2.5.5.2. Ze zákona pomáhající organizace

Oficiálně slouží k pomoci šikanování na školách. Problematiku šikany obsahuje „Školní preventivní program pro mateřské, základní školy a školské zařízení“. Od 1.1. 2001 vznikl Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikany mezi žáky škol a školského zařízení. Tento metodický pokyn spolupracuje se školou, se zdravotnictvím (psychiatrií, pediatrií), se soudnictvím a s oblastí sociální péče. Policie ČR má možnost úzce spolupracovat s těmito institucemi. Do prevence můžeme zařadit i další organizace tj. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, odbory školství, střediska pro volný čas dětí a mládeže a pedagogicko-psychologické poradny (Bendl, 2003).

Pedagogicko-psychologické poradny řeší výchovné problémy žáků ve škole. Poskytují vyšetření žáků a pomáhají pedagogickým zaměstnancům školy. PPP se zabývají zjištěním poruch učení u žáků a výchovou mládeže. Mohou zde být děti od 3 let do 19 let, kterým je poskytnuta odborná pomoc. Pedagogicko-psychologické poradny zpracovávají mnoho pokynů a plánů proti různým patologickým jevům a jakýmkoliv závislostem (alkoholismus, narkomanie). Využívají spolupráci s institucemi, jako je škola, zdravotnictví a sociální oblast. Na poradnu se může obrátit i rodič, který má problém s nekázní svého dítěte. Často se rodiče obracejí na poradnu z důvodů šikany (Bendl, 2003).

Střediska výchovné péče poskytují odbornou pomoc dětem s rizikovým chováním a dětem, které podstoupily ústavní výchovu. Klienty mohou být děti od 6 do 19 let (Bendl, 2003).

Diagnostický ústav je zařízení, které přijímá děti s rizikovým chováním. O jejich umístění v zařízení rozhoduje soud, nebo pobyt v zařízení může být dobrovolný. Hlavním cílem tohoto zařízení je celková náprava klienta. Každý klient by měl splňovat tyto úkoly tj. vzdělávací, terapeutické, organizační, výchovné a sociální. Specialisté v těchto zařízeních diagnostikují děti a mládež po psychické, pedagogické a sociální stránce (Bendl, 2003).

Policie ČR má na starost ochranu bezpečnosti osob, majetku, zajištění dodržování veřejného pořádku a objasňování přestupků. Děti mladší 18 let, které spáchaly trestný čin,

musí být se zákonným zástupcem předvoláni k polici ČR. V roce 1998 byl podepsán zákon mezi školami a policií ČR v prevenci šikany (Bendl, 2003).

3. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část se zaměřuje na kvantitativní výzkum žáků druhého stupně (8 – 9 třídy), vybraných základních škol.

3.1. Cíle, výzkumné otázky a předpoklady

HLAVNÍ CÍL

Hlavní cíl: Zjistit znalosti, které mají žáci 8. a 9. třídy vybrané základní školy žáků o fyzickém a psychickém týrání dítěte v rodině.

Hlavní výzkumná otázka: Jaké vědomosti budou mít žáci 2. stupně vybrané základní školy o fyzickém a psychickém týrání v rodině.

Hlavní předpoklad: Žáci vybrané základní školy odpoví minimálně na 60 % znalostních otázek o fyzickém a psychickém týrání správně.

Dílčí cíl č. 1: Zjistit, zda existuje rozdíl mezi znalostmi o šikaně na vybraných základních školách v dané lokalitě.

Dílčí otázka č. 1: Existuje rozdíl mezi znalostmi o šikaně na vybraných základních školách?

Předpoklad č. 1: Respondenti na obou základních školách, odpoví min. na 40 % znalostních otázek o šikaně správně.

Dílčí cíl č. 2: Zjistit, zda existuje rozdíl 8. a 9. tříd žáků v setkání se šikanou na vybrané základní škole v dané lokalitě.

Dílčí otázka č. 2: Existuje rozdíl 8. a 9. tříd žáků v setkání se šikanou na vybrané základní škole v dané lokalitě?

Předpoklad č. 2: Min 20% žáků 8. a 9. třídy na Základní škole v Žehušicích se setkala s šikanou a min. 10% žáků 8. a 9. třídy ze Základní školy Sadová se také setkala s šikanou.

Dílčí cíl č. 3: Zjistit, zda existuje rozdíl týkající se v zahájení preventivního opatření (tj. Peer programy) na obou základních školách, aby nedocházelo k šikanování.

Dílčí otázka č. 3: Existuje rozdíl v zahájení opatření a řešení šikany mezi vybranými základními školami?

Předpoklad č. 3: Min. 60% žáků na Základní škole v Žehušicích mělo přednášku o prevenci šikany a min. 50% žáků na Základní škole Sadová Čáslav, také mělo přednáškou o prevenci šikany.

3.2. Metodologie

Nástrojem praktické části bakalářské práce je dotazníkové šetření.

Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření jsem rozdala v září 2015 do vybraných základních škol. Dotazník, který jsem si připravila, obsahuje 26 otázek. Žáci měli na výběr kroužkovací a doplňovací otázky. Dotazníkové šetření bylo anonymní. V dotazníku jsou barevně podbarveny správné odpovědi. V dotazníku jsou tři okruhy otázek. První okruh se zabývá znalostními otázkami. Druhý okruh je zaměřený na zjišťování informací, tj. jestli se žáci setkali s šikanou ve škole, nebo zda se stal/a obětí šikany. Třetí okruh se zabývá preventivními otázkami, což znamená, co by v případě šikany žáci měli učinit a jak by se měli v dané situaci zachovat.

Charakteristika vybraných základních škol

Toto šetření jsem si připravila v mé lokalitě bydliště tj. Čáslav. Oslovila jsem dvě základní školy tj. Základní školu v Žehušicích a Základní školu Sadová Čáslav, neboť jsem na těchto školách dělala pedagogickou praxi. Pro můj výzkum o šikaně jsem si vybrala 8. – 9. třídy na druhém stupni těchto dvou základních škol.

Celkově jsem si připravila 70 dotazníků pro obě školy. Pro Základní školu v Žehušicích, jsem si připravila 40 dotazníků a rozdala jsem 30 dotazníků, neboť v každé třídě (8. a 9. třída) bylo 15 žáků. Z každé třídy mi zbylo 5 prázdných dotazníků. Pro Základní školu Sadová Čáslav (8. a 9. třída), jsem si připravila 50 dotazníků a vzhledem k tomu, že někteří žáci nebyli přítomni ve škole, rozdala jsem 37 dotazníků. Zbylo mi 14 prázdných dotazníků. Každý dotazník byl žáky vyplněn. Dohromady mi zbylo prázdných dotazníků.

Základní škola Žehušice se celým jménem nazývá Škola Jana Václava Sticha Žehušice. Tato škola se nachází v okrese Kutná Hora a je dotována obecním úřadem v Žehušicích. Do této školy se sjíždí mnoho žáků z okolních 22 obcí. Škola má 1. stupeň, který tvoří pět tříd a 2. stupeň se čtyřmi třídami. Součástí školy je školní družina, jídelna a sportovní hala. Tato škola se účastní mnoho sportovních akcí a vědomostních olympiád. Škola má také internetovou stránku: <http://www.zszechusice.cz/>.

Základní škola Sadová je třetí městskou školou v Čáslavi. Vyučování v ní probíhá od roku 2003. Základní škola se pyšní svým moderním vybavením pro vyučování žáků a dominantním prvkem školy je venkovní prostranství s rozšířeným sportovním vybavením. Škola má 1. a 2. stupeň a žáci jsou rozděleny do sportovních tříd. Tato základní škola v Čáslavi patří mezi nejlepší školy v kutnohorském okrese. Škola se účastní mnoho sportovních akcí a také vědomostních olympiád. Dále podporuje zdravou výživu svých žáků, kteří mají možnost výběru jídla ze dvou hlavních chodů. Také tato škola má své internetové stránky: <http://www.sadovazs>.

3.3. Výsledky

Otázky v dotazníkovém šetření jsem vyhodnotila pomocí tabulek. Pro každou otázku jsem udělala jednu tabulku a zapsala jsem do ní získané odpovědi od žáků. Žáci odpovídali na položené otázky anonymně. Odpovědi, které respondenti uvedli do tabulek, byly souhrnně vyhodnoceny do závěrečné tabulky.

Tabulka č. 1.: Co znamená pojem šikana?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Je to cílené a opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků	4	12	5	16
	Je velká sranda	0	0	0	0
	Nic	0	0	0	0
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Je to cílené a opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků	4	11	5	10
	Je velká sranda	0	0	0	0
	Nic	0	0	0	0
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Co znamená pojem šikana“. Z toho všichni respondenti (67) z obou škol uvedli správnou odpověď, tj. „Je to cílené a opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků“. Správná odpověď, je barevně podbarvena.

Na Základní škole Sadová Čáslav správně odpovědělo z 8. třídy 4 ženy a 12 mužů. V 9. třídě kladně odpovědělo 5 žen a 16 mužů.

Na Základní škole v Žehušicích správně odpovědělo z 8. třídy 4 ženy a 11 mužů. V 9. třídě kladně odpovědělo 5 žen a 10 mužů.

Na možnost „Je to cílené a opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků“, odpověděli všichni žáci 67 (100 %) respondentů.

Otázka „Je to velká sranda“ a „Nic“ – nebyly žáky zodpovězeny 0 %.

Celkový počet správných odpovědí dosáhl 100 %.

Tabulka č. 2.: Viděl/a si někdy někoho páchat šikanu?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	2	2	1	6
	Ne	2	10	4	10
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	0	2	0	2
	Ne	4	9	5	8
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Viděl/a si někdy někoho páchat šikanu“. Z toho 11 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav vidělo páchat na někom šikanu a 26 žáků nikoho nevidělo páchat šikanu. Ze základní školy Žehušice viděli 4 žáci páchat šikanu na někom a 26 žáků nevidělo páchat šikanu.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy na možnost kladně odpověděly 2 ženy a 2 muži. Záporně odpověděly 2 ženy a 10 mužů. V 9. třídě na možnost kladně odpověděla 1 žena a 6 mužů.

Tato možnost měla své zdůvodnění. V této škole 2 žákyně z 8. třídy odpověděly, že hlavní agresorkou v jejich třídě je spolužačka a uvedly i její jméno. V 9. třídě 6 žáků vidělo páchat šikanu u nich na škole.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy kladně neodpověděla žádná žena a kladně odpověděli 2 muži. Záporně odpověděly 4 ženy a 9 mužů. V 9. třídě kladně neodpověděla žádná žena a kladně odpověděli 2 muži. Záporně odpovědělo 5 žen a 8 mužů.

Tato možnost měla své zdůvodnění. V této škole 2 žáci z 8. třídy viděli páchat šikanu na táboře svého spolubydlicího a spolužáka.

Otázku kladně zodpovědělo 15 (22 %) respondentů z 67 respondentů tj. 3 ženy a 12 mužů. Tito respondenti viděli páchat šikanu na spolužákovi, nebo kamarádovi v jejich třídě, nebo na táboře.

Z celkového součtu nebyla páchána šikana na 52 (78 %) z 67 respondentů tj. 15 žen a 37 mužů. Většina respondentů neviděla páchat šikanu na žádném spolužákovi a kamarádovi.

Tabulka č. 3.: Ohlásil/a jsi to někomu?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	0	0	1	1
	Ne	4	12	4	15
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	0	1	0	1
	Ne	4	10	5	9
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Ohlásil/a jsi to někomu šikanu“. Z toho 2 žáci ze Základní školy Sadová Čáslav ohlásili někomu šikanu a 35 žáků nikoho nikomu neohlásili šikanu. Ze základní školy Žehušice ohlásili 2 žáci šikanu a 28 žáků neohlásilo nikomu šikanu.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy kladně odpověděly 2 ženy a 2 muži. Záporně odpověděly 2 ženy a 10 mužů. V 9. třídě kladně odpověděla 1 žena a 6 mužů. Tato možnost měla své zdůvodnění. V 9. třídě 2 žákyně a 1 žák ohlásili šikanu matce a učiteli.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy kladně neodpověděla žádná žena a kladně odpověděl 1 muž. Záporně odpověděly 4 ženy a 10 mužů. V 9. třídě kladně neodpověděla žádná žena a kladně odpověděl 1 muž. Záporně odpovědělo 5 žen a 9 mužů.

Tato možnost měla své zdůvodnění. V této škole 1 žák z 8. třídy ohlásil šikanu svému vedoucímu na táboře. V 9. třídě 1 muž ohlásil šikanu své matce.

Otázku kladně zodpovědělo 4 (6 %) z 67 respondentů, tj. 1 žena a 3 muži. Tito respondenti (4) uvedli, že šikanu ohlásili rodičům a panu učiteli.

Záporně odpovědělo 63 (94 %) z 67 respondentů, tj. 17 žen a 46 mužů. Většina respondentů šikanu neohlásila, neboť ji neviděla ji na někom páchat.

Tabulka č. 4: Byla na to někdy páchána šikana?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	0	2	2	1
	Ne	0	7	3	10
	Nevím to jistě	4	3	0	5
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	1	0	0	2
	Ne	3	9	4	7
	Nevím to jistě	0	2	1	1
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Byla na tobě někdy páchána šikana“. Z toho 5 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo, že na nich byla páchána šikana, 20 žáků uvedlo, že na nich nebyla páchána šikana a zbylých 12 žáků neví jistě, jestli na nich byla páchána šikana. Ze základní školy Žehušice 3 žáci uvedli, že na nich byla páchaná šikana, 23 žáků uvedlo, že na nich nebyla páchána šikana a 4 žáci uvedli, že neví jistě, jestli na nich byla páchána šikana.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy kladně neodpověděla žádná žena a 2 muži kladně odpověděli. Záporně neodpověděla žádná žena a 7 mužů. Na otázku „Nevím to jistě“ odpověděly 4 ženy a 3 muži. V 9. třídě kladně odpověděly 2 ženy a 2 muži. Záporně odpověděly 3 ženy a 10 mužů. Na otázku „Nevím to jistě“ odpovědělo 5 mužů a žádná žena.

Možnost „Ano“ měla své zdůvodnění. V 9. třídě na 2 žákyních a 1 žákovi, byla páchána šikana na 1. a 2. stupni základní školy.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy kladně odpověděla 1 žena a žádný muž. Záporně odpověděly 3 ženy a 9 mužů. Na otázku „Nevím to jistě“ neodpověděla žádná

žena a 2 muži na ni odpověděli. V 9. třídě kladně neodpověděla žádná žena a 2 muži kladně odpověděli. Záporně odpověděly 4 ženy a 7 mužů. Na otázku „Nevím to jistě“ odpověděla 1 žena a 1 muž.

Možnost „Ano“ měla své zdůvodnění. V této škole na 1 žákyni z 8. třídy, byla páchána šikana na prvním stupni. V 9. třídě na 2 žácích byla páchána šikana na 2. stupni (sedmá třída).

Otázku kladně zodpovědělo 8 (12 %) z 67 respondentů, tj. 3 ženy a 5 mužů. Na těchto respondentech (8), byla páchána šikana.

Z celkového součtu nebyla páchána šikana na 43 (64 %) z 67 respondentech, tj. 10 žen a 33 mužů. Na většině respondentů, nebyla páchána šikana.

Na otázku „Nevím to jistě“ odpovědělo 16 (24 %) z 67 respondentů, tj. 5 žen a 11 mužů. Tito respondenti uvedli, že si nejsou jisti, zda na nich někdy byla páchána šikana.

Tabulka č. 5.: Jakým způsobem byla na tobě šikana páchána?

N=68 – Respondenti měli na výběr více možností.

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ponižování	4x	5x	2x	5x
	Posměšky	4x	4x	2x	5x
	Vyhrožování	1x	1x	0x	0x
	Pomluvy	4x	3x	1x	2x
	Opakované vykonávání fyzických trestů	0x	1x	0x	0x
	Psychické využívání	0x	1x	0x	1x
	Ignorování	0x	0x	0x	0x
	Jiná možnost - uveď	0x	2x	2x	0x
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ponižování	1x	1x	0x	2x
	Posměšky	1x	2x	0x	2x
	Vyhrožování	0x	2x	0x	1x
	Pomluvy	0x	0x	2x	1x
	Opakované vykonávání fyzických trestů	1x	0x	0x	1x
	Psychické využívání	0x	1x	0x	0x
	Ignorování	0x	0x	0x	0x
	Jiná možnost - uveď	0x	0x	0x	0x
Celkem		16	23	9	20

Respondenti odpovídali na otázku „Jakým způsobem byla na tobě šikana páchána“. Z toho 16x byla uvedena ze Základní školy Sadová Čáslav možnost, že na nich byla páchána šikana formou ponižování, 15x bylo uvedené, že na nich byla páchána šikana formou posměšek, 2x bylo uvedené ponižování, 10x byly označeny pomluvy, 1x bylo uvedené opakované vykonávání fyzických trestů, 2x bylo označené psychické využívání a 4x byla zaškrtnutá jiná možnost.

Ze základní školy Žehušice 4x bylo uvedené, že na nich byla páchaná šikana formou ponižování, 5x byly označeny posměšky, 3x byla označena možnost vyhrožování a pomluvy, 2x byla zaškrtnutá možnost opakované vykonávání fyzických trestů a 1x byla uvedena možnost psychické využívání.

Na Základní škole Sadová z 8. třídy odpověděly na otázku „Jakým způsobem byla na tobě páchána šikana“ 4x byla označena možnost ponižování, posměšky a pomluvy. Zbylé možnosti nebyly zodpovězené. 5x byla v 8. třídě označena možnost ponižování, 4x byly označeny posměšky, 3x byly zaškrtnuté pomluvy a jeden krát byla označena možnost vyhrožování, opakované fyzické tresty a psychické využívání. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno.

V 9. třídě 2x byla odpovězena možnost ponižování, posměšky a jeden krát byla ženou označena možnost pomluvy a v jiné možnosti 2x byla uvedena kritika oblečení a vymáhání peněz. Muži v 9. třídě odpověděli následovně: 5x byla označena možnost ponižování a posměšky, 2x byla zaškrtnutá možnost pomluvy a jeden krát bylo mužem označena možnost psychické ponižování.

V 8. třídě 2x muži uvedli, že je agresori provokovali.

Na jinou možnost, žáci odpověděli v dotazníku. V 9. třídě 2x ženy uvedly, na nich agresori vymáhali peníze a smáli se jim za oblečení.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy odpověděla na otázku „Jakým způsobem byla na tobě páchána šikana“ 1x byla uvedena možnost ponižování, posměšky a opakované vykonávání fyzických trestů. Zbylé možnosti nebyly zodpovězené. 1x byla v 8. třídě označena možnost ponižování, 2x byla zaškrtnutá možnost posměšky a vyhrožování a jeden krát bylo mužem označena možnost psychické využívání. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno.

V 9. třídě 2x byla označena možnost pomluvy. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno. Muži v 9. třídě odpověděli následovně: 2x byla označena možnost ponižování, posměšky

a jeden krát bylo mužem označena možnost vyhrožování, pomluvy a opakované vykonávání fyzických trestů.

Nejčastěji označena možnost respondenty, bylo „Ponižování“ a „Posměšky“ a nejméně označena možnost u respondentů, bylo „Ignorování“, „Psychické využívání“ a „Jiná možnost“.

Tabulka č. 6.: V případě, že jsi byl/a šikanován/a, komu ses svěřil/a?

N=32 - Respondenti měli na výběr více možností.

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Rodiči	3x	2x	2x	0x
	Prarodiči	1x	0x	0x	0x
	Kamarádovi, kamarádce	4x	1x	0x	1x
	Učiteli, učitelce	1x	0x	1x	0x
	Jiná možnost - uveď	2x	0x	0x	5x
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Rodiči	0x	1x	1	2x
	Prarodiči	1x	0x	0xx	0x
	Kamarádovi, kamarádce	0x	0x	0x	1x
	Učiteli, učitelce	0x	1x	0x	1x
	Jiná možnost - uveď	0x	0x	0x	1x
Celkem		12	5	4	11

Respondenti odpovídali na otázku „V případě, že jsi byl/a šikanován/a, komu ses svěřil/a“. Z toho 7x bylo na Základní škole Sadová Čáslav, že by se svěřilo rodiči, 1x bylo, že by se svěřil prarodiči, 6x byla označena možnost kamarádovi/kamarádce, 2x byla možnost učiteli/učitelce a 7x zaškrtno jinou možnost.

Ze základní školy Žehušice 4x bylo uvedeno, že na nich byla páchaná šikana formou ponižování, 5x byly označeny posměšky, 3x byla označena možnost vyhrožování a pomluvy, 2x byla uvedena možnost opakované vykonávání fyzických trestů a 1x byla označena možnost psychické využívání.

Na Základní škole Sadová Čáslav žáci z 8. třídy odpověděli na otázku „V případě, že jsi byl/a šikanován, komu ses svěřil/a“ 3x byla možnost rodiči, 1x byla označena možnost

prarodiči, 4x byla uvedena možnost kamarádovi/kamarádce, 2x byla zaškrtnutá jiná možnost a na zbylé možnosti nebylo odpovězeno.

V 9. třídě bylo 2x odpovězeno na možnost rodiči a 1x byla zaškrtnutá možnost učiteli. Na další možnosti nebylo odpovězeno. Muži v 9. třídě odpověděli následovně: 1x byla označena možnost kamarádovi a 5x byla uvedena jiná možnost, a to nikomu. Na další možnosti nebylo odpovězeno.

V 8. třídě 2x ženy označili jinou možnost, a to že by se svěřily lince důvěry.

Na Základní škole v Žehušicích žáci z 8. třídy odpověděli na otázku „V případě, že jsi byl/a šikanován/a, komu ses svěřil/a“ 1x byla uvedena možnost prarodiči. 1x byla označena v 8. třídě možnost rodiči a učiteli. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno.

V 9. třídě byla 1x označena možnost rodiči. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno. Muži v 9. třídě muži odpověděli následovně: 2x byla označena možnost rodiči a 1x byla uvedená možnost kamarádovi a učiteli/učitelce. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno.

Nejčastěji označena možnost respondenty, bylo „Rodiči“ a „Kamarádovi/kamarádce“ a nejméně označena možnost u respondentů, byla „Prarodiči“.

Tabulka č. 7.: Víš, jaký je rozdíl mezi psychickou a fyzickou šikanou?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	4	6	2	15
	Ne	0	6	3	1
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	3	8	5	10
	Ne	1	3	0	0
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Víš, jaký je rozdíl mezi psychickou a fyzickou šikanou“. Z toho 27 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo kladnou odpověď a 10 žáků označilo zápornou odpověď. Ze Základní školy v Žehušicích 26 žáků označilo kladnou odpověď a zbylí 4 žáci zaškrtnuli zápornou odpověď.

Na Základní škole Sadová Čáslav žáci z 8. třídy na možnost kladně odpověděly 4 ženy a 6 mužů. Záporně odpovědělo 6 mužů a neodpověděla žádná žena. V 9. třídě kladně na možnost odpověděly 2 ženy a 15 mužů. Záporně odpověděly 3 ženy a 1 muž.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy na možnost kladně odpovědělo 8 mužů a 3 ženy. Záporně odpověděla 1 žena a 3 muži. V 9. třídě na možnost kladně odpověděla žena a 1 muž kladně odpověděl. Záporně odpovědělo 5 žen a 10 mužů.

Otázku kladně zodpovědělo 53 (79 %) z 67 respondentů tj. 14 žen a 39 muži. Většina respondentů odpověděla na tuto otázku a ví, jaký je rozdíl mezi psychickou a fyzickou šikanou.

Záporně odpovědělo 14 (21 %) z 67 respondentů tj. 4 ženy a 10 mužů. Tito respondenti uvedli, že neví, jaký je rozdíl mezi psychickou a fyzickou šikany.

Tabulka č. 8.: Co náleží do psychické šikany?

N=267 - Respondenti měli na výběr více možností týkající se fyzické a psychické šikany.

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Kopání, škrábání, fackování	0x	0x	0x	0x
	Slovní vydírání	4x	9x	5x	16x
	Pomluvy	4x	11x	5x	15x
	Nadávky	4x	12x	5x	16x
	Omezování osobní svobody	0x	4x	1x	3x
	Ublížení na zdraví	0x	1x	0x	0x
	Kousání	0x	0x	0x	0x
	Přebíhání ve frontě na oběd	0x	0x	0x	1x
	Dělání schválností	1x	3x	1x	0x
	Kybernetická šikana	4x	9x	5x	14x
	Jiná možnost – uveď	0x	0x	1x	0x
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Kopání, škrábání, fackování	0x	0x	0x	1x
	Slovní vydírání	4x	10x	5x	9x
	Pomluvy	4x	9x	2x	10x
	Nadávky	4x	8x	5x	10x
	Omezování osobní svobody	0x	3x	0x	2x
	Ublížení na zdraví	1x	0x	0x	1x
	Kousání	0x	0x	0x	1x
	Přebíhání ve frontě na oběd	0x	1x	0x	2x
	Dělání schválností	0x	5x	2x	4x
	Kybernetická šikana	2x	7x	3x	8x
	Jiná možnost – uveď	0x	0x	0x	0x
Celkem		23	92	39	113

Tabulka obsahuje více správných odpovědí – správné odpovědi jsou barevně podbarveny.

Respondenti odpovídali na otázku „Co náleží do psychické šikany“. Z toho 34 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo možnost, že do psychické šikany patří slovní vydírání, 35x byla označena možnost pomluvy, 37x byla uvedena možnost nadávky, 8x byla zaškrtnutá možnost omezování osobní svobody, 10x byly označené pomluvy, 1x byla uvedena možnost ublížení na zdraví a přebíhání ve frontě na oběd, 5x byla označena možnost dělání schválností, 32x byla uvedena možnost opakované vykonávání fyzických trestů a 1x byla zaškrtnutá jiná možnost.

Ze základní školy Žehušice 1x bylo uvedené, že do psychické šikany patří možnost kopání, škrábání, fackování; 28x byla uvedena možnost slovní vydírání, 25x byla označena možnost pomluvy, 27x byla zaškrtnutá možnost nadávky, 5x byla uvedena možnost omezování osobní svobody, 2x byla označena možnost ublížení na zdraví, 1x byla zaškrtnutá možnost kousání, 3x byla označena možnost předbíhání ve frontě na oběd, 11x byla uvedena možnost dělání schválností a 20x byla označena možnost kybernetická šikana.

Na Základní škole Sadová z 8. třídy odpověděly na otázku „Co náleží do psychické šikany“ 4x byla označena možnost slovní vydírání, pomluvy a nadávky, 1x byla uvedena možnost dělání schválností a 4x byla zaškrtnutá možnost kybernetická šikana. 9x byla označena možnost slovní vydírání, 11x byla uvedená možnost pomluvy, 12x byla zaškrtnutá možnost nadávky, 4x byla označena možnost omezování osobní svobody, 1x byla označena možnost ublížení na zdraví, 3x byla označena možnost dělání schválností a 9x byla uvedená možnost kybernetická šikana. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno.

V 9. třídě 2x byla označena možnost slovní vydírání, pomluvy, nadávky, 1x byla uvedená možnost omezování osobní svobody a dělání schválností, 5x byla zaškrtnutá možnost kybernetická šikana. Na další možnosti nebylo odpovězeno. Muži v 9. třídě odpověděli následovně: 16x byla označena možnost slovní vydírání a nadávky, 15x byla uvedena možnost pomluvy, 3x byla označena možnost omezování osobní svobody, 1x byla zaškrtnutá možnost předbíhání ve frontě a 14x byla uvedena možnost kybernetická šikana. Na další možnosti nebylo odpovězeno.

V 9. třídě 1x žena na otázku „Jiná možnost“ odpověděla, že do psychické šikany náleží i SMS zprávy.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy odpověděly na otázku „Co náleží do psychické šikany“ 4x byla označena možnost slovní vydírání, pomluvy, nadávky, 1x byla uvedená možnost ublížení na zdraví a 2x byla zaškrtnutá možnost kybernetická šikana. Zbylé možnosti nebyly vyplněny. 10x byla v 8. třídě odpovězena možnost slovní vydírání, 9x byla označena možnost slovní vydírání, 8x byla uvedená možnost nadávky, 3x byla označena možnost omezování osobní svobody, 1x byla uvedená možnost přebíhání ve frontě, 5x byla označena možnost dělání schválností a 7x byla zaškrtnutá možnost kybernetická šikana. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno.

V 9. třídě 5x byla označená možnost slovní vydírání, 2x byla uvedena možnost pomluvy, 5x byla označená možnost nadávky, 2x byla uvedena možnost dělání schválností a 3x byla zaškrtnutá možnost kybernetická šikana. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno. Muži v 9. třídě odpověděli následovně: 1x byla označená možnost kopání, škrábání a fackování; 9x byla uvedena možnost slovní vydírání, 10x byla označená možnost pomluvy, 10x byla uvedena možnost nadávky, 2x byla zaškrtnutá možnost omezování osobní svobody, 1x byla uvedena možnost ublížení na zdraví a kousání, 2x byla označená možnost předbíhání ve frontě, 4x byla uvedena možnost dělání schválností a 8x byla označená možnost kybernetická šikana. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno.

Nejčastěji označena možnost respondenty, byla odpověď „Slovní vydírání“; „Nadávky“; „Pomluvy“; „Kybernetická šikana“ a nejméně častou odpovědí bylo „Kopání, škrábání, fackování“.

Tabulka č. 9.: Myslíš si, že fyzická šikana je horší než psychická?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	2	5	2	6
	Ne	2	7	3	10
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	1	7	2	2
	Ne	3	4	3	8
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Myslíš si, že fyzická šikana je horší než psychická“. Z toho 15 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo kladnou odpověď a 22 žáků označilo zápornou odpověď. Ze Základní školy v Žehušicích 12 žáků označilo kladnou odpověď a 18 žáků zaškrtnulo zápornou odpověď.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy na možnost kladně odpověděly 2 ženy a 5 mužů. Záporně odpovědělo 7 mužů a 2 ženy. V 9. třídě na možnost kladně odpověděly 2 ženy a 6 mužů. Záporně odpověděly 3 ženy a 10 mužů.

Možnost „Ano“ měla své zdůvodnění. V 9. třídě 2 žákyně a 5 žáků uvedlo, že fyzická šikana pro ně znamená bolest a dlouhodobé fyzické následky. V 9. třídě 3 žákyně a 10 žáků odpovědělo, že psychická šikana způsobuje horší následky než fyzická šikana.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy kladně odpovědělo 7 mužů a 1 žena. Záporně odpověděly 3 ženy a 1 muž. V 9. třídě kladně odpověděly 2 ženy a 2 muži. Záporně odpověděly 3 ženy a 4 muži.

Možnost „Ano“ měla své zdůvodnění. V 8. třídě 1 žákyně a 7 žáků uvedlo, že fyzická šikana pro ně znamená bolest a dlouhodobé fyzické následky a 3 žákyně a 4 žáci uvedli, že je psychická šikana horší, než fyzická šikana a jedinec může mít různé psychické choroby (deprese, úzkost, nespavost). V 9. třídě 2 žákyně a 2 žáci odpověděli, že fyzická šikana je horší, než psychická a 8 žáků uvedlo, že psychická šikana je horší z důvodů dlouhodobých duševních následků.

Otázku kladně zodpovědělo 27 (40%) z 67 respondentů tj. 7 žen a 20 mužů. Pro tyto respondenty je fyzická šikana horší než psychická.

Záporně odpovědělo 40 (60 %) z 67 respondentů tj. 11 žen a 29 mužů. Pro tyto respondenty je psychická šikana horší než fyzická.

Tabulka č. 10.: Víš, jaký je rozdíl mezi obětí a agresorem?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	4	10	5	16
	Ne	0	2	0	0
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	4	9	5	10
	Ne	0	2	0	0
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Víš, jaký je rozdíl mezi obětí a agresorem“. Z toho 35 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo kladnou odpověď a 2 žáci označili zápornou odpověď. Ze Základní školy v Žehušicích 28 žáků označilo kladnou odpověď a 2 žáci zaškrtnuli zápornou odpověď.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy na možnost kladně odpověděly 4 ženy a 10 mužů. Záporně odpověděli 2 muži a žádná žena na tuto otázku neodpověděla.

V 9. třídě na možnost kladně odpovědělo 5 žen a 16 mužů. Záporně na tuto otázku nikdo neodpověděl.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy na možnost kladně odpovědělo 9 mužů a 4 ženy. Záporně odpověděli 2 muži a žádná žena na tuto otázku neodpověděla. V 9. třídě na možnost kladně odpovědělo 5 žen a 10 mužů. Záporně na tuto otázku nikdo neodpověděl.

Otázku kladně zodpovědělo 63 (94 %) z 67 respondentů tj. 18 žen a 45 mužů. Většina respondentů ví, jaký je rozdíl mezi obětí a agresorem.

Záporně odpovědělo 4 (6 %) z 67 respondentů tj. 4 muži. Tito respondenti (4) muži uvedli, že neví jaký je rozdíl mezi obětí a agresorem.

Tabulka č. 11.: Označ, jaká/é vlastnost/i vystihuje/í oběť šikany?

N=142 - Respondenti měli na výběr z více možností týkající se vlastností dítěte.

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Neurotické dítě	4x	8x	5x	15x
	Dítě s opožděným vývojem	3x	7x	4x	8x
	Dítě sobecké, špatně zapadá do kolektivu	1x	3x	2x	6x
	Dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny	4x	6x	3x	9x
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Neurotické dítě	3x	8x	4x	7x
	Dítě s opožděným vývojem	1x	4x	2x	5x
	Dítě sobecké, špatně zapadá do kolektivu	1x	6x	0x	4x
	Dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny	1x	2x	3x	3x
Celkem		18	44	23	57

Tabulka obsahuje více správných odpovědí, které jsou barevně podbarveny.

Respondenti odpovídali na otázku „Označ, jaká/é vlastnost/i vystihuje/í oběť šikany“. Z toho 32 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo možnost neurotické dítě, 22 žáků označilo možnost dítě s opožděným vývojem, 12 žáků uvedlo možnost dítě

sobecké, špatně zapadá do kolektivu a 22 žáků zaškrtnulo možnost dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny.

Ze Základní školy v Žehušicích 22 žáků uvedlo možnost neurotické dítě, 12 žáků označilo možnost dítě s opožděným vývojem, 11 žáků uvedlo dítě sobecké, špatně zapadá do kolektivu a 9 žáků zaškrtnulo možnost dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny.

Na Základní škole Sadová z 8. třídy odpověděly na otázku „Označ, jaká/é vlastnost/i vystihuje/i“ 4x byla uvedena možnost neurotické dítě a dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny, 3x byla označena možnost dítě s opožděným vývojem a 1x byla zaškrtnutá možnost dítě sobecké. 8x byla v 8. třídě označena možnost neurotické dítě, 7x byla uvedena možnost dítě s opožděným vývojem, 3x byla označena možnost dítě sobecké a 6x byla zaškrtnutá možnost dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny.

V 9. třídě na možnost neurotické dítě bylo 5x odpovězeno, 4x byla označena možnost dítě s opožděným vývojem, 2x byla zaškrtnutá možnost dítě sobecké a 3x byla uvedena možnost dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny. Muži v 9. třídě na možnost odpověděli následovně: 15x byla označena možnost neurotické dítě, 8x byla uvedena možnost dítě s opožděným vývojem, 6x byla zaškrtnutá možnost dítě sobecké a 9x byla uvedena možnost dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy odpověděly na otázku „Označ, jaká/é vlastnost/i vystihuje/i oběť“ 3x byla uvedena možnost neurotické dítě, 1x byla označena možnost dítě s opožděným vývojem, dítě sobecké a dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny. 8x byla v 8. třídě odpovězena možnost neurotické dítě, 4x byla označena možnost dítě s opožděným vývojem, 6x byla uvedena možnost dítě sobecké a 2x byla zaškrtnutá možnost dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny.

V 9. třídě 4x byla uvedena možnost neurotické dítě, 2x byla označena možnost s opožděným vývojem a 3x byla zaškrtnutá možnost dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny. Na zbylou možnost nebylo odpovězeno. Muži v 9. třídě odpověděli následovně: 7x byla označena možnost neurotické dítě, 5x bylo uvedeno dítě s opožděným vývojem, 4x bylo zaškrtnuto dítě sobecké a 3x byla uvedena možnost dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny.

Nejčastěji označena možnost respondenty, byla odpověď neurotické dítě a dítě s opožděným vývojem a nejméně častou odpovědí byla možnost dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny.

Tabulka č. 12.: Jaká/é vlastnost/i vystihuje/í agresora šikany?

N=177 - Respondenti měli na výběr více možností týkající se vlastností agresora.

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Agresivita	4x	10x	5x	15x
	Síla	2x	8x	3x	11x
	Dominantnost	0x	5x	4x	7x
	Závistivost	4x	6x	4x	11x
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Agresivita	4x	9x	4x	10x
	Síla	2x	10x	3x	7x
	Dominantnost	2x	6x	2x	7x
	Závistivost	3x	3x	1x	5x
Celkem		21	57	26	73

Respondenti odpovídali na otázku „Jaká/é vlastnost/i vystihuje/í agresora“. Z toho 34 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo možnost agresivita, 24 žáků označilo možnost síla, 16 žáků uvedlo možnost dominantnost a 25 žáků zaškrtnulo možnost závistivost.

Ze Základní školy Žehušice 27 žáků uvedlo možnost agresivita, 22 žáků označilo možnost síla, 17 žáků uvedlo možnost dominantnost a 12 žáků zaškrtnulo možnost závistivost.

Tabulka obsahuje více správných odpovědí, které jsou barevně podbarveny.

Na Základní škole Sadová z 8. třídy odpověděly na otázku „Jaká/é vlastnost/i vystihuje/í agresora šikany“ 4x byla uvedená možnost agresivita, 2x byla označená možnost síla a 4x byla zaškrtnutá možnost závistivost. 10x byla v 8. třídě vybrána možnost agresivita, 8x byla označená možnost síla, 5x byla uvedená možnost dominantnost a 6x byla zaškrtnutá závistivost.

V 9. třídě byla 5x zodpovězena možnost agresivita, 3x byla označená možnost síla, 4x byla zaškrtnutá dominantnost a závistivost. Muži v 9. třídě odpověděli následovně: 15x byla označená možnost agresivita, 11x byla uvedená možnost síla a závistivost, 7x byla zaškrtnutá možnost dominantnost.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy odpověděly na otázku „Jaká/é vlastnost/i vystihuje/í agresora“ 4x byla uvedená možnost agresivitu, 2x byla označená možnost síla

a dominantnost a 3x byla zaškrtnutá možnost závistivost. 9x byla v 8. třídě označená možnost agresivita, 10x byla označená možnost síla, 6x byla uvedená možnost dominantnost a 3x byla zaškrtnutá možnost závistivost.

V 9. třídě byla 4x zodpovězena možnost agresivita, 3x byla označena možnost síla, 2x byla uvedená možnost dominantnost a 1x byla zaškrtnutá možnost závistivost. Muži v 9. třídě odpověděli následovně: 10x byla označená možnost agresivita, 7x byla uvedená možnost síla a dominantnost a 5x byla zaškrtnutá možnost závistivost.

Nejčastěji označena možnost respondenty, byla odpověď „Agresivita“ a „Síla“ a nejméně častou odpovědí byla možnost „Závistivost“.

Tabulka č. 13.: Kdo se, dle tvého názoru, stává častěji obětí šikany?

N=94 - Respondenti měli na výběr z více možností, které se týkali názoru na šikanovanou oběť.

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Dívky, zdůvodni	2x	0x	0x	1x
	Chlapci, zdůvodni	0x	2x	0x	3x
	Je to vyrovnané	2x	5x	2x	6x
	Handicapované děti	2x	1x	1x	3x
	Zvláště nadané děti	0x	2x	1x	1x
	Přecitlivělí jedinci	2x	1x	2x	5x
	Jiná možnost - uveď	0x	0x	1x	0x
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Dívky, zdůvodni	0x	0x	1x	1x
	Chlapci, zdůvodni	1x	0x	0x	2x
	Je to vyrovnané	2x	5x	3x	4x
	Handicapované děti	1x	3x	1x	3x
	Zvláště nadané děti	2x	3x	2x	2x
	Přecitlivělí jedinci	1x	4x	1x	7x
	Jiná možnost - uveď	0x	0x	0x	0x
Celkem		15	26	15	38

Respondenti, odpovídali na otázku „Kdo, dle tvého názoru, stává častější obětí šikany“. Z toho 3 žáci ze Základní školy Sadová Čáslav uvedli možnost dívky, 5 žáků označilo možnost chlapci, 15 žáků uvedlo možnost, je to vyrovnané; 7 žáků zaškrtnulo možnost handicapované děti, 4 žáci uvedli možnost zvláště nadané děti, 10 žáků označilo přecitlivělí jedinci a na jinou možnost odpověděl 1 žák.

Ze Základní školy v Žehušicích 2 žáci uvedli možnost dívky, 3 žáci označili možnost chlapci, 14 žáků uvedlo možnost, je to vyrovnané; 8 žáků zaškrtnulo možnost handicapované děti, 9 žáci uvedli možnost zvláště nadané děti, 13 žáků označilo přecitlivělí jedinci a na jinou možnost nebylo žáky zodpovězeno.

Na Základní škole Sadová z 8. třídy odpověděly na otázku „Kdo se, dle tvého názoru, stává častější obětí šikany“ 2x byla uvedena možnost dívky, je to vyrovnané, handicapované děti a přecitlivělí jedinci. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno. 2x byla v 8. třídě odpovězena možnost chlapci, 5x byla označená možnost je to vyrovnané, 1x byla zaškrtnutá možnost handicapované děti a přecitlivělí jedinci, 2x byla uvedena možnost zvláště nadané děti. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno.

V 9. třídě byla 2x odpovězena možnost je to vyrovnané a přecitlivělí jedinci, 1x byla označena možnost handicapované děti a zvláště nadané děti, 1x byla zaškrtnutá možnost a jinou možnost, tj. obézní děti.

Muži v 9. třídě odpověděli následovně: 1x byla označena možnost dívky, 3x byla uvedena možnost chlapci, 6x byla zaškrtnutá možnost je to vyrovnané, 3x byla označená možnost handicapování dětí, 1x byla označená možnost zvláště nadané děti a 5x byla uvedena možnost přecitlivělí jedinci. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno.

„Na jinou možnost“ žáci odpověděli. V 9. třídě 1 žákyně uvedla, že se nejčastěji stávají obětí šikany obézní děti a 1žák uvedl, že se stávají obětí šikany dívky, protože jsou zneužívané.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy odpověděly na otázku „Kdo se, dle tvého názoru, stává častěji obětí šikany“ 1x byla uvedena možnost chlapci, 2x byla označená možnost je to vyrovnané, 1x byla zaškrtnutá možnost handicapované dítě, 2x byla uvedena možnost zvláště nadané děti a 1x byla zaškrtnutá možnost přecitlivělí jedinci. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno. 5x byla v 8. třídě odpovězena možnost je to vyrovnané, 3x byla označená možnost handicapované dítě a zvláště nadané děti, 4x byla zaškrtnutá možnost přecitlivělí jedinci. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno.

V 9. třídě byla 3x uvedena možnost je to vyrovnané, 1x byla označená možnost dívky, handicapované dítě a přecitlivělí jedinci a 2x byla zaškrtnutá možnost zvláště nadané děti. Muži v 9. třídě odpověděli následovně: 1x byla označená možnost dívky, 2x byla uvedena možnost chlapci, 4x byla zaškrtnutá možnost je to vyrovnané, 3x byla označená možnost handicapované děti, 2x byla uvedena možnost zvláště nadané děti a 7x byla zaškrtnutá odpověď přecitlivělí jedinci. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno.

Možnost „Dívky“ zdůvodnila žákyně v dotazníku. V 9. třídě 1 žákyně uvedla, že se nejčastěji stávají obětí šikany dívky, neboť se neumí bránit.

Nejčastěji označena možnost respondenty, byla odpověď „Je to vyrovnané“ a „Přecitlivělí jedinci“ a nejméně častou odpovědí byla možnost „Jiná možnost“.

Tabulka č. 14.: Patříš v současné třídě do nějaké party?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	4	7	4	6
	Ne	0	5	1	10
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	1	5	1	4
	Ne	3	6	4	6
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Patříš v současné třídě do nějaké party“. Z toho 21 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo kladnou odpověď a 16 žáků označilo zápornou odpověď. Ze Základní školy v Žehušicích 11 žáků označilo kladnou odpověď a 19 žáků zaškrtnulo zápornou odpověď.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy na možnost kladně odpověděly 4 ženy a 7 mužů. Záporně odpovědělo 5 mužů a žádná žena na tuto otázku neodpověděla. V 9. třídě na možnost kladně odpověděly 4 ženy a 6 mužů. Záporně odpověděla 1 žena a 10 mužů.

Možnost „Ano“ mělo své zdůvodnění v dotazníku. V 8. třídě 4 žákyně a 7 žáků uvedlo, že v současné době patří do party a navzájem si pomáhají. V 9. třídě 4 žákyně a 6 žáků uvedlo, že si navzájem ve své partě pomáhají.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy na možnost kladně odpovědělo 5 mužů a 1 žena. Záporně odpovědělo 6 mužů a 3 ženy. V 9. třídě na možnost kladně odpověděla 1 žena a 4 muži. Záporně odpovědělo 6 mužů a 4 ženy.

Možnost „Ano“ mělo své zdůvodnění v dotazníku. V 8. třídě 1 žákyně a 5 žáků uvedlo, že v současné době patří do party, která při sobě drží a pomáhá si.

Otázku kladně zodpovědělo 32 (48 %) z 67 respondentů tj. 10 žen a 22 mužů. Žáci z obou škol uvedli, že patří ve třídě do nějaké party.

Záporně odpovědělo 35 (52 %) z 67 respondentů tj. 8 žen a 27 muži. Větší počet žáků uvedl, že nepatří v současné době do party.

Tabulka č. 15.: Jsi ve škole oblíbený?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	3	3	0	3
	Ne	0	2	0	1
	Nevím	1	7	5	12
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	0	0	1	4
	Ne	1	1	0	1
	Nevím	3	10	4	5
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Jsi ve škole oblíbený“. Z toho 9 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo kladnou možnost, 3 žáci označili zápornou možnost a 25 žáků uvedlo možnost „Nevím“. Ze základní školy v Žehušicích 5 žáků uvedlo kladnou možnost, 3 žáci označili zápornou možnost a 22 žáků uvedlo možnost „Nevím“.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy na možnost kladně odpověděly 3 ženy a 3 muži. Záporně neodpověděla žádná žena a 2 muži na otázku odpověděli. Na otázku „Nevím“ odpověděla 1 žena a 7 mužů.

V 9. třídě na možnost kladně odpověděli 3 muži a žádná žena na otázku neodpověděla. Záporně odpověděl 1 muž a žádná žena na otázku neodpověděla. Na otázku „Nevím“ odpovědělo 12 mužů a 5 žen.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy na možnost kladně neodpověděla žádná žena a žádný muž. Záporně odpověděla 1 žena a 1 muž. Na otázku „Nevím“ odpověděly 3 ženy a 10 mužů.

V 9. třídě na možnost kladně odpověděla 1 žena a 4 muži. Záporně odpověděl 1 muž a žádná žena na tuto otázku neodpověděla. Na otázku „Nevím“ odpovědělo 5 mužů a 4 ženy.

Otázku kladně zodpovědělo 14 (21 %) z 67 respondentů, tj. 4 ženy a 10 mužů. Žáci z obou škol jsou si jisti své oblíbenosti ve škole.

Záporně odpovědělo 6 (9 %) z 67 respondentů, tj. 1 žena a 5 mužů.

Na otázku „Nevím“ odpovědělo 47 (70 %) z 67 respondentů, tj. 13 žen a 34 mužů. Velký počet žáků uvedl, že si nejsou jistí, zda jsou ve škole oblíbení.

Tabulka č. 16.: Myslíš si, že tě spolužáci ve třídě tolerují?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	3	8	3	8
	Ne	0	2	0	1
	Nevím	1	2	2	7
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	2	8	2	6
	Ne	1	1	0	1
	Nevím	1	2	3	3
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Myslíš si, že tě spolužáci ve třídě tolerují“. Z toho 22 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo kladnou možnost, 3 žáci označili zápornou možnost a 12 žáků uvedlo možnost „Nevím“. Ze základní školy v Žehušicích 18 žáků uvedlo kladnou možnost, 3 žáci označili zápornou možnost a 9 žáků uvedlo možnost „Nevím“.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy na možnost kladně odpověděly 3 ženy a 8 mužů. Záporně neodpověděla žádná žena a 2 muži na tuto otázku odpověděli. Na otázku „Nevím“ odpověděla 1 žena a 2 muži. V 9. třídě na možnost kladně odpověděly 3 ženy a 8 mužů. Záporně neodpověděla žádná žena a 1 muž na tuto otázku odpověděl. Na otázku „Nevím“ odpovědělo 7 mužů a 2 ženy.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy kladně odpověděly 2 ženy a 8 mužů. Záporně odpověděla 1 žena a 1 muž. Na otázku „Nevím“ odpověděla 1 žena a 2 muži. V 9. třídě kladně odpověděly 2 ženy a 6 mužů. Záporně na možnost odpověděl 1 muž a žádná žena na tuto možnost neodpověděla. Na otázku „Nevím“ odpověděly 3 ženy a 3 muži.

Otázku kladně zodpovědělo 40 (60 %) z 67 respondentů tj. 10 žen a 30 mužů. Žáci z obou škol uvedli, že jsou ve třídě tolerováni. Záporně odpovědělo 6 (9 %) z 67 respondentů tj. 1 muž. Tento respondent (1) muž uvedl, že ho žáci ve třídě netolerují.

Na otázku „Nevím“ odpovědělo 21 (31 %) z 67 respondentů, tj. 7 žen a 14 mužů. Tito respondenti si nejsou jistí, zda jsou třídou tolerovány.

Tabulka č. 17.: Šikanoval/a si někdy někoho?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	0	1	0	3
	Ne	4	11	5	13
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	0	1	0	2
	Ne	4	10	5	8
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Šikanoval/a si někdy někoho“. Z toho 4 žáci ze Základní školy Sadová Čáslav uvedli kladnou možnost a 33 žáků označilo zápornou možnost.

Ze základní školy v Žehušicích 3 žáci uvedli kladnou možnost a 27 žáků označilo zápornou možnost.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy kladně na tuto otázku neodpověděla žádná žena a 1 muž na tuto otázku kladně odpověděl. Záporně odpovědělo 11 mužů a 4 ženy. V 9. třídě kladně neodpověděla žádná žena a 3 muži na tuto otázku kladně odpověděli. Záporně odpovědělo 5 žen a 13 mužů.

Možnost „Ano“ měla v dotazníku zdůvodnění. V 8. třídě 1 žák uvedl, že 1x páchal šikanu na svém spolužákovi. V 9. třídě 3 žáci uvedli, že se dopustili šikany na svých spolužácích, ale neví, kolikrát ji páchali.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy na možnost kladně odpověděl 1 muž a žádná žena na tuto otázku neodpověděla. Záporně odpovědělo 10 mužů a 4 ženy.

V 9. třídě na možnost kladně neodpověděla žádná žena a 2 muži na tuto otázku kladně odpověděli. Záporně odpovědělo 8 mužů a 5 žen.

Možnost „Ano“ měla v dotazníku zdůvodnění. V 8. třídě 1 žák uvedl, že už 1x šikanoval svého kamaráda.

Otázku kladně zodpovědělo 7 (10 %) z 67 respondentů, tj. 7 mužů a žádná žena na tuto otázku kladně neodpověděla. Žáci z obou základních škol uvedli, že se dopustili páchat šikanu na svých spolužácích. Záporně odpovědělo 60 (90 %) z 67 respondentů, tj. 18 žen a 42 muži. Větší počet žáků uvedl, že páchali šikanu na svých spolužácích a kamarádech.

Tabulka č. 18.: Máte ve třídě agresora, který vyvolává nepokoje v kolektivu?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	4	5	4	6
	Ne	0	7	1	10
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	0	3	3	4
	Ne	4	8	2	6
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Máte ve třídě agresora, který vyvolává nepokoje v kolektivu“. Z toho 19 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo kladnou možnost a 18 žáků označilo zápornou možnost.

Ze základní školy v Žehušicích 10 žáků uvedlo kladnou možnost a 20 žáků označilo zápornou možnost.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy na možnost kladně odpověděly 4 ženy a 5 mužů. Záporně odpovědělo 7 mužů a žádná žena na tuto otázku neodpověděla. V 9. třídě kladně na možnost odpověděly 4 ženy a 6 mužů. Záporně na možnost odpověděla 1 žena a 10 mužů.

Možnost „Ano“ mělo v dotazníku zdůvodnění. V 9. třídě 6 žáků uvedlo, že mají ve třídě agresora, který u nich vyvolává ve třídě nepokoje.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy na možnost kladně odpověděli 3 muži a žádná žena na tuto otázku kladně neodpověděla. Záporně na možnost odpovědělo 8 mužů a 4 ženy. V 9. třídě na možnost kladně odpověděly 3 ženy a 4 muži. Záporně odpovědělo 6 mužů a 2 ženy.

Možnost „Ano“ měla v dotazníku zdůvodnění. V 8. třídě 3 žáci uvedli, že mají ve třídě agresora, který u nich vyvolává ve třídě nepokoje. V 9. třídě 3 žákyně a 4 žáci uvedli, že mají ve třídě agresora, který u nich ve třídě vyvolává nepokoje.

Otázku kladně zodpovědělo 29 (44%) z 67 respondentů tj. 11 žen a 18 mužů. Žáci z obou základních škol uvedli, že mají ve třídě agresora/y. Někteří jedinci uvedli jména agresorů.

Záporně odpovědělo 38 (56 %) z 67 respondentů, tj. 7 žen a 31 mužů. Větší počet žáků uvedl, že nemají ve třídě agresora/y.

Tabulka č. 19.: Řešili jste někdy šikanu ve škole?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	4	8	5	12
	Ne	0	4	0	4
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	1	3	3	6
	Ne	3	8	2	4
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Řešili jste někdy šikanu ve škole“. Z toho 29 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo kladnou možnost a 8 žáků označilo zápornou možnost.

Ze základní školy v Žehušicích 13 žáků uvedlo kladnou možnost a 17 žáků označilo zápornou možnost.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy na možnost kladně odpověděly 4 ženy a 8 mužů. Záporně na možnost odpověděli 4 muži a žádná žena na tuto otázku neodpověděla. V 9. třídě na možnost kladně odpovědělo 5 žen a 12 mužů. Záporně na možnost odpověděli 4 muži a žádná žena na tuto otázku neodpověděla.

Možnost „Ano“ měla v dotazníku zdůvodnění. V 8. třídě 4 žákyně uvedly, že by šikanu řešily zhoršenou známkou z chování a 8 žáků, by ji řešilo postihem ředitele. Záporně odpověděli 4 žáci, kteří by šikanu řešili vyloučením agresora ze školy.

V 9. třídě 5 žákyň uvedlo, že by šikanu řešily vyjasněním a 12 žáků, by ji řešilo s třídním učitelem. Záporně odpověděli 4 žáci, kteří by šikanu řešili přestupem agresora na jinou školu.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy na možnost kladně odpověděli 3 muži a 1 žena. Záporně na možnost odpovědělo 8 mužů a 3 ženy.

V 9. třídě na možnost kladně odpověděly 3 ženy a 6 mužů. Záporně na možnost odpověděli 4 muži a 2 ženy.

Možnost „Ano“ měla v dotazníku zdůvodnění. V 8. třídě 1 žákyně uvedla, že by šikanu řešila s panem učitelem a 3 žáci by ji řešili pomocí výslechu školní komise.

Otázku kladně zodpovědělo 42 (63 %) z 67 respondentů tj. 13 žen a 29 mužů. Žáci z obou základních škol uvedli, že by šikanu řešili mnoha způsoby, tzn. zhoršená známka z chování, postih ředitele a vyjasněním učitele s agresorem.

Záporně odpovědělo 25 (37 %) z 67 respondentů tj. 5 žen a 20 mužů. Menší počet žáků (8) uvedl, že by šikanu řešil vyloučením agresora ze školy a přestupem agresora na jinou školu.

Tabulka č. 20.: Pomohl/a bys kamarádovi/kamarádce, když bys zjistil/a, že je na něm/ní páchána šikana?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	4	12	5	15
	Ne	0	0	0	1
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	4	11	5	8
	Ne	0	0	0	2
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Pomohl/a bys kamarádovi/kamarádce, když bys zjistila, že je na něm páchána šikana“. Z toho 36 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo kladnou možnost a 1 žák označil zápornou možnost.

Ze základní školy v Žehušicích 28 žáků uvedlo kladnou možnost a 2 žáci označili zápornou možnost.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy na možnost kladně odpověděly 4 ženy a 12 mužů. Záporně na tuto otázku neodpověděla žádná žena a muž.

V 9. třídě na možnost kladně odpovědělo 5 žen a 15 mužů. Záporně možnost odpověděl 1 muž a žádná žena na tuto otázku neodpověděla.

Možnost „Ano“ měla v dotazníku zdůvodnění. V 8. třídě 4 žákyně a 12 žáků uvedlo, že by pomohly svým kamarádům, neboť si kamarádi mají pomáhat.

V 9. třídě 5 žákyň a 15 žáků uvedlo stejný důvod, tj. kamarádi si mají pomáhat.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy na možnost kladně odpovědělo 11 mužů a 4 ženy. Záporně na tuto otázku neodpověděla žádná žena a muž.

V 9. třídě na možnost kladně odpovědělo 5 žen a 8 mužů. Záporně odpověděli 2 muži a na tuto otázku žádná žena neodpověděla.

Možnost „Ano“ měla v dotazníku zdůvodnění. V 8. třídě 4 žákyně a 11 žáků uvedlo, že by pomohly svým kamarádům, neboť si kamarádi mají pomáhat.

V 9. třídě 5 žákyň a 8 žáků uvedlo stejný důvod, tj. kamarádi si mají pomáhat.

Otázku kladně zodpovědělo 64 (96 %) z 67 respondentů, tj. 18 žen a 46 mužů. Žáci z obou základních škol uvedli, že by pomohli svému kamarádovi před páchající šikanou.

Záporně odpovědělo 3 (4 %) z 67 respondentů, tj. 3 muži a žádná žena na tuto otázku neodpověděla. Menší počet žáků (3) neuvedl důvod, proč by nepomohl kamarádům.

Tabulka č. 21.: Pociťoval/a bys strach, kdyby ty sám/sama jsi měl/a nahlásit ve Vaší škole šikanu?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	4	5	2	9
	Ne	0	7	3	7
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	4	8	4	6
	Ne	0	3	1	4
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Pociťoval/a bys strach, kdybys sám/sama jsi měl/a ve Vaší škole šikanu“. Z toho 20 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo kladnou možnost a 17 žáků označilo zápornou možnost.

Ze základní školy v Žehušicích 22 žáků uvedlo kladnou možnost a 8 žáků označilo zápornou možnost.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy na možnost kladně odpovědělo 5 mužů a 4 ženy. Záporně na tuto otázku neodpověděla žádná žena a 7 mužů na tuto otázku odpovědělo. V 9. třídě na možnost kladně odpověděly 2 ženy a 9 mužů. Záporně odpovědělo 7 mužů a 3 ženy.

Možnost „Ano“ měla v dotazníku zdůvodnění. V 8. třídě 4 žákyně a 5 žáků uvedlo, že by pocíťovalo strach nahlásit šikanu na své škole z důvodů šikany na jejich osobu.

V 9. třídě 2 žákyně a 9 žáků uvedlo, že by pocíťovali strach ze šikany a útok na jejich osobu.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy na možnost kladně odpovědělo 8 mužů a 4 ženy. Záporně na tuto otázku neodpověděla žádná žena a 3 muži na tuto otázku odpověděli.

V 9. třídě na možnost kladně odpověděly 4 ženy a 6 mužů. Záporně na možnost opověděli 4 muži a 1 žena.

Možnost „Ano“ měla v dotazníku zdůvodnění. V 8. třídě 4 žákyně a 8 žáků uvedlo, že by pocíťovali strach nahlásit šikanu na své škole z důvodu šikany na jejich osobu.

V 9. třídě 4 žákyně a 6 žáků uvedlo stejný důvod, tj. – strach ze šikany a útok na jejich osobu.

Otázku kladně zodpovědělo 42 (63 %) z 67 respondentů, tj. 14 žen a 28 mužů. Žáci z obou základních škol uvedli, že by pocíťovali strach z šikany, neboť by se báli, že by je agresor mohl začít šikanovat.

Záporně odpovědělo 25 (37 %) z 67 respondentů, tj. 3 ženy a 21 mužů. Menší počet žáků (7) nepocíťuje strach ze šikany.

Tabulka č. 22.: Jak by měl být agresor podle tebe potrestaný?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Vyloučením ze školy	2	3	1	5
	Dán do výchovného ústavu	2	4	1	4
	Jiná možnost, uveď	0	5	3	7
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Vyloučením ze školy	0	3	0	3
	Dán do výchovného ústavu	2	5	5	3
	Jiná možnost, uveď	2	3	0	4
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Jak by měl být agresor podle tebe potrestaný“. Z toho 11 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo možnost vyloučením ze školy, 11 žáků označilo možnost dán do výchovného ústavu a 15 žáků zaškrtnulo jinou možnost.

Ze Základní školy v Žehušicích 6 žáků uvedlo možnost vyloučením ze školy, 15 žáků označilo možnost dán do výchovného ústavu a 9 žáků uvedlo jinou.

Tabulka obsahuje více správných odpovědí, které jsou barevně podbarveny.

Na Základní škole Sadová z 8. třídy odpověděly na otázku „Jak by měl být agresor podle tebe potrestaný“ 2x ženy uvedly možnost vyloučením ze školy a dán do výchovného ústavu. Na zbylou možnost nebylo odpovězeno. 3x muži v 8. třídě odpověděli na možnost vyloučením ze školy, 4x muži označili možnost dán do výchovného ústavu a možnost uvedlo 5 mužů.

V 9. třídě odpověděla 1x žena možnost vyloučením ze školy a dán do výchovného ústavu, 3x ženy uvedly jinou možnost. Muži v 9. třídě odpověděli následovně: 5x muži označili možnost vyloučením ze školy, 4x muži uvedli možnost dán do výchovného ústavu a 7x muži zaškrtnuli jinou možnost, ale nevyjádřili se k této odpovědi.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy odpověděly na otázku „Jak by měl být agresor podle tebe potrestaný“ 2x ženy uvedly možnost dán do výchovného ústavu a 2x ženy uvedly jinou možnost, na kterou nebylo odpovězeno. 3x muži v 8. třídě

odpověděli na možnost vyloučením ze školy, 5x muži uvedli možnost dán do výchovného ústavu a 3x muži zaškrtnli jinou možnost.

V 9. třídě odpovědělo 5x žen uvedly možnost dán do výchovného ústavu. Na zbylé možnosti nebylo odpovězeno. Muži v 9. třídě odpověděli následovně: 5x muži označili možnost dán do výchovného ústavu. Na zbylé možnosti nebylo zodpovězeno.

Tabulka č. 23.: Myslíš si, že tvá škola má řešení k ochraně svých žáků před začínající šikanou?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano, uveď jaké	0	3	1	1
	Ne	0	2	3	6
	Nevím	4	7	1	9
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano, uveď jaké	0	0	0	1
	Ne	0	3	1	2
	Nevím	4	8	4	7
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Myslíš si, že tvá škola má řešení k ochraně svých žáků před začínající šikanou“. Z toho 5 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo kladnou možnost, 11 žáků označilo zápornou možnost a 21 žáků uvedlo možnost „Nevím“.

Ze základní školy v Žehušicích 1 žák uvedl kladnou možnost, 6 žáků označilo zápornou možnost a 23 žáků uvedlo možnost „Nevím“.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy na možnost kladně odpověděli 3 muži a žádná žena na tuto otázku neodpověděla. Záporně na tuto otázku neodpověděla žádná žena

a 2 muži na tuto otázku odpověděli. V 9. třídě na možnost kladně odpověděla 1 žena a 1 muž. Záporně na možnost odpovědělo 6 mužů a 3 ženy. Na otázku „Nevím“ odpověděla 1 žena a 9 mužů.

Možnost „Ano“ měla v dotazníku zdůvodnění. V 8. třídě 3 žáci uvedli, že by měla jejich škola zavést před začínající šikanou kamerový systém ve škole a větší dozor učitelů na chodbách.

V 9. třídě 1 žákyně a 1 žák uvedli, že by jejich škola měla zavést kamerový systém a dozor učitelů na chodbách.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy na možnost kladně neodpověděl žádný muž a žádná žena. Záporně na tuto otázku neodpověděla žádná žena a 3 muži na tuto otázku odpověděli. Na otázku „Nevím“ odpověděly 4 ženy a 8 mužů.

V 9. třídě kladně odpověděl 1 muž a žádná žena na tuto otázku neodpověděla. Záporně odpověděli 2 muži a 1 žena. Na otázku „Nevím“ odpověděly 4 ženy a 7 mužů.

Otázku kladně zodpovědělo 6 (9 %) z 67 respondentů tj. 1 žena. Tato žákyně z 9. třídy Základní školy Sadová Čáslav, by chtěla, aby v její škole byl instalován kamerový systém.

Záporně odpovědělo 17 (25 %) z 67 respondentů tj. 4 ženy a 13 mužů. Menší počet žáků, by nezavedl žádnou formu ochrany před začínající šikanou v jejich škole.

Na otázku „Nevím“ odpovědělo 44 (66 %) z 67 respondentů tj. 14 žen a 31 mužů. Žáci z obou základních škol nevědí, zda má jejich škola nějaké řešení k ochraně svých žáků.

Tabulka č. 24.: Měli jste někdy ve škole přednášku o šikaně?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	2	5	5	11
	Ne	2	7	0	5
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	4	9	4	8
	Ne	0	2	1	2
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Měli jste někdy ve škole přednášku o šikaně“. Z toho 23 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo kladnou možnost a 14 žáků označilo zápornou možnost.

Ze základní školy v Žehušicích 25 žáků uvedlo kladnou možnost a 5 žáků označilo zápornou možnost.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy na možnost kladně odpovědělo 5 mužů a 2 ženy. Záporně na tuto otázku odpověděly 2 ženy a 7 mužů.

V 9. třídě na možnost kladně odpovědělo 5 žen a 11 mužů. Záporně odpovědělo 5 mužů a žádná žena na tuto otázku neodpověděla.

Možnost „Ano“ měla v dotazníku zdůvodnění. V 8. třídě 2 žákyně a 5 žáků uvedlo, že měli přednášku o šikaně minulý rok.

V 9. třídě 5 žákyně a 11 žáků uvedlo, že měli přednášku o šikaně v 8. třídě.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy na možnost kladně odpovědělo 9 mužů a 4 ženy. Záporně na tuto otázku neodpověděla žádná žena a 2 muži na tuto otázku odpověděli.

V 9. třídě na možnost kladně odpověděly 4 ženy a 8 mužů. Záporně na možnost odpověděli 2 muži a 1 žena.

Možnost „Ano“ měla v dotazníku své zdůvodnění. V 8. třídě 9 žáků uvedlo, že měli přednášku o šikaně minulý rok.

V 9. třídě 8 žáků uvedlo stejnou odpověď, tj. minulý rok měli přednášku o šikaně.

Otázku kladně zodpovědělo 48 (72 %) z 67 respondentů, tj. 15 žen a 33 mužů. Žáci z obou základních škol uvedli, že měli přednášku o šikaně minulý rok.

Záporně odpovědělo 19 (28 %) z 67 respondentů, tj. 3 ženy a 16 mužů. Tito žáci z obou základních nevědí, kdy tuto přednášku o šikaně měli, nebo si to nepamatují.

Tabulka č. 25.: Řekl/a Vám přednášející co máte dělat, když se stanete svědky šikany?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	0	4	5	10
	Ne	4	8	0	6
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	3	7	5	5
	Ne	1	4	0	5
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Řekl/a Vám přednášející co máte dělat, když se stanete svědky šikany“. Z toho 19 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo kladnou možnost a 18 žáků označilo zápornou možnost.

Ze základní školy v Žehušicích 20 žáků uvedlo kladnou možnost a 10 žáků označilo zápornou. Tato otázka navazuje na předešlou otázku (tj. – 24), kterou měli žáci vyplnit pouze tehdy, pokud už někdy měli šikanu v jejich škole.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy na možnost kladně odpověděli 4 muži a žádná žena na tuto otázku neodpověděla. Záporně na tuto otázku odpověděly 4 ženy a 8 mužů.

V 9. třídě na možnost kladně odpovědělo 5 žen a 10 mužů. Záporně na možnost odpovědělo 6 mužů a žádná žena na tuto otázku neodpověděla.

Možnost „Ano“ měla v dotazníku zdůvodnění. V 8. třídě 4 žáci uvedli, že by měli šikanu neprodleně nahlásit lince důvěry.

V 9. třídě 5 žákyň a 1 žáků uvedlo, že by měli šikanu nahlásit svým rodičům, a také učiteli.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy na možnost kladně odpovědělo 7 mužů a 1 žena. Záporně na tuto otázku odpověděla 1 žena a 4 muži.

V 9. třídě kladně odpovědělo 5 žen a 5 mužů. Záporně odpovědělo 5 mužů a žádná žena na tuto otázku neodpověděla.

Možnost „Ano“ měla v dotazníku zdůvodnění. V 8. třídě 3 žákyň a 7 žáků uvedlo, že by šikanu měli neprodleně nahlásit svému učiteli.

V 9. třídě 5 žákyň a 5 žáků uvedlo stejnou odpověď, tj. neprodleně šikanu nahlásit učiteli, nebo nějaké dospělé osobě.

Otázku kladně zodpovědělo 39 (58 %) z 67 respondentů, tj. 13 žen a 23 mužů. Žáci z obou základních škol uvedli, že by šikanu nahlásili svému učiteli, rodičům a také lince důvěry.

Záporně odpovědělo 28 (42%) z 67 respondentů, tj. 5 žen a 23 mužů. Tito žáci z obou základních škol nevědí, nebo by neohlásili šikanu někomu prověřenému v dané problematice.

Tabulka č. 26.: Změnil/a bys něco na své škole, aby nedocházelo k šikanování?

N=67

		8. třída		9. třída	
		ženy	muži	ženy	muži
ZŠ Sadová Čáslav (37 žáků)	Ano	4	2	4	5
	Ne	0	10	1	11
ZŠ Žehušice (30 žáků)	Ano	1	0	0	2
	Ne	3	11	5	8
Celkem		8	23	10	26

Respondenti odpovídali na otázku „Změnil/a bys něco na své škole, aby nedocházelo k šikanování“. Z toho 15 žáků ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo kladnou a 22 žáků označilo zápornou možnost.

Ze základní školy v Žehušicích 3 žáci uvedli kladnou možnost a 27 žáků označilo zápornou možnost.

Na Základní škole Sadová Čáslav z 8. třídy na možnost kladně odpověděli 2 muži a 4 ženy. Záporně na tuto otázku neodpověděla žádná žena a 10 mužů na tuto otázku odpovědělo.

V 9. třídě na možnost kladně odpověděly 4 ženy a 5 mužů. Záporně odpovědělo 11 mužů a 1 žena na tuto otázku odpověděla.

Možnost „Ano“ měla v dotazníku zdůvodnění. V 8. třídě 4 žákyně a 2 žáci uvedli, že by na své škole zpřísnili kázeň učitelů.

V 9. třídě 4 žákyně a 5 žáků uvedlo, že na své škole chtěli zavést školní uniformy a zpřísnění důraznosti učitelů.

Na Základní škole v Žehušicích z 8. třídy na možnost kladně neodpověděl žádný muž a 1 žena na tuto otázku odpověděla. Záporně na tuto otázku odpověděly 3 ženy a 11 mužů.

V 9. třídě na možnost kladně neodpověděla žádná žena a 2 muži na tuto otázku kladně odpovědělo. Záporně na možnost odpovědělo 8 mužů a 5 žen.

Možnost „Ano“ měla v dotazníku zdůvodnění. V 8. třídě 1 žákyně uvedla, že by na své škole změnila chování některých jedinců k druhým lidem tj. nepovyšovat se.

V 9. třídě 2 žáci uvedli stejnou odpověď, tj. změnit chování jedinců k druhým lidem.

Otázku kladně zodpovědělo 18 (27 %) z 67 respondentů, tj. 9 žen a 9 mužů. Žáci z obou základních škol uvedli, že by na své škole chtěli změnit chování některých jedinců, zpřísnit kázeň učitelů a aby byly zavedeny školní uniformy.

Záporně odpovědělo 49 (73%) z 67 respondentů, tj. 9 žen a 40 mužů. Tito žáci z obou základních, by na své škole nic nezavedli. Někteří žáci uvedli, že jsou spokojené s jejich školou.

Náměty a připomínky k dotazníku:

Jeden žák ze Základní školy Sadová Čáslav uvedl, že je dotazník dlouhý. Jinak žádné připomínky nebyly v dotazníku žáky uvedeny.

3.4. Diskuze a komparace dat

Hlavní cíl: Zjistit znalosti, které mají žáci 8. a 9. třídy vybrané základní školy žáků o fyzickém a psychickém týrání dítěte v rodině.

Hlavní výzkumná otázka: Jaké vědomosti budou mít žáci 2. stupně vybrané základní školy o fyzickém a psychickém týrání v rodině.

Hlavní předpoklad: Žáci vybrané základní školy odpoví minimálně na 60 % znalostních otázek o fyzickém a psychickém týrání správně.

Předpoklad vychází z odpovědí respondentů na otázky č. 1, 7 a 10 v dotazníku. Tyto otázky zjišťovaly znalosti žáků vybrané základní školy o fyzickém a psychickém týrání dítěte v rodině.

Tabulka č. 27: Znalost žáků v problematice šikany (N=67)

	Správná odpověď (%) 67 žáků	Chybná odpověď (%) 67 žáků
1) Co znamená pojem šikana?	67 (100%)	0
7) Víš, jaký je rozdíl mezi psychickou a fyzickou šikanou?	53 (79%)	14 (21%)
10) Víš, jaký je rozdíl mezi obětí a agresorem?	63 (94%)	4 (6%)
Celkem	183 (91%)	18 (9%)

Výsledek šetření: Hlavní výzkumný cíl a hlavní výzkumná otázka byla ověřena, ale předpoklad nebyl potvrzen.

Dílčí cíl č. 1: Zjistit, zda existuje rozdíl mezi znalostmi o šikaně na vybraných základních školách v dané lokalitě.

Dílčí otázka č. 1: Existuje rozdíl mezi znalostmi o šikaně na vybraných základních školách v dané lokalitě?

Předpoklad č. 1: Respondenti na obou základních školách, odpoví min. na 40 % znalostních otázek o šikaně správně.

Na obou základních školách kladně odpovědělo 91% respondentů. Zbylých 9% respondentů z obou škol, odpovědělo špatně.

U obou základních škol byl předpoklad 40% nepotvrzen. Můj úsudek byl chybný, jelikož jsem si myslela, že žáci nemají informovanost o šikaně. Jsem ráda, že se můj úsudek nepotvrdil. Byla jsem příjemně překvapena.

Tabulka č. 28: Rozdíl v setkání žáků se šikanou na vybraných základních školách – 8 a 9. třídy. (N=27)

	ZŠ Sadová Čáslav (8. a 9.)	ZŠ Žehušice (8. a 9.)
2) Viděl/a si někdy někoho páchat šikanu?	11	5
4) Byla na tobě někdy páchána šikana?	4	3
Celkem	15	8

Setkání v setkání se šikanou na vybraných základních školách se týká otázky 2 a 4 v dotazníku.

Výsledné šetření: Druhý dílčí cíl byl ověřen, ale nebyl opět potvrzen.

Dílčí cíl č. 2: Zjistit, zda existuje rozdíl 8. a 9. tříd v setkání se šikanou na vybrané základní škole v dané lokalitě.

Dílčí otázka č. 2: Existuje rozdíl 8. a 9. tříd žáků v setkání se šikanou na vybrané základní škole v dané lokalitě?

Předpoklad č. 2: Min 20% žáků 8. a 9. třídy na Základní škole v Žehušicích škole se setkalo s šikanou a min. 10% žáků 8. a 9. třídy Základní školy Sadová se také setkalo s šikanou.

Kladně odpovědělo 20% z 16 respondentů ze Základní školy Sadová Čáslav a kladně odpovědělo 13% z 5 respondentů ze Základní školy Žehušice. Na tento dílčí cíl odpovědělo větší počet respondentů ze Základní školy Sadová Čáslav.

U Základní školy Sadová Čáslav, můj předpoklad 10% kladných odpovědí byl nepotvrzen a u Základní školy Žehušice, můj předpoklad 20% byl opět nepotvrzen. Můj úsudek byl chybný, jelikož jsem si myslela, že žáci se v tak velkém počtu nesetkali, nebo nezažili šikanu.

Tabulka č. 29: Zahájení a přijaté řešení šikany na vybraných základních školách (N=67)

	ZŠ Sadová Čáslav	ZŠ Žehušice
23) Myslíš si, že tvá škola má řešení k ochraně svých žáků pře začínající šikanou?	5	1
24) Měli jste někdy ve škole přednášku o šikaně?	23	25
25) Řekl/a Vám přednášející co máte dělat, když se stanete svědky šikany?	19	20
26) Změnil/a bys něco na své škole, aby nedocházelo k šikanování?	23	25
Celkem	70	71

Prevence o šikaně se týká přímé otázky v dotazníku 26. Nepřímá otázka se týká v č. 23, 24 a 25 v dotazníku.

Výsledné šetření: Třetí dílčí cíl byl ověřen a byl potvrzen.

Dílčí otázka č. 3: Existuje rozdíl v zahájení a řešení opatření šikany mezi vybranými základními školami?

Dílčí otázka č. 3: Existuje rozdíl v zahájení opatření a řešení šikany mezi vybranými základními školami?

Předpoklad č. 3: Min. 60% žáků na Základní škole v Žehušicích mělo přednáškou o prevenci šikany a min. 50% žáků na Základní škole Sadová Čáslav, také mělo přednáškou o prevenci šikany.

Na Základní škole Sadová Čáslav odpovědělo kladně 47% z 37 respondentů. Na Základní škole Žehušice odpovědělo kladně 59% z 30 respondentů. Na obou dvou školách odpovědělo kladně 53% z 67 respondentů. Na tento dílčí cíl odpověděl větší počet respondentů ze Základní školy Žehušice.

U Základní školy Sadová Čáslav, byl můj předpoklad 50% potvrzen a u Základní školy Žehušice, můj předpoklad 60% byl opět potvrzen. Příjemně mě překvapilo, že na těchto dvou vybraných školách, se vedení škol věnuje prevenci šikany a předchází šikaně i přednáškami, které na svých školách organizuje.

Na základních školách 18 (27%) z 67 respondentů uvedlo, že by na své základní škole chtěli zpřísnit dozor na chodbách, větší autoritu učitelů, a že by si přáli zavést školní uniformy.

V komparaci dat se zaměřím na vybrané otázky v dotazníku, které budu porovnávat.

Otázka č. 7 s otázkou č. 9; otázka č. 17 s otázkou č. 22; otázka č. 23 s otázkou č. 24, otázka č. 24 s otázkou č. 25 v dotazníku.

a) Porovnáám otázku č. 7 s navazující otázkou č. 9, ve které se ptám respondentů ze Základní školy Sadová Čáslav a Základní školy Žehušice, zda znají rozdíl mezi fyzickou a psychickou šikanou a otázku č. 9, která zní takto: „Myslíš si, že fyzická šikana je horší než psychická“.

Vybrala jsem si muže z 8 a 9. třídy na obou základních školách, kteří nejčastěji odpovídali na tyto otázky v dotazníku, neboť dívek bylo málo. Na otázku č. 7 v 8. třídě uvedlo 6 žáků kladnou odpověď a zbylých 6 žáků označilo zápornou možnost. V 9. třídě uvedlo 15 žáků kladnou odpověď a 1 žák označil zápornou možnost na Základní škole Sadová Čáslav. Avšak na porovnávací otázku č. 9 ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo 5 mužů z 8. třídy kladnou odpověď a 7 mužů označilo zápornou možnost. V 9. třídě uvedlo 6 žáků kladnou odpověď a 10 žáků označilo zápornou možnost.

Na otázku č. 7 v 8. třídě Základní školy Žehušice uvedlo 8 mužů kladnou odpověď a 3 muži uvedli zápornou možnost. V 9. třídě označilo 10 mužů kladnou odpověď a záporně neodpověděl žádný muž. Většina respondentů věděla rozdíl mezi psychickou a fyzickou šikanou. Na porovnávací otázku č. 9 z 8. třídy Základní školy v Žehušicích uvedlo 7 mužů kladnou odpověď a 4 muži označili zápornou možnost. V 9. třídě 2 muži uvedli kladnou odpověď a 8 mužů označilo zápornou možnost. V 8. třídě převažoval názor, že fyzická šikana je horší nežli psychická. Kdežto v 9. třídě odpověděl větší počet respondentů, že psychická šikana je horší než fyzická.

Porovnáním jsem zjistila, že respondenti na vybraných základních školách v 9. ročníku na tyto možnosti odpověděli ve větším počtu, než žáci z 8. tříd základních škol. Většina těchto žáků je přesvědčena, že psychická šikana je horší než fyzická.

b) Porovnáám otázku č. 17 s navazující otázkou č. 20, ve které se ptám respondentů ze Základní školy Sadová Čáslav a ze Základní školy Žehušice, zda někdy někoho šikanovali a otázka č. 20, zní takto: „Pomohl/a bys kamarádovi/kamarádce, když bys zjistil/a, že je na něm/ní páchána šikana?“.

Vybrala jsem si muže z 8 a 9. třídy na obou základních školách, kteří nejčastěji odpovídali na tyto otázky, neboť dívek byl menší počet.

Na otázku č. 17 v 8. třídě označil 1 muž kladnou odpověď a 11 mužů uvedlo zápornou odpověď. V 9. třídě uvedli 3 muži kladnou odpověď a 13 mužů označilo zápornou možnost na Základní škole Sadová Čáslav. Na porovnávací otázku č. 20 ze Základní školy Sadová Čáslav uvedlo 12 mužů kladnou možnost a žádný muž neoznačil zápornou odpověď. V 9. třídě uvedlo 15 mužů kladnou odpověď a 1 muž označil zápornou možnost. Většina žáků doporučila jako řešení problému umístění žáka do výchovného ústavu.

Na otázku č. 17 v 8. třídě na Základní škole v Žehušicích označil 1 muž kladnou odpověď a 10 mužů uvedlo zápornou odpověď. V 9. třídě uvedli 2 muži kladnou odpověď a 8 mužů uvedlo zápornou možnost. Na porovnávací otázku č. 20 na Základní škole v Žehušicích uvedlo 11 mužů kladnou odpověď a nikdo neuvedl zápornou možnost. V 9. třídě označilo 8 mužů kladnou odpověď a 2 muži uvedli zápornou možnost.

Porovnáním jsem zjistila, že respondenti by pomohli svému/svoji kamarádce/kamarádovi.

c) Porovnám otázku č. 23 s navazující otázkou č. 24, ve které se dotazují respondenti ze Základní školy Sadová Čáslav a ze Základní školy Žehušice, zda jejich škola má řešení k ochraně svých žáků před začínající šikanou a otázka č. 24, zní takto: „Měli jste někdy ve škole přednášku o šikaně“.

Vybrala jsem si muže z 8 a 9. třídy na obou základních školách, kteří nejčastěji odpovídali na tyto otázky, neboť dívek byl menší počet.

Na otázku č. 23 v 8. třídě uvedli 3 muži kladnou odpověď, 2 muži označili zápornou odpověď a 7 mužů na tuto otázku neznalo odpověď. V 9. třídě uvedl 1 muž kladnou odpověď, 6 mužů uvedlo zápornou odpověď a 9 mužů na tuto otázku neznalo odpověď ze Základní školy Sadová Čáslav. Na porovnávací otázku č. 24 z 8. třídy uvedlo 5 mužů kladnou odpověď a 7 mužů označilo zápornou odpověď ze Základní školy Sadová Čáslav. V 9. třídě 11 mužů uvedlo kladnou odpověď a 5 mužů označilo zápornou odpověď. Respondenti uvedli, že nevědí, jestli jejich škola má řešení k ochraně svých žáků a mnoho z nich uvedlo, že měli přednášku o šikaně.

Na otázku č. 23 v 8. třídě na Základní škole v Žehušicích žádný muž neodpověděl kladně, 3 muži uvedli zápornou odpověď a 8 mužů na tuto otázku neznalo odpověď. V 9. třídě označil 1 muž kladnou možnost, 2 muži uvedli zápornou odpověď a 7 mužů na tuto otázku neznalo odpověď. Na porovnávací otázku č. 24 uvedlo v 8. třídě 9 mužů kladnou odpověď a 2 muži zápornou odpověď ze Základní školy Žehušicích. V 9. třídě uvedlo 8 mužů kladnou odpověď a 2 muži označili zápornou odpověď. Respondenti uvedli, že nevědí, jestli jejich škola má řešení k ochraně svých žáků a mnoho z nich uvedlo, že měli přednášku o šikaně.

Porovnáváním jsem zjistila, že na obou základních školách měli přednášku o šikaně, ale nejsou si jisti, zda jejich škola má řešení ochrany svých žáků před šikanou. Malé procento respondentů věří své škole a jsou si jisté, že jejich škola má řešení k ochraně svých žáků před začínající šikanou.

d) Porovnám otázku č. 24 s navazující otázkou č. 25, ve které se dotazuji respondentů ze Základní školy Sadová Čáslav a ze Základní školy v Žehušicích, zda už někde ve škole měli přednášku o šikaně a otázka č. 25, zní takto: „Řekl/a Vám přednášející co máte dělat, když se stanete svědky šikany“.

Vybrala jsem si muže z 8 a 9. třídy na obou základních školách, kteří nejčastěji odpovídali na tyto otázky, neboť byl menší počet dívek.

Na otázku č. 24 v 8. třídě uvedlo 5 mužů kladnou odpověď a 7 mužů zápornou odpověď. V 9. třídě odpovědělo 11 mužů kladnou odpověď a 5 mužů uvedlo zápornou odpověď na Základní škole Sadová Čáslav. Na porovnávací otázku č. 25 ze Základní školy Sadová Čáslav uvedli 4 muži kladnou odpověď a 8 mužů uvedlo zápornou odpověď.

Na otázku č. 24 v 8. třídě na Základní škole v Žehušicích uvedlo 9 mužů kladnou odpověď a 2 muži označili zápornou možnost. V 9. třídě uvedlo 8 mužů kladnou odpověď a 2 muži označili zápornou možnost. Na porovnávací otázku č. 25 v 8. třídě uvedlo 7 mužů kladnou odpověď a 4 muži označili zápornou odpověď. V 9. třídě uvedlo 5 mužů kladnou odpověď a 5 mužů označilo zápornou možnost. Mnoho respondentů uvedlo, že měli přednášku o šikaně, ale neví, kdy ji měli. V případě výskytu šikany, většina uvedla, že by si s šikanou uměla poradit.

Porovnáním jsem zjistila, že obě dvě základní školy měli přednášku o šikaně a v případě šikany, by si uměli poradit. Avšak 8. třída ze Základní školy Sadová Čáslav, uvedla, že jim přednášející neřekl/a, co by v případě výskytu šikany měli udělat.

Z dotazníkového šetření jsem vyvodila doporučení:

- Z výsledků dotazníkového šetření doporučuji na základě zjištěné skutečnosti, aby žáci se svými učiteli více komunikovali. Tímto by vznikla vzájemná důvěra mezi žákem a učitelem.

- K znalostním otázkám bych podotkla, že 9% žáků z obou základních škol na otázky v dotazníku neodpovědělo správně, a více špatných odpovědí měli žáci ze Základní školy Sadová Čáslav. Pro tuto základní školu, bych doporučila, aby žáky o tomto rizikovém chování, více informovala a měla by se více zapojovat do různých projektů. Avšak 91% žáků na obou základních školách odpovědělo správně, což je velmi pozitivní výsledek.

- Má druhá dílčí otázka se týkala, jestli se žáci 8. a 9. tříd na obou vybraných základních školách setkali se šikanou. Můj předpoklad byl nepotvrzen, neboť jsem si myslela, že se nikdo nesetkal se šikanou. Celkově se setkalo se šikanou 33% respondentů na obou základních školách. Zde bych chtěla uvést Základní školu Sadová Čáslav (8. třída), ve které probíhá šikana a vedení školy o tomto problému ví. Přesto bych vedení školy doporučila, aby si učitelé na žáky našli volný čas a začali s vytvořením příjemné atmosféry ve třídě. Zejména, by měli žáky vyslechnout a pomoci jim v jakékoli situaci.

- Dále doporučuji, aby se žáci nebáli v případě šikany svěřit svým rodičům, kamarádům, nebo i učitelům. Někteří žáci do dotazníku uvedli, že by se nikdy nesvěřili rodiči a učiteli. Proto by vedení školy mělo apelovat na zlepšení vztahů a celkové atmosféry ve školách. Měli by více pořádat celoškolní akce, aby se žáci svým učitelům otevřeli.

- Z celkového výsledku, byla horší Základní škola Sadová Čáslav. Tato škola měla horší znalostní otázky a žáci se stali oběťmi, nebo agresory šikany. Pro tuto základní školu bych doporučila: více komunikace s žáky a především s jejich rodiči, zlepšení dozorů na chodbách, pořádání více celoškolních akcí, zahájení opatření proti šikaně tj. Peer programy a různé přednášky týkající se tohoto problémového chování; projevení zájmu od učitele k žákovi.

Z dotazníkového šetření jsem zjistila, že žáci navrhuji jako prevenci proti šikaně tyto možnosti:

- instalování kamerového systému
- zvýšit dozor o přestávkách na chodbách
- zpřísnit kázeňské postihy
- zavést nošení uniforem na školách
- seznámení s Peer programy
- prezentace filmů s tematikou rizikového chování
- apel školy na větší důvěru k rodičům
- větší autorita učitelů
- nepodceňování výskytu šikany na školách a její řešení vedením školy

4. ZÁVĚR

Problematika šikany se neustále navyšuje a postihuje celou lidskou společnost. V dnešní době se šikana vyskytuje zejména na školách a v internátních zařízeních. Ačkoli o tom učitelé a vychovatele vědí, nebo alespoň tuší, nechtějí mít s šikanou nic společného. Žáci by se měli naučit bránit a bojovat proti šikaně. Měli by si sami vymyslet nějaké řešení, které by předcházelo problematice šikanování. Učitelé by měli ve třídách vytvořit příjemnou atmosféru, v které by se každý žák cítil dobře a bezpečně. Myslím si, že by se tímto způsobem zabránilo stoupajícímu růstu šikany.

Teoretickou částí jsem chtěla přiblížit problematiku šikany. Vymezila jsem v ní základní pojmy, na které má mnoho odborníků zabývající se touto problematikou jiné názory. Velkou částí jsem se zabírala agresí a agresivitou, neboť si myslím, že je to prvopočátek našeho chování a toto chování má velký vliv na budoucnost. Zejména naše rodina je důležitým faktorem našeho jednání. V další části jsem se zabývala charakteristikou rozdílu mezi obětí a agresorem. Jaký má šikana dopad na oběť a na agresora. Mezi kapitoly šikany, jsem zařadila intervenci – řešení šikany. Vypsala jsem, jak řeší šikanu vedení školy šikanu a jak pozná rodič páchanou šikanu na svém dítěti. Nakonec jsem uvedla prevenci o šikaně, kterou by škola měla zajistit a na koho by se měli žáci obrátit v případě šikanování a dalších problémů.

V praktické části jsem se zaměřila na svůj hlavní cíl, který má zjistit znalosti žáků o šikaně na druhém stupni základních škol v lokalitě Čáslav. Jako hlavní nástroj jsem použila metodu dotazníku, který jsem rozdala žákům na dvou vybraných základních školách. Výstupem mé práce, bylo zjištění znalostí o fyzickém a psychickém týrání žáků ve škole. Můj hlavní předpoklad se nevyplnil, neboť žáci obou škol mají znalosti o šikaně a správně odpovědělo 91% z 67 žáků na obou školách. Dalším mým cílem bylo setkání s šikanou 8. a 9. tříd na vybraných základních školách. Bohužel se mi tento předpoklad opět nepotvrdil. Žáci se setkali, nebo byli svědci šikany. Větší procento (22%) setkání s šikanou, bylo u chlapců ze Základní školy Sadová Čáslav. Posledním cílem jsem zjišťovala, zda vybrané základní školy zahájily opatření v prevenci šikany. Respondenti měli do dotazníku uvést, zda byla na jejich škole přednáška o šikaně, nebo jestli jim přednášející řekl/a co mají v případě výskytu šikany učinit. Znovu se můj úsudek nepotvrdil. Žáci měli na své škole přednášky o šikaně. Na Základní škole Sadová, si žákyně stěžovaly na to, že by chtěly, aby jejich škola zavedla školní uniformy,

a aby se zlepšily vztahy mezi spolužáky. Tímto bych chtěla ukončit svojí bakalářskou práci.

5. SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

1. ARABADŽIEV, Sáva. 2011. *Učitelské noviny: týdeník pro učitele a přátele školy*. DOI: 0139-5718.
2. ANTIER, Edwige. 2004. *Agresivita dětí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 104 s. ISBN 80-7178-808-2.
3. BENDL, Stanislav., 2003. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Vyd.1. Praha: ISV, 2003, 198 s. ISBN 80-86642-08-9.
4. HERZOG, Rupert., 2009. *Prevence násilí a management konfliktů ve školách*. Vyd. 1. Plzeň: Fraus, 120 s. ISBN 978-80-7238-850.
5. KOLÁŘ, Michal. 2011. *Nová cesta k léčbě šikany*. Vyd. 1. Praha: Portál. 332 s. ISBN 978-80-7367-871-5.
6. PEER PROGRAM ZŠ, SŠ. Pedagogicko psychologická poradna Plzeň: *sekce primární prevence* [online]. [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://www.kapezet.cz/index.php?object=General&articleId=45&leveMenu=0>
7. ROKYTA, Richard. 2000. *Fyziologie*. Vyd. 1. Praha: ISV, 364 s. ISBN 80-85866-45-5.
8. ŘÍČAN, Pavel. 1995. *Agresivita a šikana školní mládeže*. Vyd. 1. Praha: Portál, 95 s. ISBN 80-7178-049-9.
9. ŘÍČAN, Pavel a Pavlína JANOSHOVÁ. 2010. *Jak na šikanu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 155 s. Pro rodiče. ISBN 978-802-4729-916.
10. MARTÍNEK, Zdeněk. 2009. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: druhy agresí, přístupy k agresivnímu chování, poruchy chování, šikana*. Vyd. 1. Praha: Grada, 152 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4723-105.
11. VÁGNEROVÁ, Kateřina. 2009. *Minimalizace šikany*. Vyd. 1. Praha: Portál, 147 s. ISBN 978-80-7367-611-7.

6. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Dotazník „Šikana na základních školách“

Příloha 2 – Vyplněný dotazník „Šikana na základních školách“

8. - 9. třída Základní škola Sadová Čáslav

8. – 9. třída Základní škola Žehušice

Příloha 1- Dotazník

Šikana na základních školách – dotazníkové šetření

Milí žáci a žákyně,
připravila jsem si pro Vás dotazníkové šetření, které se týká znalosti a prevence šikany na základních školách. Tento výzkum slouží ke zhotovení mé bakalářské práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Dotazníkové šetření je **anonymní**. Obsahuje 26 otázek.
Odpovědi jsou kroužkovací a doplňovací. Některé otázky mohou obsahovat více správných odpovědí.

Navštěvuji: Základní školu Žehušice/ Základní školu Sadová Čáslav

Chodím do: 8. třídy/ 9. třídy

Jsi: muž - žena

1) Co znamená pojem šikana?

- Je to cílené a opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí, nebo se z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.
- Je to velká sranda
- Nic

2) Viděl/a si někdy někoho páchat šikanu? (Otázky 2 – 7 vyplňují pouze ti, kteří někoho viděli páchat šikanu, či se stali obětí šikany).

- Ano, uveď koho ..... a kde: .....
- Ne

3) Ohlásil/a si to někomu?

- Ano, uveď komu: .....
- Ne

4) Byla na tobě někdy páchána šikana?

- Ano, uveď v jakém období byla na tobě páchána:
.....
- Ne
- Nevím to jistě

5) Jakým způsobem byla na tobě šikana páchána? (možno označit i více odpovědí)

- Ponižování
- Posměšky
- Psychické využívání
- Vyhrožování
- Ignorování
- Pomluvy
- Opakované vykonávání fyzických trestů
- Jiná možnost, uveď: .....

6) V případě, že jsi byl/a šikanován/a, komu ses svěřil/a?

- Rodiči
- Prarodiči
- Kamarádovi, kamarádce
- Učiteli, učitelce
- Jiná možnost, uveď: .....

7) Víš, jaký je rozdíl mezi psychickou a fyzickou šikanou?

- Ano
- Ne

8) Co náleží do psychické šikany? (možno označit i více odpovědí)

- Kopání, škrábání, fackování
- Slovní vydírání
- Pomluvy
- Nadávky
- Omezování osobní svobody
- Ublížení na zdraví
- Kousání
- Předbíhání ve frontě na oběd
- Dělání schválností
- Kybernetická šikana (útok přes Internet – Facebook apod.)
- Jiná možnost, uveď: .....

9) Myslíš si, že fyzická šikana je horší než psychická?

- Ano, zdůvodni: .....
- Ne, zdůvodni: .....

10) Víš, jaký je rozdíl mezi obětí a agresorem?

- Ano
- Ne

11) Označ, jaká/é vlastnost/i vystihuje/í oběť šikany? (možno označit i více odpovědí)

- Neurotické dítě – plaché, vystrašené, tiché, introvertní
- Dítě s opožděným vývojem
- Dítě sobecké, špatně zapadá do kolektivu
- Dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny

12) Jaká/é vlastnost/i vystihuje/í agresora šikany? (možno označit i více odpovědí)

- Agresivita
- Síla
- Dominantnost
- Závistivost

13) Kdo se, dle tvého názoru, stává častěji obětí šikany?

- Dívky, zdůvodni: .....
- Chlapci, zdůvodni: .....
- Je to vyrovnané
- Handicapované děti
- Zvláště nadané děti
- Přecitlivělí jedinci
- Jiná možnost, uveď: .....

14) Patříš v současné třídě do nějaké party?

- Ano a myslíš si, že tě členství v partě ochrání od šikany? – uveď důvody:
.....
- Ne

15) Jsi ve škole oblíbený?

- Ano
- Ne
- Nevím

16) Myslíš si, že tě spolužáci ve třídě tolerují? (Berou tě takového/takovou jaký/á jsi)?

- Ano
- Ne
- Nevím

17) Šikanoval/a si někdy někoho?

- Ano, uveď kolikrát: .....
- Ne

18) Máte ve třídě agresora, který vyvolává nepokoje v kolektivu?

- Ano, uveď osobu: .....
- Ne

19) Řešili jste někdy šikanu ve škole?

- Ano, uveď jakým způsobem: .....
- Ne, uveď jaké bys našel řešení: .....

20) Pomohl/a bys kamarádovi/kamarádce, když bys zjistil/a, že je na něm/ní páchána šikana?

- Ano, zdůvodni: .....
- Ne, zdůvodni: .....

21) Pociťoval/a bys strach, kdyby ty sám/sama jsi měl/a nahlásit na Vaší škole šikanu?

- Ano, zdůvodni: .....
- Ne, zdůvodni: .....

22) Jak by měl být agresor podle tebe potrestaný?

- Vyloučením ze školy
- Dán do výchovného ústavu
- Jiná možnost, uveď: .....

23) Myslíš si, že tvá škola má řešení k ochraně svých žáků před začínající šikanou?

- Ano, uveď jaké: .....
- Ne
- Nevím

24) Měli jste někdy ve škole přednášku o šikaně?

- Ano, uveď kdy: ..... Pokračuj otázkou č. 25)
- Ne ..... Pokračuj otázkou č. 26)

25) Řekl/a Vám přednášející co máte dělat, když se stanete svědky šikany?

- Ano, uveď postup, jak se v takovém případě zachováš:.....
- Ne

26) Změnil/a bys něco na své škole, aby nedocházelo k šikanování?

- Ano, zdůvodni: .....
- Ne, zdůvodni: .....

Náměty a připomínky k dotazníku:.....

Velice Vám děkuji za vyplnění dotazníku a doufám, že se Vám líbil a nebyl příliš zdoluhavý.

Šikana na základních školách – dotazníkové šetření

Milí žáci a žákyně,

připravila jsem si pro Vás dotazníkové šetření, které se týká znalosti a prevence šikany na základních školách. Tento výzkum slouží ke zhotovení mé bakalářské práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Dotazníkové šetření je **anonymní**. Obsahuje 26 otázek.

Odpovědi jsou kroužkovací a doplňovací. Některé otázky mohou obsahovat více správných odpovědí.

Navštěvuji: Základní školu Žehušice / Základní školu Sadová Čáslav

Chodím do: 8. třídy / 9. třídy

Jsi: muž - žena

1) Co znamená pojem šikana?

- ☒ Je to cílené a opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí, nebo se z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.
- ☐ Je to velká sranda
- ☐ Nic

2) Viděl/a si někdy někoho páchat šikanu? (Otázky 2 – 7 vyplňují pouze ti, kteří někoho viděli páchat šikanu, či se stali obětí šikany).

- ☐ Ano, uveď koho ..... a kde: .....
- ☒ Ne

3) Ohlásil/a si to někomu?

- ☐ Ano, uveď komu: .....
- ☐ Ne

4) Byla na tobě někdy páchána šikana?

- ☐ Ano, uveď v jakém období byla na tobě páchána: .....
- ☐ Ne
- ☐ Nevím to jistě

5) Jakým způsobem byla na tobě šikana páchána? (možno označit i více odpovědí)

☐ Ponižování	☐ Opakované vykonávání fyzických trestů
☐ Posměšky	☐ Psychické využívání
☐ Vyhrůžování	☐ Ignorování
☐ Pomluvy	☐ Jiná možnost, uveď: .....

- 6) V případě, že jsi byl/a šikanován/a, komu ses svěřil/a?
- Rodiči
  - Prarodiči
  - Kamarádovi, kamarádce
  - Učiteli, učitelce
  - Jiná možnost, uveď: .....
- 7) Víš, jaký je rozdíl mezi psychickou a fyzickou šikanou?
- ☒ Ano
  - Ne
- 8) Co náleží do psychické šikany? (možno označit i více odpovědí)
- Kopání, škrábání, fackování
  - ☒ Slovní vydírání
  - ☒ Pomluvy
  - ☒ Nadávky
  - Omezování osobní svobody
  - Ublížení na zdraví
  - Kousání
  - Předbíhání ve frontě na oběd
  - Děláním schválností
  - ☒ Kybernetická šikana (útok přes Internet – Facebook apod.)
  - Jiná možnost, uveď: .....
- 9) Myslíš si, že fyzická šikana je horší než psychická?
- Ano, zdůvodni: .....
  - ☒ Ne, zdůvodni: *myslím, že ne, psychické se může prokázat i morálkou* .....
- 10) Víš, jaký je rozdíl mezi obětí a agresorem?
- ☒ Ano
  - Ne
- 11) Označ, jaká/é vlastnost/i vystihuje/í oběť šikany? (možno označit i více odpovědí)
- ☒ Neurotické dítě – plaché, vystrašené, tiché, introvertní
  - Dítě s opožděným vývojem
  - Dítě sobecké, špatně zapadá do kolektivu
  - Dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny

12) Jaká/é vlastnost/i vystihuje/i agresora šikany? (možno označit i více odpovědí)

- ☒ Agresivita
- ☒ Síla
- ☒ Dominantnost
- ☒ Závistivost

13) Kdo se, dle tvého názoru, stává častěji obětí šikany?

- Dívky, zdůvodni: .....
- ☒ Chlapci, zdůvodni: *protože když se nemohli* .....
- Je to vyrovnané
- Handicapované děti
- Zvláště nadané děti
- Přecitlivělí jedinci
- Jiná možnost, uveď: .....

14) Patříš v současné třídě do nějaké party?

- Ano a myslíš si, že tě členství v partě ochrání od šikany? – uveď důvody: .....
- ☒ Ne

15) Jsi ve škole oblíbený?

- Ano
- Ne
- ☒ Nevím

16) Myslíš si, že tě spolužáci ve třídě tolerují? (Berou tě takového/takovou jaký/á jsi)?

- Ano
- Ne
- ☒ Nevím

17) Šikanoval/a si někdy někoho?

- Ano, uveď kolikrát: .....
- ☒ Ne

18) Máte ve třídě agresora, který vyvolává nepokoje v kolektivu?

- Ano, uveď osobu: .....
- ☒ Ne

19) Řešili jste někdy šikanu ve škole?

- ☒ Ano, uveď jakým způsobem: *promluvíli jsme si šku*
- ☐ Ne, uveď jaké bys našel řešení: .....

20) Pomohl/a bys kamarádovi/kamarádce, když bys zjistil/a, že je na něm/ní páchána šikana?

- ☒ Ano, zdůvodni: *podle se mud. divím jak je někdo šikanovaný*
- ☐ Ne, zdůvodni: .....

21) Pociťoval/a bys strach, kdyby ty sám/sama jsi měl/a nahlásit na Vaší škole šikanu?

- ☒ Ano, zdůvodni: *podle bych měl strach, že mi ho by něco udělalo*
- ☐ Ne, zdůvodni: .....

22) Jak by měl být agresor podle tebe potrestaný?

- ☐ Vyloučením ze školy
- ☒ Dán do výchovného ústavu
- ☐ Jiná možnost, uveď: .....

23) Myslíš si, že tvá škola má řešení k ochraně svých žáků před začínající šikanou?

- ☐ Ano, uveď jaké: .....
- ☒ Ne
- ☐ Nevím

24) Měli jste někdy ve škole přednášku o šikaně?

- ☒ Ano, uveď kdy: *minulý rok* Pokračuj otázkou č. 25)
- ☐ Ne Pokračuj otázkou č. 26)

25) Řekl/a Vám přednášející co máte dělat, když se stanete svědky šikany?

- ☒ Ano, uveď postup, jak se v takovém případě zachováš: *podle ne máme*
- ☐ Ne

26) Změnil/a bys něco na své škole, aby nedocházelo k šikanování?

- ☒ Ano, zdůvodni: *nebo by se měl více hlídat*
- ☐ Ne, zdůvodni: .....

Náměty a připomínky k dotazníku: .....

Velice Vám děkuji za vyplnění dotazníku a doufám, že se Vám líbil a nebyl příliš zdlouhavý.

Šikana na základních školách – dotazníkové šetření

Milí žáci a žákyně,
připravila jsem si pro Vás dotazníkové šetření, které se týká znalosti a prevence šikany na základních školách. Tento výzkum slouží ke zhotovení mé bakalářské práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Dotazníkové šetření je **anonymní**. Obsahuje 26 otázek.
Odpovědi jsou kroužkovací a doplňovací. Některé otázky mohou obsahovat více správných odpovědí.

Navštěvuji: Základní školu Žehušice / Základní školu Sadová Čáslav

Chodím do: 8. třídy / 9. třídy

Jsi: muž - žena

1) Co znamená pojem šikana?

- ☒ Je to cílené a opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí, nebo se z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.
- ☐ Je to veliká sranda
- ☐ Nic

2) Viděl/a si někdy někoho páchat šikanu? (Otázky 2 – 7 vyplňují pouze ti, kteří někoho viděli páchat šikanu, či se stali obětí šikany).

- ☐ Ano, uveď koho ..... a kde: .....
- ☒ Ne

3) Ohlásil/a si to někomu?

- ☐ Ano, uveď komu: .....
- ☒ Ne

4) Byla na tobě někdy páchána šikana?

- ☐ Ano, uveď v jakém období byla na tobě páchána: .....
- ☐ Ne
- ☒ Nevím to jistě

5) Jakým způsobem byla na tobě šikana páchána? (možno označit i více odpovědí)

☒ Ponižování	☐ Opakované vykonávání fyzických trestů
☒ Posměšky	☐ Psychické využívání
☒ Vyhrožování	☐ Ignorování
☒ Pomluvy	☐ Jiná možnost, uveď: .....

6) V případě, že jsi byl/a šikanován/a, komu ses svěřil/a?

- ☒ Rodiči
- ☐ Prarodiči
- ☒ Kamarádovi, kamarádce
- ☐ Učiteli, učitelce
- ☐ Jiná možnost, uveď: .....

7) Víš, jaký je rozdíl mezi psychickou a fyzickou šikanou?

- ☒ Ano
- ☐ Ne

8) Co náleží do psychické šikany? (možno označit i více odpovědí)

- ☐ Kopání, škrábání, fackování
- ☒ Slovní vydírání
- ☒ Pomluvy
- ☒ Nadávky
- ☐ Omezování osobní svobody
- ☐ Ublížení na zdraví
- ☐ Kousání
- ☐ Předbíhání ve frontě na oběd
- ☐ Děláním schválností
- ☒ Kybernetická šikana (útok přes Internet – Facebook apod.)
- ☐ Jiná možnost, uveď: .....

9) Myslíš si, že fyzická šikana je horší než psychická?

- ☐ Ano, zdůvodni: .....
- ☒ Ne, zdůvodni: .....

10) Víš, jaký je rozdíl mezi obětí a agresorem?

- ☒ Ano
- ☐ Ne

11) Označ, jaká/é vlastnost/i vystihuje/i oběť šikany? (možno označit i více odpovědí)

- ☒ Neurotické dítě – plaché, vystrašené, tiché, introvertní
- ☒ Dítě s opožděným vývojem
- ☐ Dítě sobecké, špatně zapadá do kolektivu
- ☒ Dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny

12) Jaká/é vlastnost/i vystihuje/i agresora šikany? (možno označit i více odpovědí)

- ☒ Agresivita
- ☐ Síla
- ☐ Dominantnost
- ☒ Závistivost

13) Kdo se, dle tvého názoru, stává častěji obětí šikany?

- ☒ Dívky, zdůvodni: *protože jsou slabší*
- ☐ Chlapci, zdůvodni: .....
- ☐ Je to vyrovnané
- ☒ Handicapované děti
- ☐ Zvláště nadané děti
- ☒ Přecitlivělí jedinci
- ☐ Jiná možnost, uveď: .....

14) Patříš v současné třídě do nějaké party?

- ☒ Ano a myslíš si, že tě členství v partě ochrání od šikany? – uveď důvody:
protože druzíme tu. kole
- ☐ Ne

15) Jsi ve škole oblíbený?

- ☒ Ano
- ☐ Ne
- ☐ Nevím

16) Myslíš si, že tě spolužáci ve třídě tolerují? (Berou tě takového/takovou jaký/á jsi)?

- ☒ Ano
- ☐ Ne
- ☐ Nevím

17) Šikanoval/a si někdy někoho?

- ☐ Ano, uveď kolikrát: .....
- ☒ Ne

18) Máte ve třídě agresora, který vyvolává nepokoje v kolektivu?

- ☒ Ano, uveď osobu: *Dominik, Matlas, Tomáš Kosík*
- ☐ Ne

19) Řešili jste někdy šikanu ve škole?

- ☒ Ano, uveď jakým způsobem: *naším vyhrávkami (2 z chování) bude navolána osiálka*
- ☐ Ne, uveď jaké bys našel řešení: .....

20) Pomohl/a bys kamarádovi/kamarádce, když bys zjistil/a, že je na něm/ní páchána šikana?

- ☒ Ano, zdůvodni: *pomohla bych jí, protože mi na ni záleží (na něm)*
- ☐ Ne, zdůvodni: .....

21) Pociťoval/a bys strach, kdyby ty sám/sama jsi měl/a nahlásit na Vaší škole šikanu?

- ☒ Ano, zdůvodni: *bála bych se, že by mi došlo nějaké ublížit*
- ☐ Ne, zdůvodni: .....

22) Jak by měl být agresor podle tebe potrestaný?

- ☐ Vyloučením ze školy
- ☒ Dán do výchovného ústavu
- ☐ Jiná možnost, uveď: .....

23) Myslíš si, že tvá škola má řešení k ochraně svých žáků před začínající šikanou?

- ☐ Ano, uveď jaké: .....
- ☐ Ne
- ☒ Nevím

24) Měli jste někdy ve škole přednášku o šikaně?

- ☐ Ano, uveď kdy: ..... Pokračuj otázkou č. 25)
- ☐ Ne ..... Pokračuj otázkou č. 26)
- ☒ Nepamatuji si

25) Řekl/a Vám přednášející co máte dělat, když se stanete svědky šikany?

- ☐ Ano, uveď postup, jak se v takovém případě zachováš: .....
- ☐ Ne

26) Změnil/a bys něco na své škole, aby nedocházelo k šikanování?

- ☒ Ano, zdůvodni: *prála bych si lepší kontrolu*
- ☐ Ne, zdůvodni: .....

Náměty a připomínky k dotazníku: .....

Velice Vám děkuji za vyplnění dotazníku a doufám, že se Vám líbil a nebyl příliš zdlouhavý.

Příloha 2 – Vyplněný dotazník (8. – 9. třída Základní škola Žehusice)

Šikana na základních školách – dotazníkové šetření

Milí žáci a žákyně,
připravila jsem si pro Vás dotazníkové šetření, které se týká znalosti a prevence šikany na základních školách. Tento výzkum slouží ke zhotovení mé bakalářské práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Dotazníkové šetření je **anonymní**. Obsahuje 26 otázek.
Odpovědi jsou kroužkovací a doplňovací. Některé otázky mohou obsahovat více správných odpovědí.

Navštěvuji: Základní školu Žehusice / Základní školu Sadová Čáslav

Chodím do: 8. třídy / 9. třídy

Jsi: muž - žena

1) Co znamená pojem šikana?

- ☒ Je to cílené a opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí, nebo se z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.
- ☐ Je to velká sranda
- ☐ Nic

2) Viděl/a si někdy někoho páchat šikanu? (Otázky 2 – 7 vyplňují pouze ti, kteří někoho viděli páchat šikanu, či se stali obětí šikany).

- ☐ Ano, uveď koho ..... a kde: .....
- ☒ Ne

3) Ohlásil/a si to někomu?

- ☐ Ano, uveď komu: .....
- ☐ Ne

4) Byla na tobě někdy páchána šikana?

- ☐ Ano, uveď v jakém období byla na tobě páchána: .....
- ☐ Ne
- ☒ Nevím to jistě

5) Jakým způsobem byla na tobě šikana páchána? (možno označit i více odpovědí)

- ☐ Ponižování
- ☐ Posměšky
- ☐ Vyhrožování
- ☐ Pomluvy
- ☐ Opakované vykonávání fyzických trestů
- ☐ Psychické využívání
- ☐ Ignorování
- ☐ Jiná možnost, uveď: .....

- 6) V případě, že jsi byl/a šikanován/a, komu ses svěřil/a?
- Rodiči
  - Prarodiči
  - Kamarádovi, kamarádce
  - Učiteli, učitelce
  - Jiná možnost, uveď: .....
- 7) Víš, jaký je rozdíl mezi psychickou a fyzickou šikanou?
- ☒ Ano
  - Ne
- 8) Co náleží do psychické šikany? (možno označit i více odpovědí)
- Kopání, škrábání, fackování
  - ☒ Slovní vydírání
  - Pomluvy
  - ☒ Nadávky
  - Omezování osobní svobody
  - Ublížení na zdraví
  - Kousání
  - Předbírání ve frontě na oběd
  - ☒ Děláním schválností
  - ☒ Kybernetická šikana (útok přes Internet – Facebook apod.)
  - Jiná možnost, uveď: .....
- 9) Myslíš si, že fyzická šikana je horší než psychická?
- ☒ Ano, zdůvodni: *mítáme milé bratry a sestry* .....
  - Ne, zdůvodni: .....
- 10) Víš, jaký je rozdíl mezi obětí a agresorem?
- ☒ Ano
  - Ne
- 11) Označ, jaká/é vlastnost/i vystihuje/i oběť šikany? (možno označit i více odpovědí)
- ☒ Neurotické dítě – plaché, vystrašené, tiché, introvertní
  - Dítě s opožděným vývojem
  - Dítě sobecké, špatně zapadá do kolektivu
  - ☒ Dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny

12) Jaká/é vlastnost/i vystihuje/i agresora šikany? (možno označit i více odpovědí)

- ☒ Agresivita
- ☐ Síla
- ☐ Dominantnost
- ☐ Závistivost

13) Kdo se, dle tvého názoru, stává častěji obětí šikany?

- ☐ Dívky, zdůvodni: .....
- ☐ Chlapci, zdůvodni: .....
- ☒ Je to vyrovnané
- ☐ Handicapované děti
- ☐ Zvláště nadané děti
- ☐ Přecitlivělí jedinci
- ☐ Jiná možnost, uveď: .....

14) Patříš v současné třídě do nějaké party?

- ☐ Ano a myslíš si, že tě členství v partě ochrání od šikany? – uveď důvody: .....
- ☒ Ne

15) Jsi ve škole oblíbený?

- ☐ Ano
- ☐ Ne
- ☒ Nevím

16) Myslíš si, že tě spolužáci ve třídě tolerují? (Berou tě takového/takovou jaký/á jsi)?

- ☒ Ano
- ☐ Ne
- ☐ Nevím

17) Šikanoval/a si někdy někoho?

- ☐ Ano, uveď kolikrát: .....
- ☒ Ne

18) Máte ve třídě agresora, který vyvolává nepokoje v kolektivu?

- ☐ Ano, uveď osobu: .....
- ☒ Ne

19) Řešili jste někdy šikanu ve škole?

- ☒ Ano, uveď jakým způsobem: *mají si najít psychologa*
- ☐ Ne, uveď jaké bys našel řešení:

20) Pomohl/a bys kamarádovi/kamarádce, když bys zjistil/a, že je na něm/ní páchána šikana?

- ☒ Ano, zdůvodni: *je to kamarád a já pomůžu kamarádovi*
- ☐ Ne, zdůvodni:

21) Pociťoval/a bys strach, kdyby ty sám/sama jsi měl/a nahlásit na Vaší škole šikanu?

- ☒ Ano, zdůvodni: *bála bych se, že se mi něco pomstí*
- ☐ Ne, zdůvodni:

22) Jak by měl být agresor podle tebe potrestaný?

- ☐ Vyloučením ze školy
- ☒ Dán do výchovného ústavu
- ☐ Jiná možnost, uveď:

23) Myslíš si, že tvá škola má řešení k ochraně svých žáků před začínající šikanou?

- ☐ Ano, uveď jaké:
- ☐ Ne
- ☒ Nevím

24) Měli jste někdy ve škole přednášku o šikaně?

- ☒ Ano, uveď kdy: *ani* Pokračuj otázkou č. 25)
- ☐ Ne Pokračuj otázkou č. 26)

25) Řekl/a Vám přednášející co máte dělat, když se stanete svědky šikany?

- ☒ Ano, uveď postup, jak se v takovém případě zachováš: *máme ho nahlasit škole, nebo ne*
- ☐ Ne

26) Změnil/a bys něco na své škole, aby nedocházelo k šikanování?

- ☐ Ano, zdůvodni:
- ☒ Ne, zdůvodni: *měli si, že to má škola řešit dobře*

Náměty a připomínky k dotazníku:.....

Velice Vám děkuji za vyplnění dotazníku a doufám, že se Vám líbil a nebyl příliš zdlouhavý.

Šikana na základních školách – dotazníkové šetření

Milí žáci a žákyně,
připravila jsem si pro Vás dotazníkové šetření, které se týká znalosti a prevence šikany na základních školách. Tento výzkum slouží ke zhotovení mé bakalářské práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Dotazníkové šetření je **anonymní**. Obsahuje 26 otázek.

Odpovědi jsou kroužkovací a doplňovací. Některé otázky mohou obsahovat více správných odpovědí.

Navštěvuji: Základní školu Žehušice / Základní školu Sadová Čáslav

Chodím do: 8. třídy / 9. třídy

Jsi: muž - žena

1) Co znamená pojem šikana?

- ☒ Je to cílené a opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí, nebo se z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.
- ☐ Je to velká sranda
- ☐ Nic

2) Viděl/a si někdy někoho páchat šikanu? (Otázky 2 – 7 vyplňují pouze ti, kteří někoho viděli páchat šikanu, či se stali obětí šikany).

- ☒ Ano, uveď koho ... spolužáků ..... a kde: ... škola .....
- ☐ Ne

3) Ohlásil/a si to někomu?

- ☒ Ano, uveď komu: ... učitelce a rodiči oběti .....
- ☐ Ne

4) Byla na tobě někdy páchána šikana?

- ☐ Ano, uveď v jakém období byla na tobě páchána:

.....

- ☐ Ne

- ☒ Nevím to jistě

5) Jakým způsobem byla na tobě šikana páchána? (možno označit i více odpovědí)

☒ Ponižování	☐ Opakované vykonávání fyzických trestů
☒ Posměšky	☒ Psychické využívání
☐ Vyhrožování	☐ Ignorování
☐ Pomluvy	☒ Jiná možnost, uveď: <u>odposlouchávání (má, já)</u>

- 6) V případě, že jsi byl/a šikanován/a, komu ses svěřil/a?
- Rodiči
  - Prarodiči
  - Kamarádovi, kamarádce
  - Učiteli, učitelce
  - Jiná možnost, uveď: .....
- 7) Víš, jaký je rozdíl mezi psychickou a fyzickou šikanou?
- ☒ Ano
  - Ne
- 8) Co náleží do psychické šikany? (možno označit i více odpovědí)
- Kopání, škrábání, fackování
  - ☒ Slovní vydírání
  - ☒ Pomluvy
  - ☒ Nadávky
  - ☒ Omezování osobní svobody
  - Ublížení na zdraví
  - Kousání
  - Předbíhání ve frontě na oběd
  - Děláním schválností
  - ☒ Kybernetická šikana (útok přes Internet – Facebook apod.)
  - Jiná možnost, uveď: .....
- 9) Myslíš si, že fyzická šikana je horší než psychická?
- ☒ Ano, zdůvodni: ..... *ano i ne* .....
  - Ne, zdůvodni: .....
- 10) Víš, jaký je rozdíl mezi obětí a agresorem?
- ☒ Ano
  - Ne
- 11) Označ, jaká/é vlastnost/i vystihuje/i oběť šikany? (možno označit i více odpovědí)
- ☒ Neurotické dítě – plaché, vystrašené, tiché, introvertní
  - ☒ Dítě s opožděným vývojem
  - ☒ Dítě sobecké, špatně zapadá do kolektivu
  - ☒ Dítě z velmi dobré/špatné sociální rodiny

12) Jaká/é vlastnost/i vystihuje/i agresora šikany? (možno označit i více odpovědí)

- ☒ Agresivita
- ☒ Síla
- ☒ Dominantnost
- ☐ Závistivost

13) Kdo se, dle tvého názoru, stává častěji obětí šikany?

- ☐ Dívky, zdůvodni: .....
- ☐ Chlapci, zdůvodni: .....
- ☐ Je to vyrovnané
- ☒ Handicapované děti
- ☒ Zvláště nadané děti
- ☒ Přecitlivělí jedinci
- ☐ Jiná možnost, uveď: .....

14) Patříš v současné třídě do nějaké party?

- ☒ Ano a myslíš si, že tě členství v partě ochrání od šikany? – uveď důvody: .....
- ☐ Ne

15) Jsi ve škole oblíbený?

- ☐ Ano
- ☐ Ne
- ☒ Nevím

16) Myslíš si, že tě spolužáci ve třídě tolerují? (Berou tě takového/takovou jaký/á jsi)?

- ☒ Ano
- ☐ Ne
- ☐ Nevím

17) Šikanoval/a si někdy někoho?

- ☒ Ano, uveď kolikrát: *1x a možná toho víc*
- ☐ Ne

18) Máte ve třídě agresora, který vyvolává nepokoje v kolektivu?

- ☐ Ano, uveď osobu: .....
- ☒ Ne

19) Řešili jste někdy šikanu ve škole?

- ☐ Ano, uveď jakým způsobem: .....
- ☒ Ne, uveď jaké bys našel řešení: .....

20) Pomohl/a bys kamarádovi/kamarádce, když bys zjistil/a, že je na něm/ní páchána šikana?

- ☒ Ano, zdůvodni: *prote sebe to beru jako samozřejmost* .....
- ☐ Ne, zdůvodni: .....

21) Pociťoval/a bys strach, kdyby ty sám/sama jsi měl/a nahlásit na Vaší škole šikanu?

- ☒ Ano, zdůvodni: *lebo bych se mohl stát obětí* .....
- ☐ Ne, zdůvodni: .....

22) Jak by měl být agresor podle tebe potrestaný?

- ☐ Vyloučením ze školy
- ☐ Dán do výchovného ústavu
- ☒ Jiná možnost, uveď: *přeměna zpráva domů, online* .....

23) Myslíš si, že tvá škola má řešení k ochraně svých žáků před začínající šikanou?

- ☐ Ano, uveď jaké: .....
- ☐ Ne
- ☒ Nevím

24) Měli jste někdy ve škole přednášku o šikaně?

- ☒ Ano, uveď kdy: ..... Pokračuj otázkou č. 25)
- ☐ Ne ..... Pokračuj otázkou č. 26)

25) Řekl/a Vám přednášející co máte dělat, když se stanete svědky šikany?

- ☒ Ano, uveď postup, jak se v takovém případě zachováš: *řek to nikomu*
neodpovím .....
- ☐ Ne

26) Změnil/a bys něco na své škole, aby nedocházelo k šikanování?

- ☐ Ano, zdůvodni: .....
- ☐ Ne, zdůvodni: .....

Náměty a připomínky k dotazníku: .....

Velice Vám děkuji za vyplnění dotazníku a doufám, že se Vám líbil a nebyl příliš zdlouhavý.